

ROOF EN RECHTSHERSTEL

RAPPORT INZAKE DE GEDWONGEN VERVREEMDING EN DE HERVERKRIJGING DOOR RECHTSHERSTEL
VAN ONROERENDE GOEDEREN VAN JOODSE EIGENAREN EN ERFPACHTERS IN DE GEMEENTE
LEEWARDEN, ALSMEDE DE AFWIKKELING VAN EIGENDOMSGEBONDEN BETALINGSVERPLICHTINGEN
DIENAANGAANDE GEDURENDE HET TIJDVAK 1941 - 1957

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Onder beheerstelling van Joods onroerend goed.....	6
2.1.	Verordening 154/1941 en de NGV.....	6
2.2.	Onderbeheerstelling in Leeuwarden en Huizum.....	7
3.	Verkoop van Joods onroerend goed	9
3.1.	Landelijke ontwikkelingen	9
3.2.	Verkopen in Leeuwarden en Huizum.....	10
3.3.	Verkopen aan het gemeentebestuur van Leeuwarden	12
3.3.1.	Harlingertrekweg 10	13
3.3.2.	Raadhuisplein 32.....	14
4.	Vordering van panden ten behoeve van de Wehrmacht.....	16
5.	Eigendomsgebonden betalingsverplichtingen.....	19
5.1.	Erfpachtcanons.....	19
5.1.1.	Landelijke ontwikkelingen en de erfpachtkwestie	19
5.1.2.	Inning van erfpachtcanons op Joodse panden in Leeuwarden en Huizum.....	20
5.2.	Straatbelasting.....	25
6.	Rechtsherstel.....	29
6.1.	Landelijke ontwikkelingen	29
6.2.	Rechtsherstel ten aanzien van Joods vastgoed in Leeuwarden en Huizum	32
6.3.	Rechtsherstel ten aanzien van door de gemeente Leeuwarden verworven Joods vastgoed.....	34
6.4.	Vervolging van speculanten	35
7.	Schadevergoedingsregelingen	38
8.	Slotbeschouwing.....	40
9.	Bijlagen.....	44

1. Inleiding

Op 6 oktober 2020 besteedde het NCRV-KRO televisieprogramma “De Monitor” aandacht aan de onderbeheerstelling en verkoop van Joods vastgoed tijdens de bezetting en aan het rechtsherstel en de afwikkeling van eigendomsgebonden betalingsverplichtingen in de eerste jaren daarna. De thematiek van de documentaire was niet nieuw: al sinds de jaren 90 staat de roof van Joods bezit en de vaak kille ontvangst van ex-onderduikers en overlevenden uit de concentratiekampen in de belangstelling van zowel historici als politici.

Een duidelijke aanleiding voor het bestuderen van de geschiedenis van roof en rechtsherstel vormde in 1997 de vondst van een gedeelte van het archief van de Lippmann-Rosenthalbank (Liro) in een anti-kraakpand aan de Amsterdamse Herengracht. Verloren gewaande kaartenbakken van deze onder Duitse regie opgezette roofinstelling lieten een onthutsend beeld zien van de inbeslagname en doorverkoop van Joodse bezittingen, niet alleen tijdens de bezettingsjaren, maar ook daarna. In hetzelfde jaar waarin het stof van de Liro-kartotheek werd geblazen, speelde ook de zaak Goudstikker, waarin de roof van Joods kunstbezit centraal stond.

Kantoor van de roofbank Lippman-Rosenthal en Co. aan de Amsterdamse Sarphatistraat

Beide affaires gaven de aanzet tot meerdere publicaties over de economische maatregelen waaraan de Joodse gemeenschap vanaf 1941 werd onderworpen en over de naoorlogse inspanningen om de gevolgen van die maatregelen ongedaan te maken. Meestal is in die studies ook het opvang- en terugkeerbeleid ten aanzien van voormalige Joodse onderduikers en overlevenden van de concentratiekampen onderzocht. De publicaties van bijvoorbeeld NIOD-historicus Gerard Aalders, van de Stichting Onderzoek Terugkeer en Opvang (SOTO) en van de door de regering ingestelde commissies Kordes en Van Kemenade geven in hoofdlijnen hetzelfde

beeld. Een beeld dat er ondanks goede bedoelingen veel is misgegaan. Martin Bossenbroek vat het in *De Meelstreep*, een van de SOTO-publicaties, als volgt samen: *“Hoe systematisch de joden in Nederland door de Duitse bezetter werden beroofd is in het recente naspel van het rechtsherstel door verscheidene onderzoekers nog eens uitvoerig nagerekend. De exacte omvang van de roof blijkt niet meer met absolute zekerheid na te gaan, maar vaststaat dat het minstens een miljard gulden moet zijn geweest [...] Wat wel met zekerheid vaststaat is dat het de benadeelde joodse bezitters en hun vertegenwoordigers erg veel tijd en moeite heeft gekost om hun aanspraken gehonoreerd te krijgen.”*¹

Toenmalig minister van Financiën Gerrit Zalm betuigde voor het moeizame rechtsherstel spijt in een brief aan de Tweede Kamer, gedateerd op 21 maart 2000: *“De regering erkent ten volle – terugkijkend met de wetenschap en de ogen van nu – dat er teveel formalisme, bureaucratie en vooral kilte in het rechtsherstel is geweest. Daarvoor spreekt de regering oprechte spijt en verontschuldigen uit naar degenen die toen hebben geleden, overigens zonder verkeerde bedoelingen te veronderstellen bij degenen die toen verantwoordelijkheid droegen.”*²

In hetzelfde jaar als Zalms mea culpa werd een bedrag van 347 miljoen euro, de zogenaamde MAROR-gelden, door overheid, banken, verzekeraars en de effectenbeurs als compensatie voor nooit opgehaalde banksaldi, aandelen, effecten en andere geroofde goederen aan de Joodse gemeenschap beschikbaar gesteld. Met de uitkering wilde de regering finaal recht doen ten aanzien van ‘de overheid en het overheidsoptreden in zijn geheel’, aldus met inbegrip van lagere overheden.³

De tekortkomingen ten aanzien van opvang, terugkeer en rechtsherstel bleken namelijk niet alleen de Rijksoverheid aan te rekenen. Ook een aantal gemeenten heeft zich in de naoorlogse jaren vaak formalistisch en hardvochtig opgesteld. Landelijke bekendheid kreeg de erfpachtkwestie in Amsterdam, waarbij die gemeente in de tweede helft van de jaren 40 niet alleen de tijdens de oorlog onbetaalde canons op Joodse eigendommen alsnog besloot te innen, maar daarop ook boetes in rekening bracht voor de te late betaling. NIOD-onderzoekers Hinke Piersma en Jeroen Kemperman concludeerden in 2014 dat met name dat laatste een ‘onnodige hardheid’ was geweest.⁴ Het rapport bracht het gemeentebestuur ertoe om de Joodse gemeenschap 65 jaar na dato financieel te compenseren. Amsterdam week daarmee als eerste af van het ‘finale recht’ waaronder de MAROR-gelden door de regering beschikbaar waren gesteld en waarmee was beoogd om de discussie over de vergoedingen definitief te beëindigen. Ook de gemeenten Den Haag, Rotterdam en Utrecht, waar net als in Amsterdam historische onderzoeken naar opvang, terugkeer, roof en rechtsherstel werden uitgevoerd, stelden de laatste jaren middelen ter compensatie beschikbaar voor inningen die in de naoorlogse jaren – vanuit het huidige normenkader bezien – ten onrechte bij de Joodse gemeenschap waren gedaan.

Op verzoek van het televisieprogramma “De Monitor” wordt een soortgelijk onderzoek als in de Randstedelijke gemeenten is gedaan ook uitgevoerd in andere gemeenten. Naar aanleiding van de uitzending hebben twintig gemeenten toegezegd om in hun archieven op zoek te gaan naar informatie over de gedwongen verkoop van Joods bezit, het naoorlogse rechtsherstel dienaangaande en de eventuele heffing van gemeentelijke lasten bij en de oplegging van boetes

¹ Martin Bossenbroek, *De Meelstreep. Opvang en terugkeer na de Tweede Wereldoorlog* (Amsterdam 2004), 382. Ten aanzien van de totale waarde van door de bezetter geroofd onroerend goed komt Gerard Aalders in *Berooid. De beroofde joden en het Nederlandse restitutiebeleid sinds 1945* (Amsterdam 2001) 200, tot een bedrag van 196 miljoen gulden.

² Robin te Slaa, ‘De houding van de gemeente Den Haag tegenover Joodse eigenaren van onroerend goed, 1940-1955’ (z.pl. 2016) 94.

³ Hinke Piersma en Jeroen Kemperman, *Openstaande rekeningen. De gemeente Amsterdam en de gevolgen van roof en rechtsherstel, 1940-1950* (Amsterdam 2015) 21.

⁴ Hinke Piersma en Jeroen Kemperman, ‘De erfpachtkwestie in Amsterdam (1945-1960)’ (Amsterdam 2014) 33.

aan Joodse eigenaren over de jaren waarin zij door deportatie of onderduik niet van hun bezittingen gebruik konden maken.

De gemeente Leeuwarden heeft aan de redactie van “De Monitor” toegezegd eveneens een dergelijk onderzoek te willen uitvoeren. Net als bij de eerdere onderzoeken in de Randstad staan daarbij de volgende vragen centraal:⁵

1. Hoeveel percelen van Joodse eigenaren in Leeuwarden zijn tijdens de bezetting onder beheer gesteld van de *Niederländische Grundstückverwaltung* (NGV) en haar Nederlandse onderbeheerders?
2. In hoeverre is de gemeente Leeuwarden betrokken geweest bij de aankoop van onroerend goed dat was geroofd uit Joods bezit?
3. Heeft er na de bezetting ten aanzien van dit onroerend goed rechtsherstel plaatsgevonden?
4. Heeft de gemeente Leeuwarden na de oorlog achterstallige erfpachtcanons en straatbelasting geïnd en zijn hierover boetes opgelegd?

Het onderzoek is in de maanden november en december 2020 intern uitgevoerd bij het Historisch Centrum Leeuwarden (HCL). De resultaten zijn voorgelegd aan Halbe Hageman, kenner van Joods Leeuwarden en aan Benno Troostwijk, voorzitter van de joodse gemeente. Het concept-rapport werd becommentarieerd door historici Maili Blauw en Hinke Piersma, die beide eerder rapporten en/of boekpublicaties over het thema Joods vastgoed lieten verschijnen. Dank gaat uit naar een ieder die medewerking heeft verleend aan de totstandkoming van dit rapport.

Leeuwarden, december 2020

Alexander Tuinhout,
Historisch Centrum Leeuwarden

⁵ Robin te Slaa, ‘De houding van de gemeente Den Haag tegenover Joodse eigenaren van onroerend goed, 1940-1955’ (z.pl. 2016) 5.

2. Onder beheerstelling van Joods onroerend goed

2.1. Verordening 154/1941 en de NGV

Enkele maanden na het begin van de bezetting voerde het Duitse bestuur in Nederland de eerste anti-Joodse maatregelen door. Vanaf november 1940 werden Joden geweerd uit overheidsdienst. In de maanden die volgden spande het net rond de Joodse gemeenschap zich steeds strakker aan. Een reeks verordeningen met de kracht van wet, uitgevaardigd door het Rijkscommissariaat, was gericht op het volledig weren van Joden uit het maatschappelijk leven. Ontzetting van Joden uit beroepen, het plaatsen van bordjes “voor joden verboden” op openbare plekken, de invoering van de jodenster; alles vormde de opmaat naar de uiteindelijke fysieke verwijdering van Joden uit de Nederlandse samenleving. Van de ongeveer 140.000 Joden die Nederland in 1939 telde werden er tijdens de bezetting 107.000 gedeporteerd. Slechts 5200 van hen kwamen terug uit de concentratiekampen. Enkele tienduizenden wisten als onderduikers onder vaak zeer moeilijke omstandigheden aan de greep van de bezetter te ontkomen.⁶

Tegelijk met de meer in het oog springende maatregelen werden meerdere verordeningen op economisch terrein uitgevaardigd, enerzijds bedoeld om Joden uit het economische leven te weren en anderzijds gericht op het te gelde maken van hun bezittingen ten bate van de Duitse oorlogseconomie. Nadat in 1941 al verordeningen van kracht waren geworden voor het onder beheer stellen van Joodse ondernemingen en Joodse landbouwgronden, volgde op 11 augustus van dat jaar de Verordening 154/1941 betreffende het Joodse (niet-agrarische) grondbezit. Onder de werking van die verordening vielen percelen grond en de daarop staande gebouwen en de opbrengsten van het bezit in de vorm van huur, recht van opstal, erfpacht, hypotheek en andere onroerende rechten.⁷

De nieuwe regelgeving verplichtte Joodse grondeigenaren en erfpachters om aangifteformulieren, verkrijgbaar bij de hypotheekkantoren, in te vullen en om deze voor 15 september 1941 in te sturen naar de *Niederländische Grundstückverwaltung* (NGV), een instelling die door het bezettingsbestuur in het leven was geroepen om de Joodse vastgoederen te beheren. In totaal werden in heel Nederland zo'n twintigduizend onroerende goederen aangegeven.⁸

Anders dan bij in het rechtsverkeer gebruikelijke vormen van beheer, ontnam de Verordening 154/1941 feitelijk alle eigendomsrechten aan de Joodse grondeigenaren. Weliswaar bleven zij, zolang de panden niet waren verkocht, in de kadastrale leggers als eigenaar te boek staan, maar iedere zeggenschap over de bezittingen werd hen ontnomen. De beheerder die op grond van de Verordening 154/1941 voor ieder Joods pand werd aangesteld kreeg de rechten die normaliter aan een eigenaar behoren. Het belangrijkste recht, vervat in artikel 7, betrof de bevoegdheid van de NGV om het onroerend goed “*geheel of ten deele te vervreemden of bezwaren*.”⁹

⁶ Te Slaa, 'De houding', 45.

⁷ M.M.G.Th. de Kort, *Verhandeling over de verordening betreffende het Joodsche grondbezit (No. 154/1941)* (Amsterdam 1941)

⁸ Kornelius Meijer, *E 100 en de naoorlogse rechtspraak met betrekking tot onroerend goed* (Nijmegen 2008) 20. De commissie Kordes schatte in haar eindrapport 'Archieven, tastbare goederen, claims. Tweede rapport van de Commissie van Onderzoek Liro-Archieven' (Den Haag 1998) 66, het aantal op ongeveer zestenduizend. Maarten-Jan Vos en Serge ter Braake noemen in *Rechtsherstel na de Tweede Wereldoorlog van geroofd Joods onroerend goed* (Amsterdam 2013) een aantal van 19.538.

⁹ De Kort, *Verhandeling*, 6-7.

2.2. Onderbeheerstelling in Leeuwarden en Huizum

De Joodse gemeenschap van Leeuwarden ontkwam niet aan de landelijk afgekondigde maatregelen. In de Friese hoofdstad waren aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog 677 Joden woonachtig, waarvan een deel ook grondeigenaar was.¹⁰ Relatief veel Joden, vaak niet de meest kapitaalkrachtigen, vestigden zich in het buurtje Bij de Put, Achter de Grote Kerk, Breedstraat en Sacramentsstraat, maar eigenlijk woonde de Joodse gemeenschap verspreid over de hele stad.¹¹ De plattelandsdorpen rondom Leeuwarden, die door herindelingen inmiddels bij de gemeente zijn gaan behoren, hadden vrijwel geen Joodse inwoners.

Bij de Put met gezicht op de Jacobijnerkerk, omstreeks 1930 (Collectie HCL)

Volgens de Leeuwarder oorlogshistoricus Ype Schaaf *“speelden joden een belangrijke rol in de handel in jutezakken, lommen en metalen; er waren joodse grossiers en ook een paar grote bedrijven als Benninga’s vetfabrieken. En er was een handvol joodse leraren en artsen. Ook buiten de Oude Stad leken joodse mensen weer bij elkaar te willen wonen, bijvoorbeeld in de Transvaalstraat en in mindere mate in de Goudenregenstraat.”*¹²

Slechts een half jaar na de verplichte aanmelding van het onroerend goed werden de eerste Joden uit Leeuwarden gedeporteerd. Een futiele aanleiding kreeg rampzalige gevolgen. De verwijdering van bordjes “voor joden verboden” op meerdere plekken in de stad werd door de *Sicherheidsdienst* aangegrepen om op 11 april 1942 tien Joodse mannen als represaille te arresteren. Geen van hen overleefde de oorlog. De grootschalige deportaties van de resterende

¹⁰ Statistiek van personen van Joodsen bloede, 1941, volgens opgave van H. Hageman.

¹¹ Ype Schaaf, *Laarzen op de Lange Pijp* (Franeke 1994) 214, 217.

¹² Idem, 216-217.

Joodse inwoners begon in het najaar van 1942 en was voor de jaarwisseling goeddeels voltooid.¹³

Om het beheer over de aangegeven Joodse vastgoederen effectief te kunnen uitvoeren was de NGV ook in Leeuwarden aangewezen op een plaatselijke vertegenwoordiger. In heel Nederland werden makelaars, veelal NSB-leden, bereid gevonden om als beheerder en verkoper van de Joodse percelen op te treden. In Leeuwarden werd dit beheer opgedragen aan de NSB-makelaar Jan Kooi, die was gevestigd aan de Prins Hendrikstraat 13-15.¹⁴ Bij iedere verkoop die hij tot stand wist te brengen kon hij rekenen op een courtage van twee procent van de verkoopwaarde.¹⁵

Prins Hendrikstraat 13-15, hoek Willemskade. In de jaren 20 in gebruik bij de kleermakers Gebr. Ibelings, later kantoor van makelaar Jan Kooi (Collectie HCL)

¹³ Ype Schaaf, *Laarzen op de Lange Pijp* (Franeker 1994), 226-227.

¹⁴ Correspondentie inzake de vordering van gebouwen, waaronder huizen van Joodse eigenaren. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 18753, HCL.

¹⁵ Maarten-Jan Vos en Serge ter Braake, *Rechtsherstel na de Tweede Wereldoorlog van geroofd Joods onroerend goed* (Amsterdam 2013) 22.

3. Verkoop van Joods onroerend goed

3.1. Landelijke ontwikkelingen

Het beleid van de bezetter was er vanaf het begin op gericht om de Joodse vastgoederen zo snel mogelijk te gelde te maken. Zolang dat niet was gebeurd vielen eventuele opbrengsten uit de panden, zoals huurinkomsten, via de plaatselijke beheerders toe aan de NGV. Alle inkomsten uit het onder beheer gestelde vastgoed, ook de opbrengsten van verkoop, werden door de NGV doorgesluisd naar de *Vermögensverwaltungs- und Renteanstalt* (VVRA); een instelling die vooral optrad als financier van de Duitse oorlogsinspanningen.¹⁶

Met de verkoop van Joodse panden liep het de eerste maanden niet voorspoedig. Hoewel de vastgoederen vaak tegen een gunstige prijs in de markt werden gezet, bleken veel potentiële kopers niet bereid om de Joodse woningen te verwerven, waarschijnlijk uit angst dat zij daarvoor na de bevrijding verantwoording zouden moeten afleggen.¹⁷ Die vrees was niet ongegrond. Via Radio Oranje had de Nederlandse regering in Londen al op 3 juni 1942 laten weten: *“Wat de Duitsers konden en kunnen wegslepen, slepen zij toch weg. Maar: wat in de vorm van effecten, grond en andere geregistreerde eigendommen aanwezig is, waarvan de rechtmatige eigenaar, Jood of niet-Jood later gemakkelijk zijn rechten kan bewijzen, daarvan zullen de Duitsers of andere dieven of helers niet lang plezier beleven. Dat wordt hun even gemakkelijk afgenomen als ze het verworven hebben. En dat proces van herstel van geschonden eigendomsverhoudingen zal des te gemakkelijker en vlotter verlopen, naarmate er minder Nederlandse belangen in verstrengeld zijn.”*¹⁸

Het aantal aspirant-kopers bleef bij de verwachtingen van de makelaars achter. Omstreeks 1 oktober 1943, na bijna twee jaar zoeken naar kopers, waren landelijk van de circa twintigduizend percelen nog maar ruim achtduizend in ‘arische’ handen overgegaan.¹⁹ Om de verkopen vlot te trekken schakelde de NGV in 1943 tussenpersonen als het Haagse bureau ‘Nobiscum’ en het Algemeen Nederlands Beheer Onroerende goederen (ANBO) in. Anders dan de *Grundstückverwaltung* waren deze NSB-ondernemingen geheel Nederlands, wat beoogde kopers naar verwachting over de streep kon trekken. Ondanks dat bleef de belangstelling van bonafide niet-Duitsgezinde Nederlanders voor het vastgoed gering. Onder de kopers waren relatief veel NSB-ers en zwarthandelaren, waarvan enkelen zich ontpopten als speculanten die soms tientallen panden aan- en verkochten.²⁰

In totaal werden ruim 7200 panden, gelegen in 225 gemeenten, opgenomen in de *Verkaufsbücher*; de administratie waarin de NGV vastlegde welke Joodse panden waren verkocht, aan wie, bij welke notaris en voor welk bedrag.²¹ Bij niet alle panden lukte het om de verkoop daadwerkelijk te effectueren. Voor een deel van de woningen werden wel verkooponderhandelingen gevoerd, maar kwam het niet tot het passeren van een notariële transportakte en/of inschrijving van de verkoop bij de hypotheekbewaarder. In juridische zin was bij die panden dan geen sprake van vervreemding.

¹⁶ Wouter Jan Veraart, *Ontrechting en rechtsherstel in Nederland en Frankrijk in de jaren van bezetting en wederopbouw* (z.pl. 2005) 157.

¹⁷ Meijer, *E 100*, 21 en Piersma en Kemperman, ‘De erfpachtkwestie’, 7.

¹⁸ Te Slaa, ‘De houding’, 23.

¹⁹ Meijer, *E 100*, 21.

²⁰ Piersma en Kemperman, ‘De erfpachtkwestie’, 8.

²¹ Televisieuitzending KRO-NCRV ‘De Monitor’, 6 oktober 2020. Vos en Ter Braake, *Rechtsherstel*, 33, gaan uit van een aantal van 7500 percelen in de *Verkaufsbücher* en vermelden dat Lou de Jong in *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* een aantal van 13.000 verkochte percelen noemt, wat aan de hoge kant lijkt.

3.2. Verkopen in Leeuwarden en Huizum

De afgelopen jaren is de inhoud van de *Verkaufsbücher* – die op één deel na bij het Nationaal Archief volledig bewaard zijn gebleven – digitaal toegankelijk gemaakt.²² Uit de database die online is te raadplegen blijkt dat voor de huidige gemeente Leeuwarden in totaal 165 registraties in de *Verkaufsbücher* zijn opgenomen, allemaal gelegen in de stad en in Huizum.²³ Het betreft in alle gevallen onroerende goederen die zijn verkocht of waarvoor door of uit naam van de NGV verkooponderhandelingen zijn gevoerd.

Het totale aantal panden van Joodse eigenaren dat onder beheer werd gesteld is groter dan het aantal dat in de *Verkaufsbücher* staat geregistreerd. Een analyse van het straatbelastingkohier van de gemeente Leeuwarden over 1943²⁴ – waarin door de controleur van de gemeentebelastingen aanslagen die zijn opgelegd aan Joodse eigenaren met een § zijn gemerkt – wijst uit dat er naast de in de *Verkaufsbücher* genoemde percelen in Leeuwarden (uitgezonderd Huizum) nog 74 andere percelen ingevolge de verordening 154/1941 onder beheer waren gesteld. Het totale aantal komt daarmee op 239 percelen, waarbij op een perceel soms meerdere woningen waren gebouwd.²⁵

24 percelen werden op grond van andere verordeningen dan 154/1941 onder beheer van een Duitse *Verwalter* gesteld. Het gaat daarbij om uitvoering van de verordening 26/1940 betreffende de behandeling van vijandelijk vermogen en de verordening 48/1941 betreffende verwijdering van Joden uit het bedrijfsleven. Het totale aantal onder beheer gestelde percelen van Joodse eigenaren dat uit de kohieren van de straatbelasting van 1943 is te herleiden komt daarmee op 263.

Om een juist beeld te krijgen van de verkoop van percelen tijdens de bezetting is de informatie uit de *Verkaufsbücher* in het onderzoek aangevuld met informatie afkomstig uit de kadastrale leggers, waarin ook verwijzingen naar het Register van Overschrijving van de hypotheekbewaarder – deel van de zogenaamde Openbare Registers – zijn opgenomen.²⁶ Volgens art. 671 van het Burgerlijk Wetboek is de inschrijving van een akte van levering in die openbare registers bepalend voor de eigendomsoverdracht: “*de levering of opdracht van onroerende zaken geschiedt door de overschrijving van de akte in de daartoe bestemde registers.*” Indien van een eigendomsoverdracht geen overschrijving in de openbare registers heeft plaatsgehad, heeft deze in juridische zin niet plaatsgevonden.

Van de 165 in de *Verkaufsbücher* opgenomen registraties is allereerst aan de hand van het adres de kadastrale aanduiding vastgesteld. Voor tientallen adressen die vandaag de dag niet meer bestaan is daarbij gebruik gemaakt van historische kadasterplannen, aanwezig in de topografisch-historische atlas van het Historisch Centrum Leeuwarden.

Met behulp van de kadastrale perceelaanduidingen is vervolgens in de kadastrale registers 71 de verwijzing naar de daarop betrekking hebbende leggerartikelen opgezocht. In de leggers – waarin per eigenaar alle bezittingen zijn geregistreerd – is gekeken naar de (Joodse) eigenaren aan het begin van de bezettingsperiode, naar de oorlogskoper(s), naar aantekeningen omtrent

²² De open dataset is te downloaden via <https://data.overheid.nl/dataset/verkaufsb-cher>

²³ Zie bijlage 1 voor de lijst van vastgoederen in Leeuwarden en Huizum, in 1941 in eigendom of erfpacht bij Joodse eigenaren, zoals opgenomen in de *Verkaufsbücher* van de *Niederländische Grundstückverwaltung*. In enkele gevallen gaat het om meerdere aangrenzende percelen, die als een eenheid zijn te beschouwen.

²⁴ Gemeenterekeningen met bijlagen van inkomsten en uitgaven: innings- en betalingsopdrachten en kohieren van schoolgelden, warenwet, hondenbelasting en straatbelasting, 1943. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nrs. 2853-2854.

²⁵ Zie bijlage 2 voor de lijst van vastgoederen in Leeuwarden, in 1943 in de openbare registers geregistreerd als eigendom van Joodse eigenaren, zoals vermeld in de kohieren van de straatbelasting.

²⁶ Kadastrale leggers en andere kadastrale registers en hulpkarten zijn tijdens het onderzoek geraadpleegd via mijnkadaster.nl

rechtsherstel, naar (terug)levering aan Joodse eigenaren of hun erfgenamen en naar de eerste naoorlogse 'reguliere' verkoop.²⁷

AFT. 14684		N A A M.		VOORNAMEN.		BEROEP.		WOONPLAATS.	
EIGENAAR		De Kadt + R ² George Stephan schiedkundige							
NIET-EIGENAREN									
VERCHTOERDELIJKE, ERFPACHTER, RECHT VAN CUSTALBOUW OF RECHT VAN GEBRUIK EN BEWONING		Leeuwarden. Willelm Kadt 14684							
		11/12/18/1904 schiedkundige overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/1904 overdracht. 11/12/18/1904 Kadt soms 11/12/18/1904							
		Kadt 11/12/18/							

Kadastraal leggerartikel van de Joodse vastgoedeigenaar George de Kadt. Rechtsboven de aantekeningen over de onderbeheerstelling van zijn bezit door de NGV. Het gezin De Kadt kwam, uitgezonderd de jongste zoon David, om bij een collectieve zelfmoord op 20 juli 1942 (Bron: www.mijnkadaster.nl)

Uit het onderzoek blijkt dat de tenaamstellingen van de panden in de kadastrale leggers en in de *Verkaufsbücher*, een enkele uitzondering daargelaten, goed overeenkomen. Ook in de namen van de eerste oorlogskopers bestaan tussen de *Verkaufsbücher* en de kadastrale leggers geen noemenswaardige verschillen.

Net als in de rest van Nederland werden in Leeuwarden niet alle verkopen tijdens de bezetting formeel afgewikkeld. In 27 van de 165 gevallen kwam het niet tot overschrijving van de percelen op naam van een oorlogskoper. Anders gezegd: ruim 16 procent van de panden in Leeuwarden en Huizum waarvoor door de NGV verkooponderhandelingen werden gevoerd, wisselde tijdens de bezetting niet van eigenaar en bleef in Joods bezit. Hoewel de *Verkaufsbücher* bij deze panden nog wel de naam van de voorlopige koper(s) vermelden, blijkt ook daaruit – door het ontbreken van gegevens over de koopsom, provisie en omzetbelasting – dat de eigendomsoverdrachten nooit hebben plaatsgevonden. In de resterende 138 gevallen is het tijdens de bezetting wel tot overdracht aan een oorlogskoper gekomen, net als in drie niet in de *Verkaufsbücher* vermelde gevallen. 19 percelen, daarmee 13,5 procent van het totaal van de verkochte vastgoederen, zijn nog tijdens de bezetting doorverkocht aan een tweede oorlogskoper.

De geografische spreiding van de kopers is in Leeuwarden vrij gering. Van de 165 percelen waarvoor verkooponderhandelingen werden opgestart was bijna 58% van de (beoogde) kopers afkomstig uit Leeuwarden of Huizum. Bijna 27% kwam uit de rest van Friesland, waarvan ongeveer een derde afkomstig was uit dorpen in de directe nabijheid van de stad, zoals Beetgumermolen, Eernewoude, Tietjerk, Wartena en Wirdum. In 14% van de gevallen betrof het kopers afkomstig uit andere provincies.

Bij 6,5 procent van de transacties was een (soms tot Nederlander genaturaliseerde) Duitser de (beoogde) koper van het Joodse vastgoed. Enkele kopers komen meerdere malen in de lijst voor en hebben de aankopen duidelijk niet gedaan om in de eigen woonbehoefte te voorzien. Het gaat

²⁷ Zie bijlage 3 voor de lijst van vastgoederen in Leeuwarden en Huizum, in 1941 in eigendom of erfpacht bij Joodse eigenaren, zoals opgenomen in de kadastrale leggers.

om speculanten die trachtten te profiteren van de gunstige prijsstelling van de woningen. Naast de Kameraadschapsbond van de Nederlandsche Politie – een genazificeerde organisatie die in Leeuwarden vier panden aankocht – springen vooral het echtpaar Gerke en Fransina ten Kate-Hofstee (6 transacties) en Dirk Postmus (13 transacties) in het oog. In beide gevallen gaat het om collaborateurs die lid waren van landverraderlijke organisaties als de NSB en het NSKK.

Oorlogskoper of -erfpachter	Aangekochte adressen	Aantal transacties
Boer, Gerrit Albert den	Camminghastraat 6-10, Transvaalstraat 36 en Wissesdwinger 18,	3
Havenga, Klaas	Bredeplaats 8, Bredeplaats 10, Speelmansstraat 23 en Zuupsteeg 7	4
Helfrich, Kornelis	Achter de Hoven 58, Bosboomstraat 22 en Schoppershof 13-14	3
Hoeben, Gerardus	Cichoreibuurt 318, Cichoreibuurt 320, Cichoreibuurt 328 en Noordersingel 1-3	4
Hulsen, Johannes Antonius Jacobus van	Camminghastraat 6-10, Transvaalstraat 36 en Wissesdwinger 18	3
Jager, Sjouke	Bleeklaan 100, Eewal 74 en Reinier de Graafstraat 18	3
Kate, Gerke ten en Hofstee, Fransina	Achter de Hoven 105, Breedstraat 44, Gysbert Japicxstraat 6-8, Schalk Burgerstraat 16, van Swietenstraat 1 en Willemskade 8	6
Körner, Arnold August Theodor	Alma Tademastraat 16, Emmakade 44 en Emmakade 54	3
Looienga, Lambertus	Klokstraat 19, Noorderstraat 23 en Noorderstraat 31	3
Nederlandsche Politie, kameraadschapsbond van de	Emmakade 40, Koningsstraat 2-2a, Sint Jacobsstraat 21 en Voorstreek 79	4
Postmus, Dirk	Heerestraat 19, Jacob Binckesstraat 102-104, Kelders 15, Kelders 17, Nieuweburen 57, Nieuwestad 100, Over de Kelders 12, Poststraat 25, Sint Jacobsstraat 18, Slotmakersstraat 6, Spanjaardslaan 89, Tjerk Hiddesstraat 49 en Voorstreek 55	13
Stuurhaan, Jouke Roelof	Jan de Baenstraat 8, Matthias van Pellicomstraat 3 en Willem Lodewijkstraat 129	3
Waslander, Herman Frederik	Bredeplaats 8, Bredeplaats 10, Ruysdaelstraat 55 en Speelmansstraat 23	4
Zijlstra, Jouke	Leeuwerikstraat 3, Noordersingel 58, Spanjaardslaan 21 en Vredeman de Vriesstraat 13	4

Tabel 1 - oorlogskopers met drie of meer aankopen

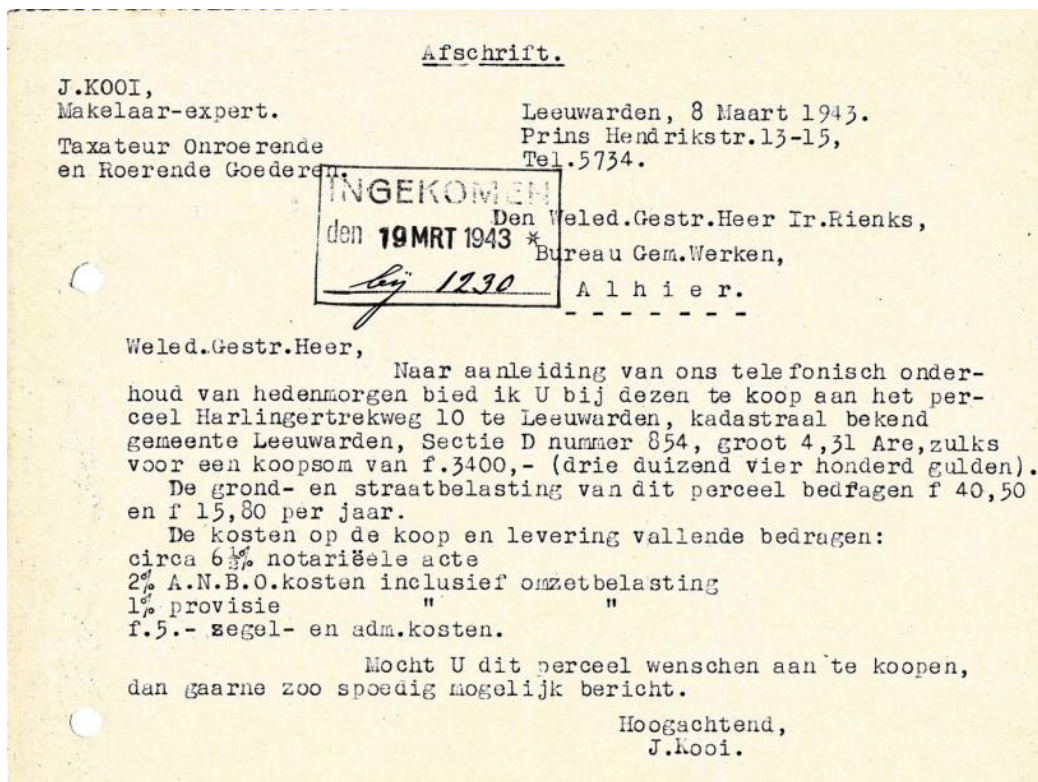
3.3. Verkopen aan het gemeentebestuur van Leeuwarden

In heel Nederland bevonden zich ook gemeentebesturen, vanaf 1941 in rechte alleen nog vertegenwoordigd door hun burgemeesters, onder de kopers van Joodse vastgoederen. Enkele gemeenten benutten volop de door de bezettingsmaatregelen ontstane mogelijkheden om voor sanering bestemde panden te verwerven voor een gunstige prijs en zonder tegenwerking van de eigenaren. De gemeente Leeuwarden is zich in dit opzicht niet aan omvangrijke aankopen te buiten gegaan. Als (beoogd) koper komt zij slechts tweemaal in de *Verkaufsbücher* voor bij woningen aan de Harlingertrekweg en het Raadhuisplein.

3.3.1. Harlingertrekweg 10

In 1943 werden door de gemeente onderhandelingen gestart met makelaar Jan Kooi over de verwerving van het pand Harlingertrekweg 10. Het gemeentebestuur wilde deze woning, een onder beheer gesteld eigendom van de Joodse Klaartje Kan-Polak uit Amsterdam, aankopen in verband met een voorgenomen verbetering van de Harlingertrekweg. *"De versmalling van de weg op deze hoek is namelijk zeer hinderlijk voor het drukke verkeer met vrachtauto's en vormt een doorlopend gevaar voor de bewoners ter plaatse en de grote groepen werklieden, die, op weg naar de aan die weg gelegen fabrieken, aldaar moeten passeren"*, valt in een later besluit te lezen.²⁸

Op 25 maart 1943 nam burgemeester Schönhard het besluit tot aankoop voor een bedrag van f 3400,-, waarvoor op 16 juni van dat jaar door de Commissaris der Provincie ook goedkeuring werd verleend. Aansluitend is door de Leeuwarder notaris Van Giffen een concept-koopcontract opgesteld en stortte de gemeente de koopsom of een deel daarvan op de rekening van de ANBO, die als tussenpersoon voor de NGV optrad.²⁹

Aanbiedingsbrief van het perceel Harlingertrekweg 10 door makelaar Jan Kooi aan de gemeente Leeuwarden, 8 maart 1943 (Collectie HCL)

De formele overdracht van het pand – door het passeren van een notariële akte en het overschrijven daarvan op het hypotheekkantoor – vond tijdens de bezetting niet meer plaats. Hoewel de gemeente eind januari 1945 nog door verkoper ANBO werd gemaand om de overdracht te regelen, werd geen actie in deze richting ondernomen. In een interne brief van oktober 1945 wordt gesteld: *"Het passeren van den door de notaris ingezonden ontwerp-*

²⁸ Stukken betreffende gemeentelijke gebouwen en woningen: Harlingertrekweg 10, 1943-1955. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 507, HCL.

²⁹ Ibidem.

koopakte, waarbij genoemd perceel van de Niederländische Grundstücksverwaltung zou worden overgenomen, is echter, met het oog op het eigendomsrecht daarop van mevr. Klaartje Kan, geb. Polak, te Amsterdam, dezerzijds niet bevorderd."³⁰

Dat de transactie tijdens de bezetting geen doorgang heeft gevonden wordt bevestigd door de kadastrale legger en door de *Verkaufsbücher*, waarin de kolommen omtrent ontvangen betalingen en daarover berekende belastingen niet zijn ingevuld.³¹

Het staken van de aankooponderhandelingen tijdens de bezetting impliceerde niet dat de gemeente haar belangstelling voor het pand had verloren. In 1948 bereikte het gemeentebestuur overeenstemming met mevrouw Kan-Polak, die de oorlog had overleefd, over de aankoop van de woning. Voor een koopprijs van f 4750,- – een prijs die bijna veertig procent hoger lag dan de beoogde prijs in 1943 – verwisselde het huis in mei 1949 van eigenaar. Bovenop de koopsom ontving de verkoopster een vergoeding voor de door haar gederfde huren. Vrijwel meteen na de aankoop werd Harlingertrekweg 10, samen met een naburig pand afgebroken.

De woning Harlingertrekweg 10, kort voor de afbraak (Collectie HCL)

3.3.2. Raadhuisplein 32

Het tweede pand waarvan de gemeente Leeuwarden in de *Verkaufsbücher* als verkrijger staat geregistreerd betreft het adres Raadhuisplein 32, in de NGV-administratie opgenomen als Postumaplein 32.

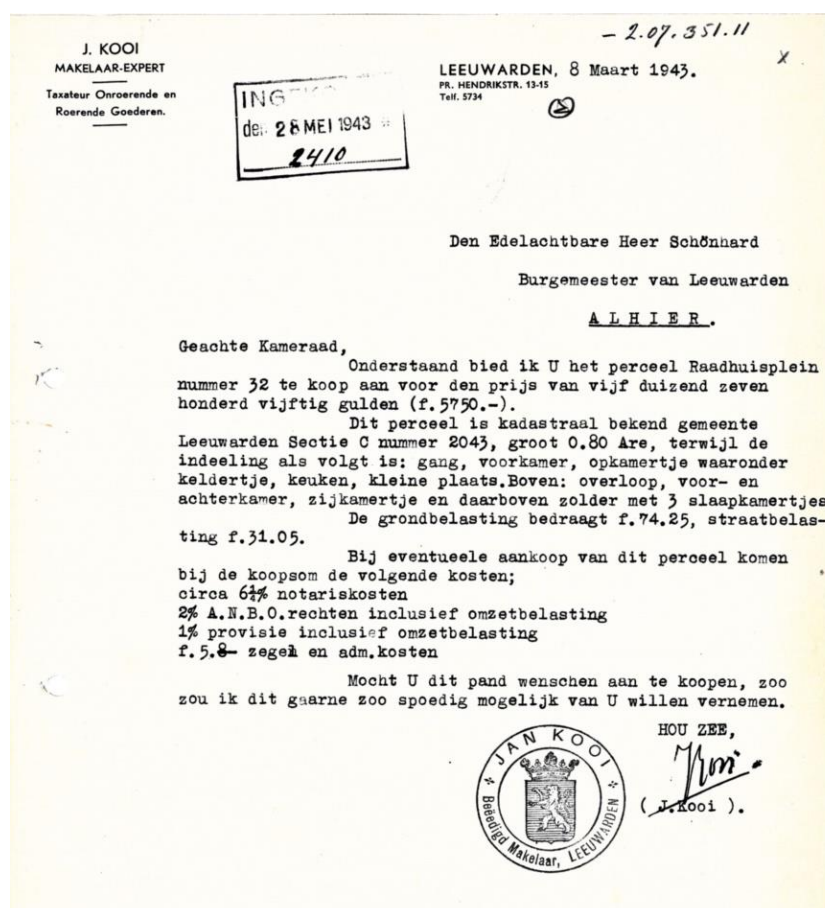
Vanaf 1928 was in deze ruime woning met winkel het 'Gelukskantoor' van Marcus 'Max' Cohen ondergebracht, waar de Leeuwarder bevolking allerlei loten kon kopen. De zaak genoot in het vooroorlogse Leeuwarden grote bekendheid, niet in de laatste plaats omdat er omstreeks 1934 een lot werd verkocht waarop het voor die tijd enorme geldbedrag van honderdduizend gulden werd uitgekeerd.

³⁰ Stukken betreffende gemeentelijke gebouwen en woningen: Harlingertrekweg 10, 1943-1955. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 507, HCL.

³¹ Opvallend daarbij is dat ook de door de gemeente verrichte aanbesteding niet is vermeld, hoewel uit de correspondenties in het dossier blijkt dat deze wel is gedaan.

Enkele maanden nadat zijn pand onder beheer was gesteld kwam Max Cohen op 6 juli 1942 om het leven in het concentratiekamp Mauthausen. Een half jaar na zijn dood bood de *Grundstückverwaltung* het voormalige Geluuskantoor voor het eerst te koop aan bij de gemeente Leeuwarden. *"Ik ben van oordeel dat het bezit van dit perceel voor de gemeente van belang is. Gelegen tegenover het stadhuis en onmiddellijk grenzende aan het perceel Raadhuisplein 30, leent het zich uitstekend om t.b.v. de huisvesting der secretarie, of eene overeenkomstige bestemming, in gebruik te worden genomen"*, zo adviseerde de directeur gemeentewerken aan burgemeester Julius Matthijs van Beijma. Die nam het advies echter niet over en berichtte makelaar Kooi op 10 december 1942 dat hij van het aanbod geen gebruik wilde maken.³²

De situatie veranderde toen eind januari 1943 de NSB-er Wilhelm Schönhard als opvolger van Van Beijma was benoemd. Ruim een maand na zijn aantreden meldde Kooi zich bij zijn 'geachte kameraad' en bood het pand opnieuw aan de gemeente te koop aan. Ditmaal had hij wel succes. Dat de gevraagde prijs van f 5750,- *"niet te hoog was te achten"*³³, zal er ook aan hebben bijgedragen dat het aankoopbesluit al op 24 mei 1943 kon worden genomen. Nadat ook de Commissaris der Provincie goedkeuring had verleend, werd het pand met bemiddeling van de makelaar bij notaris Van Giffen gepasseerd. Anders dan bij de woning aan de Harlingertrekweg kwam het pand aan het Raadhuisplein wél in het bezit van de gemeente. Tijdens de bezetting werd het verhuurd aan de NSB en de Stichting Winterhulp Nederland.

Brief waarbij NSB-makelaar Jan Kooi het pand Raadhuisplein 32 voor de tweede maal bij de gemeente Leeuwarden te koop aanbiedt (Collectie HCL)

³² Stukken betreffende gemeentelijke gebouwen en woningen: Raadhuisplein 32, 1942-1968. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 921, HCL.

³³ Ibidem.

4. Vordering van panden ten behoeve van de Wehrmacht

Inbezitname van Joodse onroerende goederen ten behoeve van de Duitse bezetter vond hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend, plaats op grond van de Verordening 154/1941. Voor agrarische gronden en bedrijfseigendommen golden afzonderlijke verordeningen. Daarnaast speelde in de Friese hoofdstad de vordering van woningen ten behoeve van de *Wehrmacht*.

Al direct na de Duitse inval in mei 1940 werden soldaten in Leeuwarden ondergebracht. Door de bouw en ingebruikname van het vliegveld als militaire vliegbasis nam hun aantal in de loop van de bezetting toe. Naast militairen van de *Luftwaffe* waren ook soldaten van andere legeronderdelen en vertegenwoordigers van bijzondere diensten zoals de *Sicherheitsdienst* en de *Bauleitung* in de stad ondergebracht. Voor militairen van lagere rang werden al aan het begin van de bezetting schoolgebouwen en hotels gevorderd. Legerofficieren en vertegenwoordigers van de Duitse ambtenarij werden vanaf het najaar van 1940 ook in gevorderde particuliere woningen ondergebracht.

De vordering van woonruimte ten behoeve van de *Wehrmacht* vond plaats op grond van de Verordening 144/1940 en kon zowel Joodse als niet-Joodse Nederlanders treffen. Gedurende de bezettingsjaren werd voor enkele honderden woningen beschikbaarstelling aan het Duitse leger verzocht door de *Wehrmachtsbezirksverwaltung* in Groningen.³⁴ Een groot gedeelte van de Mr. P.J. Troelstraweg – toen nog Stiensersweg –, de toegangsweg tot het vliegveld, werd in de oorlogsjaren bijvoorbeeld door *Luftwaffe*-personeel bewoond.

Onder de gevorderde woningen op grond van Verordening 144/1940 bevonden zich ook Joodse bezittingen. De interpretatie van het begrip 'Judenhäuser' of 'Jodenwoningen' op de lijst van ten behoeve van de *Wehrmacht* gevorderde panden is daarbij ruimer dan die van de Verordening 154/1941. Bij de gevorderde panden door de *Wehrmachtsbezirksverwaltung* omvat het begrip blijkbaar ook woningen die weliswaar door Joden waren bewoond, maar eigendom waren van niet-Joden, zoals Boerhaavestraat 10, Bleeklaan 155, Leeuwerikstraat 37 en Eewal 51. Als gevolg van de deportaties stonden deze panden eind 1942 leeg en in veel gevallen waren zij nog voorzien van stoffering en meubilair.

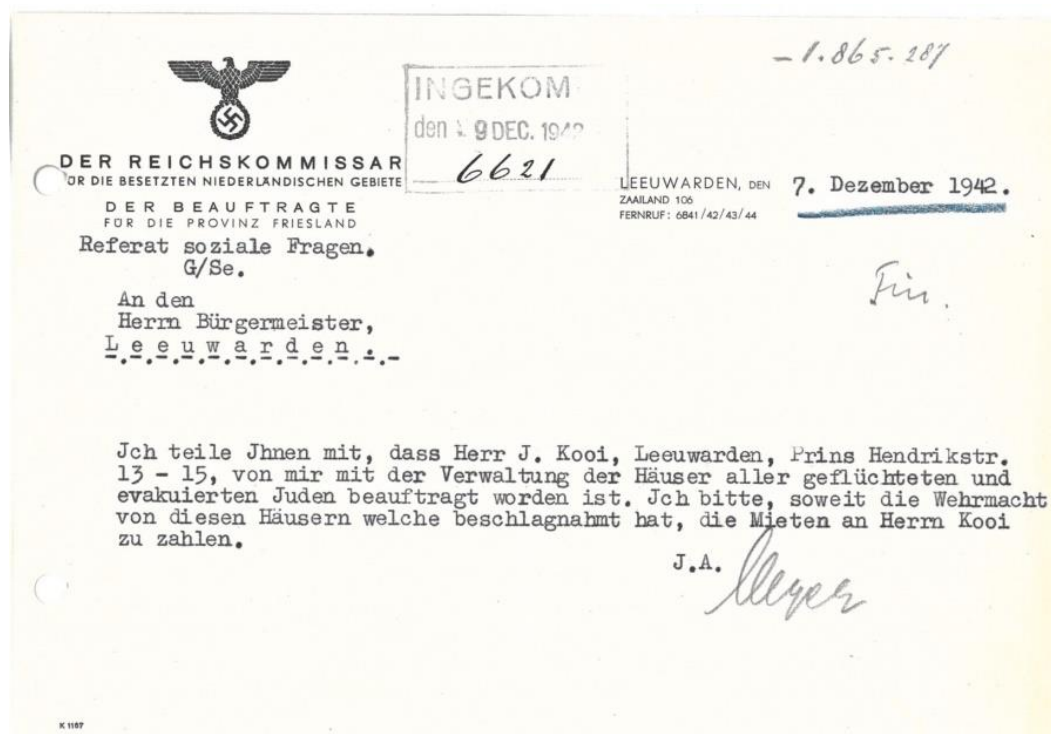
Makelaar Jan Kooi werd in december 1942, kort nadat het grootste gedeelte van de Leeuwarder Joodse gemeenschap naar Westerbork was afgevoerd, door de *Beauftragte des Reichskommissars* aangesteld als beheerder over de woningen van de 'geflüchteten und evakuierten Juden'.³⁵ In de praktijk kwam het er op neer dat Kooi als pseudo-eigenaar van de panden optrad en met tussenkomst van de gemeente vergoedingen ontving voor het gebruik ervan door de *Wehrmacht*. De betalingen lijken overigens niet langdurig aan zijn kantoor te zijn gedaan.

Uit een 'Overzicht van betaalde vergoedingen voor door de Deutsche Weermacht gevorderde huizen van Joodsche eigenaren' blijkt dat veel vergoedingen vanaf december 1942 door de gemeente zijn 'gereserveerd', maar blijkbaar niet werden uitgekeerd. Dit komt ook naar voren in een ingekomen brief uit 1945 over de uitkering van vorderingsvergoedingen voor het pand Emmakade 44, eigendom van mevrouw Serliene van der Heijden-van Ezzo. Haar notaris schrijft daarover aan de gemeente: "Naar ik heden vernam is nog bij u in kas de huurvergoeding voor het pand Emmakade nr. 44 te Leeuwarden, over het tijdvak van 1 december 1942 tot en met den maand november 1943."³⁶

³⁴ Stukken betreffende de vordering van gebouwen (uitgezonderd schoolgebouwen), 1940-1953. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nrs. 18753-18760, HCL.

³⁵ Idem, inv.nr. 18753.

³⁶ Idem, inv.nr. 18754.

Kennisgeving van de Referent Soziale Fragen van de Beauftragte des Reichskommissars aan de burgemeester omtrent de aanstelling van Jan Kooi als beheerder van Joodse woningen, 7 december 1942 (Collectie HCL)

De *Wehrmacht* betaalde voor alle door haar gevorderde woningen doorlopend doorgaans twee derde van de huurwaarde als gebruiksvergoeding. Het resterende deel konden woningeigenaren terugvragen via de Nederlandse Schade Enquêtecommissie. Ten aanzien van de vastgoederen in Joods bezit werd de betaling van de vorderingsvergoedingen in het tijdvak december 1942 tot maart 1943 tijdelijk opgeschort. Vanaf maart konden de betalingen, volgens een circulaire van de *Wehrmachtsbezirksverwaltung*, met terugwerkende kracht tot aan de ingangsdatum van de vordering alsnog aan de NGV worden uitbetaald.³⁷ De reden hiervoor was de rechtspersoonlijke status van de NGV als beheerder van het Joodse bezit: *“Mit Rücksicht darauf, dass die Nederl. Grundstückverwaltung eine Person eigenen Rechts ist, die das Vermögen, der in den Niederlanden verbliebenen Juden nach den Weisungen des Reichskommissars f.d. bes. Nederl. Gebiete treuhändlerisch verwaltet, bestehen keine Bedenken mehr, Entschädigungen für diese Grundstücke seitens der deutschen Wehrmacht zu zahlen.”*³⁸ In de praktijk lijkt – gelet op de reserveringen door de gemeente Leeuwarden – van deze mogelijkheid niet altijd gebruik te zijn gemaakt.

Net als voor het gebruik van de woning, compenseerde de *Wehrmachtbezirksverwaltung* via de gemeente ook het gebruik van achtergelaten inboedels. In de eerste maanden van 1943 zijn, meestal door de gemeentepolitie, uitvoerige inventarislijsten van de achtergelaten Joodse inboedels samengesteld.³⁹ Uit het ‘Overzicht van betaalde vergoedingen voor door de Duitse Weermacht gevorderde huizen van Joodsche eigenaren’ blijkt dat de ontvangen vergoedingen vanaf december 1942 door de gemeente zijn gereserveerd, maar tijdens de bezetting niet zijn

³⁷ Stukken betreffende de vordering van gebouwen (uitgezonderd schoolgebouwen), 1940-1953. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 18753, HCL.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Stukken betreffende de inventarisatie van jodenwoningen, 1942-1943. Archief gemeentepolitie van Leeuwarden 1946-1993, toegang 1040, inv.nr. 4, HCL.

uitgekeerd.⁴⁰ In tegenstelling tot de vergoedingen voor de vordering van de woningen, konden de NGV en haar tussenpersonen ANBO en "Nobiscum" op de vergoedingen voor het gebruik van de inboedels geen aanspraak maken. Hun 'Verwaltung' behelsde uitsluitend onroerende goederen en geen roerende.

DER REICHSKOMMISSAR
FÜR DIE BESATZTEN NIEDERLANDISCHEN GEBIETE
DER BEAUFTRAGTE
FÜR DIE PROVINZ FRIESLAND
W/S.

LEEWARDEN, DEN 11. März 1943.
ZAAILAND 106
FERNRUF: 6941/42/43/44

Aan de Polizei,
Leeuwarden.

Ich bitte sofort nachstehende Judenwohnungen in Leeuwarden zu inventarisieren und die Inventarlisten in vierfacher Ausfertigung an die Sicherheitspolizei in Leeuwarden einzusenden.

- Van Dam - Van Dijk - Kaufman - Simons-Lubinski - Krammer - Moser - de Jong - Feitsma - Dwinger - v.d. Woude - Odewald - Kauffman - de Lange - Hartog <i>Van Lucie Hartog</i> - Sleutelberg <i>Samuel Gref</i> - Katzenstein - Joles - Polak - Reens - Speijer - de Wit - Leviticus - Cohen - Klein - Bloch - Timmerman	- Fonteinstr. 47 - Bleeklaan 103 - Emmekade 33 - Nieuweburen 133 - Bredeplaats 10 - Voorstreek 53 b - Nieuwestad 32 - Bleeklaan 49 - Bleeklaan 48 - Lijsterstr. 47 - Sacramentstr. 15 - Voorstreek 83 - Englumerstr. 39 - Droevendal - Zuidvliet 230 - Zuidvliet 166 - Gr. Kerkstr. 61 - Nieuwestad 117 b - Vredeman de Vriesstr. 58 - Mr. P.J. Troelstraweg 41 e - Groentemarkt 11 - Kl. Hoogstr. 15 - Nieuweburen 119 - Kanaalstr. 16 B - Spanjaardslaan 7.
---	---

Ing.d.d. 12 MAART 1943

Ind. Nr. 763

Aid. 31

J.A. *Meijer*

Brief van de Beauftragte des Reichskommissars aan de gemeentepolitie om inventarislijsten van Joodse inboedels op te maken, 11 maart 1943 (Collectie HCL)

Anders dan in een stad als Den Haag, waar een aanzienlijk aantal gevorderde panden waarin evacuées uit Scheveningen werden ondergebracht tijdens de bezetting niet meer werd verkocht, lijkt de vordering van panden door de *Wehrmachtsbezirksverwaltung* in Leeuwarden geen grote invloed op de vervreemding van het Joods bezit te hebben gehad.⁴¹ De vordering van de Joodse vastgoederen voor de *Wehrmacht* werd in veel gevallen nog in 1943 opgeheven, waarna de panden alsnog door de NGV zijn verkocht.

⁴⁰ Stukken betreffende de vordering van gebouwen (uitgezonderd schoolgebouwen), 1940-1953. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 18753, HCL.

⁴¹ Te Slaa, 'De houding', 25.

5. Eigendomsgebonden betalingsverplichtingen

5.1. Erfpachtcanons

5.1.1. Landelijke ontwikkelingen en de erfpachtkwestie

Het Burgerlijk Wetboek stelt: *“Erfpacht is een zakelijk recht dat de erfpachter de bevoegdheid geeft eens anders onroerende zaak te houden en te gebruiken.”*⁴² Bij erfpacht heeft de houder van het recht, de erfpachter, de bevoegdheid een onroerende zaak die eigendom is van een ander (de ‘blote’ eigenaar), te houden en te gebruiken.

Het erfpachtrecht betreft een privaatrechtelijk recht, waarbij beide partijen als gevolg van het zakelijke karakter van het recht vervangbaar zijn. Zakelijke rechten zijn niet persoonsgebonden.⁴³ Tot betaling van de erfpachtcanon is diegene verschuldigd die ‘het genot heeft’ van het onroerend goed. In de praktijk is dat degene die in de kadastrale leggers als eigenaar en daarmee als ‘genothebbende’ staat vermeld.⁴⁴

Vanaf het einde van de negentiende eeuw maakte de erfpacht in steden een groei door. Niet zelden onder invloed van het opkomende socialisme stelden gemeentebesturen zich op het standpunt dat de waardevermeerdering van gronden niet aan particuliere bezitters zou moeten toekomen, maar aan de publieke sector, die de baten voor het algemeen nut kon inzetten. De uitgifte van bouwterreinen in erfpacht, waarbij de grondeigendom bij de gemeente bleef, schiep bovendien mogelijkheden voor het eventueel gemakkelijk herverkrijgen van die terreinen. Als later zou blijken dat de gronden nodig waren voor bijvoorbeeld de aanleg van een weg of kanaal, kon de gemeente veel eenvoudiger over de erfpachtgronden beschikken dan wanneer deze in particulier bezit zouden zijn.⁴⁵

Net als de blote eigendom van een perceel, kan ook het recht van erfpacht worden verkocht. Bij overdracht is de nieuwe erfpachter gehouden om de aan de gemeente (of eventueel een particuliere blote eigenaar) verschuldigde erfpachtcanons te voldoen. Vooral in de grote steden Amsterdam en Den Haag stonden veel panden op erfpachtgrond en daardoor is er ook een relatief groot aantal erfpachtpanden uit Joods bezit door de NGV verkocht.

Hoewel de eigenaar die is vermeld in de kadastrale legger verplicht was tot het afdragen van de canon, is dat iets dat bij de beheerde en verkochte Joodse panden lang niet altijd gebeurde.⁴⁶ Als gevolg van een soms plotselinge deportatie hebben Joodse eigenaren de canons over 1942 niet altijd meer (volledig) zelf kunnen voldoen. Oorlogskopers hebben vrij vaak verzuimd om de canons te betalen, zeker in de chaotische laatste oorlogsmaanden van 1944 en 1945.⁴⁷

Gemeenten werden na de bevrijding geconfronteerd met veel openstaande posten; erfpachtcanons uit voorgaande jaren die nog niet waren betaald. De inning van die achterstallige betalingen heeft met name in de gemeente Amsterdam tot een slepende kwestie geleid. In de hoofdstad stelde het gemeentebestuur zich, ondanks andersluidende adviezen van de gemeenteadvocaat, lange tijd zeer formeel op. Zij wenste – juridisch gezien overigens geheel juist – geen onderscheid tussen Joden en niet-Joden te maken en viel daarom voor de inning van

⁴² Burgerlijk Wetboek, art. 5:85, lid 1.

⁴³ Piersma en Kemperman, ‘De erfpachtkwestie’, 11.

⁴⁴ Te Slaa, ‘De houding’, 59.

⁴⁵ Piersma en Kemperman, ‘De erfpachtkwestie’, 10-11.

⁴⁶ Idem, 33.

⁴⁷ Ibidem.

de canons terug op de wettelijke bepalingen. Die stelden dat de in de kadastrale legger vermelde eigenaar gehouden was om de canon te voldoen. Bij te late betaling kon de erfpachter bovendien een boete worden opgelegd.⁴⁸

Bij panden die onder beheer stonden van de NGV, maar die nog niet waren verkocht, stonden de oorspronkelijke Joodse eigenaren in de kadastrale legger als eigenaar vermeld. De NGV was slechts 'Verwalter'. Door de grote bevoegdheden die de verordening 154/1941 haar gaf leek de *Grundstückverwaltung* eigenaar, maar in juridische zin was zij dat niet. Voor de betaling van de nog niet voldane erfpachtcanons werd in Amsterdam dan ook de Joodse gemeenschap aangesproken, die vaak nog maar net uit de concentratiekampen of onderduik was teruggekeerd. In veel gevallen kregen de Joodse eigenaren of hun nabestaanden ook de rekening gepresenteerd van de achterstallige erfpachtcanons die de oorlogskoper had verzuimd te voldoen, samen met een forse boete voor de te late betaling.

Begrijpelijkwerwijs werd er in de tweede helft van de jaren 40 flink bezwaar gemaakt tegen de handelwijze van de gemeente. Op het uiteindelijk kwietschelden van de helft van de opgelegde boete na, haalden de protesten niet veel uit. Veel Joodse eigenaren of hun erfgenamen hebben de achterstallige canons alsnog moeten betalen. Pas toen de erfpachtkwestie zo'n zeven jaar geleden als gevolg van de toegenomen belangstelling voor de opvang en terugkeer van Joodse oorlogsslachtoffers weer in de belangstelling kwam te staan, heeft de gemeente Amsterdam haar eerdere besluiten opnieuw tegen het licht gehouden. Mede naar aanleiding van een rapport van Hinke Piersma en Jeroen Kemperman is aan de Joodse gemeenschap in 2016 een compensatie van 10 miljoen euro uitgekeerd, waarvan een deel voortkwam uit terugbetaling van eerder naar de opvattingen van nu ten onrechte geïnde erfpachten en boeten.

5.1.2. Inning van erfpachtcanons op Joodse panden in Leeuwarden en Huizum

Ook de gemeente Leeuwarden gaf complexen grond in de uitbreidingswijken rondom de oude binnenstad uit in erfpacht. De voorwaarden waaronder dat gebeurde werden per complex door de gemeenteraad vastgesteld. Er bestonden geen Algemene Bepalingen, maar de voorwaarden per ontwikkelingsgebied zijn op hoofdlijnen vergelijkbaar.

Van belang voor de Joodse eigendommen zijn vooral de bepalingen over de betaling van de jaarlijkse canon en een eventueel op te leggen boete bij het uitblijven daarvan. In de "Bepalingen betreffende de uitgifte in erfpacht van bouwterreinen gelegen tussen Groningerstraatweg, Cambuursterpad en Kalverdijkje" uit 1919 werd hierover bijvoorbeeld in artikel 13 het volgende bepaald: "*1. De canon is verschuldigd van den dag der aanvaarding af. 2. Hij moet jaarlijks op straffe van eene boete, ten bedrage van één jaar canon voor elke maand vertraging, in één termijn vóór of op 31 December aan den gemeente-ontvanger worden betaald, het eerste jaar tot een bedrag, berekend van den dag der aanvaarding af tot het einde des jaars.*"⁴⁹

Van de 138 in de *Verkaufsbücher* opgenomen percelen die in Leeuwarden en Huizum daadwerkelijk tijdens de bezetting zijn verkocht, stonden er twaalf op erfpachtgrond, ofwel 8,7 procent. Het aandeel van de in erfpacht uitgegeven percelen op het totaal is gering in vergelijking met steden als Amsterdam en Den Haag.

⁴⁸ Piersma en Kemperman, 'De erfpachtkwestie', 14, 33.

⁴⁹ Bepalingen betreffende de uitgifte in erfpacht van bouwterreinen gelegen tussen Groningerstraatweg, Cambuursterpad en Kalverdijkje, 1919. Supplement archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1811-1941, toegang 1002, ongeinventariseerd.

Net als in die steden blijkt veel administratie waaruit de betaling van canons tot op persoonsniveau kan worden herleid ook in Leeuwarden te zijn vernietigd. Robin te Slaa merkte ten aanzien van Den Haag op: *“Wat het probleem is, is dat veel archiefmateriaal over die aanslagen is al vernietigd, wat het moeilijker maakt om te reconstrueren welke omvang die aanslagen hadden en de individuele gevallen: wie is er nu belast en zou eigenlijk gecompenseerd daarvoor moeten worden.”*⁵⁰

De bevindingen voor Leeuwarden zijn vergelijkbaar: uit de bijlagen bij de archiefinventaris van het gemeentelijk grondbedrijf over het tijdvak 1921-1956 blijkt dat kasboeken en andere lagere financiële administraties – overigens conform de geldende voorschriften voor het archiefbeheer – zijn vernietigd.⁵¹ De nog bestaande stukken, zoals jaarrekeningen, geven alleen totalen weer en zijn daardoor te weinig specifiek om inzicht te geven in individuele gevallen.

Enig inzicht in de inning wordt wel gegeven door de ‘Staten van nog te ontvangen erfpachten’ die als bijlage bij de jaarrekeningen van het gemeentelijk grondbedrijf zijn gevoegd voor de jaren 1942, 1943 en 1945.⁵² Hierop staan erfpachters die hun canons niet tijdig aan de gemeente hebben voldaan. Over het jaar 1942 is op deze lijst de post *“Div. Joodsche erfpachters”* voor een bedrag van f 1275,14 opgenomen. Omdat de deportaties pas gedurende het jaar in gang gezet werden, is het zeer aannemelijk dat veel Joodse erfpachters de canon over 1942 eerder dat jaar nog zelf hebben betaald.

GEMEENTELIJK GRONDBEDRIJF LEEWARDEN Dienst 1945.		Bijlage nr.6.	
		26-6-46	
		f 3093	
		Specificatie der per 31 December 1945	
		nog te ontvangen erfpachten:	
		f.60241.99	
Betaald tot en met 6 Mei 1946		57961.16	
		f 2280.83	
Mevr. Anema-Bouma	f 38.22	f 50.85	
H. van Dam	42.84	81.06	
idem over 1944		81.06	
Sj. Dijkstra		47.25	
W. Dijkstra	f 122.76		
	70.56	193.32	
J. de Gorde		61.74	
idem over 1944		61.74	
Ch. Gombault		46.20	
Erven P.C. Hamstra		95.76	
Wed. A. Knollesma	f 146.88		
	97.02	243.90	
M. de Metz Bz.		46.80	
Erven J.C. Mollema		40.20	
S. Muller		85.17	
idem over 1944		85.17	
Mevr. v. Nimwegen-Henschen		52.97	
D. Posthumus		72.48	
A.C.v.d. Valk		197.04	
idem over 1944		197.04	
Mej. F. Visser		64.68	
Mej. K. Visser		68.25	
B.G. Vossenbergh		44.50	
Mej. A. de Vries		35.63	
H. Westermann		138.--	
Dames Zendijk		66.81	
idem over 1944		66.81	
P.B. Zuidema		56.40	
		f 2280.83	

Staat van nog te ontvangen erfpachtcanons over het dienstjaar 1945, waarop ook Joodse erfpachters als De Metz, Muller en Zendijk voorkomen (Collectie HCL)

⁵⁰ Robin te Slaa in televisie-uitzending KRO-NCRV ‘De Monitor’, 6 oktober 2020.

⁵¹ Inventaris van het archief van de dienst grondbedrijf van de gemeente Leeuwarden, 1921-1956. Toegang 1069, HCL.

⁵² Financiële jaarverslagen, 1944-1948. Archief van de dienst grondbedrijf van de gemeente Leeuwarden, 1921-1956, toegang 1069, inv.nr. 7 en Jaarverslagen [van het gemeentelijk grondbedrijf], 1942-1943. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 4031, HCL.

Op de lijst over het dienstjaar 1943 staat slechts één Joodse erfpachter vermeld: Mozes de Metz, woonachtig aan Wissesdwinger 16 en toen reeds in Auschwitz vermoord. De andere erfpachten op Joodse vastgoederen zijn blijkbaar tijdig betaald. Waarschijnlijk is dat door de NGV gebeurd, die daartoe op grond van haar beheerstaak ook verplicht was.

Een vergelijkbare lijst over 1944 werd niet in de archieven aangetroffen. De lijst over 1945 vermeldt achterstallige betalingen van erfpachtcanons over 1945 en in enkele gevallen ook over 1944. Opvallend is dat daarop naast erfpachters door oorlogskoop, zoals Heinrich Westermann (Bleeklaan 31) en Abraham Cornelis van der Valk (Hendrik van Deventerstraat 2-10) ook drie Joodse erfpachters voorkomen:

Naam lijst	Bedrag	Dienstjaar	Betreft	Adres
S. Muller	f 85,17	1944 en 1945	Vermoedelijk Bertha Turksma, weduwe van Samuel Muller	Bleeklaan 51
Dames Zendijk	f 66,81	1944 en 1945	Grietje, Maria en Estella Zendijk	Bleeklaan 103
M. de Metz Bz.	f 46,80	1945	Mozes de Metz	Wissesdwinger 16

Tabel 2 - achterstallige Joodse erfpachten over de dienstjaren 1944 en 1945

Of de achterstallige canons alsnog zijn geïnd blijkt niet uit de beschikbare archivalia. Het vermelden van de Joodse erfpachters op de lijst is wel verklaarbaar: het betreft in alle drie gevallen panden die weliswaar onder beheer waren gesteld van de NGV, maar die tijdens de bezetting niet werden verkocht. Als gevolg daarvan stonden de oorspronkelijke Joodse eigenaren als zodanig nog in de kadastrale legger vermeld, waaruit volgt dat zij als 'genothebende' formeel ook nog de verantwoordelijkheid droegen voor het betalen van de canons.

Een erfpachtkwestie zoals die zich in Amsterdam heeft afgespeeld was in Leeuwarden niet aan de orde. Hoewel de stukken zelf deels zijn vernietigd, zijn in de indicateur op de ingekomen stukken van Burgemeester en Wethouders in de eerste naoorlogse jaren slechts drie vermeldingen van brieven aangetroffen die in verband staan met de betaling van erfpachtcanons over Joodse panden. Twee daarvan, nummers 4124 en 5985, betreffen de afwikkeling van een verzoek van de erven Leijdesdorff:⁵³

Nr.	Datum	Afzender	Onderwerp	Afhandeling
3395/1945	07-09-1945	Gemeentelijk Grondbedrijf	Erfpacht 1944	Ambtelijk intern ; geen uitgaand stuk
4124/1945	16-10-1945	Dienst Gemeentewerken	Onbetaalde erfpacht 1944 betreffende jodenpanden e.d.	Ambtelijk intern ; geen uitgaand stuk
5985/1946	09-11-1946	Leijdesdorff	Erfpacht 1945	Collegebesluit 16-11-1946

Tabel 3 - Vermeldingen van brieven inzake erfpacht op Joods vastgoed in de indicateur van ingekomen stukken bij het college van Burgemeester en Wethouders

⁵³ Agenda's/indicateurs van ingekomen en uitgaande stukken van de gemeentesecretarie, 1945-1947. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nrs. 3496-3501, HCL.

Op 3 oktober 1945 ontving het gemeentelijk grondbedrijf een brief van Simon Leijdesdorff uit Amsterdam, met een verzoek om restitutie van de erfpachtcanons over 1944 rustend op de panden van zijn in april 1943 in Sobibor omgekomen vader Leonard: *“De panden van mijn vader zijn door de ANBO te Groningen allen verkocht geworden, op één na nl. pand Veulenstraat 2, hetwelk vorige jaar Augustus op mijn naam werd overgeschreven. De opbrengsten van deze panden tot de bevrijding zijn nooit in onze handen gekomen en hebben de n.s.b. koopers steeds de huren ontvangen. Zelf kregen wij pas de huren in handen vanaf de bevrijding. Nu wilde ik u vragen of het wel billijk is, dat wij nu wel de lasten moeten betalen over 1944, terwijl een ander de baten heeft gehad.”*⁵⁴

Ruim een jaar later, op 9 november 1946, schreef Leijdesdorff de gemeente opnieuw aan met een verzoek om restitutie van erfpacht over de eerste maanden van 1945. Uit zijn brief blijkt dat de gemeente kennelijk geen boete voor te late betaling daarvan oplegde, maar wel dreigde om dat te doen: *“Op 22 maart 1946 werd door mij per Rotterdamsche Bankvereniging aan het Gem. Grondbedrijf te Leeuwarden overgemaakt een bedrag van fl. 464,40 voor erfpacht over 1945 voor de percelen Sectie A, nr. 1066 (fl. 269,10) en F. nr. 4555 (fl. 195,30). Dit bedrag betaalde ik, daar de boekhouder van het Gem. Grondbedrijf mij hiertoe dwong, daar ik anders tot boetebetaling gedwongen zou worden.”*⁵⁵

Het verzoek van Leijdesdorff roept vragen op. Het perceel A1066 in de kadastrale gemeente Huizum betrof een blok woningen aan Honthorststraat 2-16 dat nooit in erfpacht was bij de familie Leijdesdorff. Het perceel stond vanaf 1941 wel onder beheer van de NGV en was in erfpacht bij de Joodse Emmy Meijer. Het werd in het dienstjaar 1943 verkocht aan Tijmen Dijkstra te Groningen.

Deze Dijkstra was hetzelfde jaar ook koper van het perceel gemeente Leeuwarden F4555 – een blok huizen aan de Veulenstraat 16-24 – waarvan Leonard Leijdesdorff wel erfpachter was. Door minnelijk rechtsherstel kwamen deze woningen pas in het dienstjaar 1954 weer in het bezit van de familie Leijdesdorff, waardoor onduidelijk blijft waarom zij al in 1946 op betaling van de canon werd aangesproken.

Zeker is dat Simon Leijdesdorff in 1945 werd verzocht om de erfpacht van het perceel F4559 te voldoen, zoals hij ook stelt in een brief aan de gemeente van 3 oktober 1945. Passend binnen het beleid van de gemeente om ‘genothebbenden’ verantwoordelijk te stellen voor de betaling van de erfpachten is deze heffing ook verklaarbaar. Het perceel, Veulenstraat 2, stond weliswaar onder beheer van de NGV, maar werd tijdens de bezetting niet verkocht. Leonard en later Simon Leijdesdorff stonden doorlopend als genothebbende bij het kadaster te boek en moesten dus de daarop vallende erfpachtscanon voldoen.

Het ingekomen rekest van Simon Leijdesdorff om vermindering van de canons kreeg van Burgemeester en Wethouders uiteindelijk een negatieve beschikking. De besluitenlijst van het college van 16 november 1946 vermeldt: *“2. Af te wijzen het namens L. Leydesdorff gedaan verzoek om restitutie van een gedeelte erfpachtscanon voor de percelen sectie A no 1066 en F 4555.”*⁵⁶ Uit de antwoordbrief van 27 november blijkt dat de weigering vooral door formele gronden berustte: *“[...] daar het hier de toepassing van de vastgestelde erfpachtsvoorwaarden betreft.”*⁵⁷

⁵⁴ Stukken betreffende de overdracht en overschrijving van erfpachtrechten, kadaster sectie A, 1943-1952. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 2293, HCL.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Notulen van de vergaderingen van het college van burgemeester en wethouders, 1946-1949. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, inv.nr. 3997, HCL.

⁵⁷ Stukken betreffende de overdracht en overschrijving van erfpachtrechten, kadaster sectie A, 1943-1952. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 2293, HCL.

S.Leydesdorff
Niersstraat 25 huis
Amsterdam-z-

3.10.1945

Gemeentelijk Grondbedrijf,
Wissedwinger no.1
LEEWARDEN.

Mijne Heeren,

*Is de van
Mijn 2.*

Ik kwam gisteren in het bezit van
Uw aanslagbiljet betreffende erfpacht over het pand
Sectie Letter F 4559, bedrag Fl.60,48, eigenaar mijn
Vader: L.Leydesdorff, te Harlingen (over ~~zijn~~ wiens
vermogen ik bewindvoerder ben).

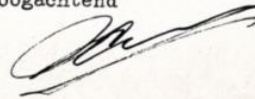
Gaarne zou ik hieromtrent van U nadere gegevens heb-
ben en U tegelijkertijd het volgende onder Uw aandacht
willen brengen:

De panden van mijn vader zijn door de MoN.B.O. te Gro-
ningen allen verkocht geworden, op een na, n.l. pand
Veulenstraat 2, hetwelk vorige jaar Augustus op mijn
naam werd overgeschreven. *In 1945 2.10.1945*
De opbrengsten van deze panden tot de bevrijding zijn
nooit in onze handen gekomen en hebben de n.s.b.koopers
steeds de huren ontvangen. Zelf kregen wij pas de huren
in handen vanaf de bevrijding.
Nu wilde ik U vragen of het billijk is, dat wij nu wel
de lasten moeten betalen over 1944, terwijl een ander
de baten heeft gehad.
Zeer zeker moeten wij de lasten betalen vanaf de be-
vrijding, maar ik wil U bij deze beleefd verzoeken om
de lasten van de vorige jaren te willen verhalen op de
n.s.b.koopers.

Gaarne Uw berichten hieromtrent tegemoet ziend, in de
hoop, dat U mijn standpunt kunt billijken,

verblijf ik,

hoogachtend

*Ingekomen brief van Simon Leijdesdorff te Amsterdam betreffende de betaling van
erfpachtcanon over 1944 (Collectie HCL)*

Buiten de correspondentie met Simon Leijdesdorff zijn over de heffing van erfpacht op Joodse vastgoederen geen verdere briefwisselingen aangetroffen. Bij het college van Burgemeester en Wethouders zijn over het onderwerp geen andere rekestten of klaagschriften binnengekomen.

Hoewel vrijwel alle bronnen zijn vernietigd, bevindt zich in het Stadsarchief Amsterdam een brief van de Joodse margarinefabrikant Izaäk Benninga, waaruit blijkt dat aan de boeteregeling – waarover in Amsterdam zoveel te doen was – in Leeuwarden blijkbaar niet streng de hand werd gehouden. Piersma en Kemperman stellen hierover in hun rapport: “I. Benninga zat tijdens de oorlog ondergedoken. Hij verbleef op het moment dat hij zijn brief aan de dienst Publieke Werken [van Amsterdam – a.t.] schreef in Leeuwarden. Daar had hij geïnformeerd of deze gemeente ook een boeteregeling hanteerde: Men antwoordde mij, dat in zulke gevallen deze regeling werd geacht niet van kracht te zijn. Deze beslissing werd genomen door het Hoofd van de Afd. Grondbedrijf, en ik hoop, dat ook de bij U verantwoordelijke persoon in staat is, deze beslissing te nemen. Mocht U onverhoopt hiertoe niet kunnen besluiten, dan verneem ik dit gaarne, opdat ik mijn verzoek aan B & W van Amsterdam kan voorleggen.”⁵⁸

⁵⁸ Piersma en Kemperman, ‘De erfpachtkwestie’, 20. Het origineel betreft een brief van Benninga van 7 februari 1947, OGA/erfpachtdossiers, gedigitaliseerd, E1380-5, Stadsarchief Amsterdam.

5.2. Straatbelasting

In de raadsvergadering van 7 december 1938 werd door de gemeenteraad van Leeuwarden besloten tot het vaststellen van een verordening op het heffen van straatbelasting tot dekking van de kosten van onderhoud van land- en waterwegen en van het schoonhouden, afwateren en verlichten daarvan.⁵⁹ De belasting werd opgelegd aan de eigenaren van aan de openbare straten grenzende percelen. Volgens artikel 2 van de heffingsverordening zijn belastingplichtig: “1. [...] zij die krachtens recht van bezit of eenig ander zakelijk recht het genot hebben van de eigendommen [...], 2. Als genothebbenden worden aangemerkt zij, die op 1 januari van het belastingjaar in de kadastrale leggers als zodanig zijn aangewezen.”⁶⁰ De verordening schrijft verder voor dat voor teruggave van de belasting binnen twee maanden na het einde van het heffingstijdvak een verzoekschrift moet worden ingediend, dat aanslagen die niet zijn opgelegd of te laag zijn nog drie jaar kunnen worden nagevorderd en dat de controleur der gemeentebelastingen aanslagen ambtshalve kan verminderen of vernietigen.

Anders dan bij de erfpachtadministratie zijn de kohieren, in Leeuwarden tevens journalen van ontvangsten, bewaard gebleven als bijlagen bij de gemeenterekeningen.⁶¹ Van de inning van de straatbelasting bij Joodse vastgoederen is daardoor een compleet beeld te krijgen. Uit de *Verkaufsbücher* van de NGV is een steekproef genomen van twintig percelen, waarvoor vervolgens de inning van straatbelasting in de jaren 1942-1946 is onderzocht.⁶²

Tussen beide administraties zit een belangrijk verschil in de wijze van registreren: de *Verkaufsbücher* gaan uit van afzonderlijke panden, terwijl de kohieren van de straatbelasting zijn opgemaakt naar alle onroerende zaken op het kadastrale leggerartikel van één eigenaar. Een eigenaar die meerdere panden in bezit heeft krijgt, anders gezegd, één aanslag voor het totaal van zijn bezit. Het verschil in registratie – een vermelding in het straatbelastingkohier zal vaak betrekking hebben op meer percelen dan alleen het in de *Verkaufsbücher* genoemde perceel – hoeft niet bezwaarlijk te zijn voor het verkrijgen van een beeld over de inning. De vraag óf er belasting is betaald, wanneer die belasting is betaald en door wie is met gebruikmaking van de kohieren te beantwoorden. De uitgevoerde steekproef op twintig aanslagen geeft het volgende resultaat:

	1942	1943	1944	1945	1946
Voldaan door Joodse eigenaar of diens erfgena(a)m(en)	50%	0 %	0 %	25 %	30 %
Gedeeltelijk voldaan door Joodse eigenaar en gedeeltelijk voldaan door Verwalter (NGV/ANBO)	20 %	5 %	0 %	0 %	0 %

⁵⁹ Stukken betreffende de verordening tot heffing van straatbelasting en rioolbelasting, 1939-1960. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, inv.nr. 6242, HCL. De verordening vastgesteld in 1938 verving de verordening gepubliceerd in het gemeentebblad 23 van 1936. De gemeente Leeuwarderadeel inde geen straatbelasting, met als gevolg dat deze belasting in Huizum eerst met ingang van 1 januari 1944 werd opgelegd.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Gemeenterekeningen met bijlagen van inkomsten en uitgaven: innings- en betalingsopdrachten en kohieren van schoolgelden, warenwet, hondenbelasting en straatbelasting, 1942-1946. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nrs. 2830-2831, 2853-2854, 2869-2870, 2895-2897, 2914-2915, HCL.

⁶² Zie bijlagen 4 en 5 voor staten van verrichte betalingen van straatbelasting voor Joods vastgoed door Joodse eigenaren en door oorlogskopers.

Voldaan door Verwalter (NGV/ANBO)	25 %	95 %	20 %	15 %	0 %
Voldaan door oorlogskoper of diens curator	0 %	0 %	40 %	30 %	45 %
Niet voldaan	5 %	0 %	40 %	20 %	5 %
Niet vermeld	0 %	0 %	0 %	10 %	20 %

Tabel 4 – Verrichte betalingen van straatbelasting over in de Verkaufsbücher vermelde Joodse vastgoederen in het tijdvak 1942-1946

Opvallend is dat de belastingen over 1943 vrijwel volledig door de *Grundstückverwaltung* zijn voldaan. In de jaren daarna wordt het beeld meer diffuus. Begrijpelijk is dat het aandeel van Joodse eigenaren of hun rechtverkrijgenden na 1945 weer toeneemt. Voor de jaren 1945-1947 is dat nog niet het gevolg van rechtsherstel, waarvan het zwaartepunt pas rond 1950 lag. Eerder gaat het om panden die vooruitlopend op het formele rechtsherstel weer door de Joodse eigenaren in bezit zijn genomen of om panden die nog in hun bezit waren, omdat de NGV niet tot verkoop was overgegaan. Opmerkelijk is ook de toename van betalingen door oorlogskopers in het dienstjaar 1946. Zeer waarschijnlijk is deze, voor zover het collaborateurs betreft, toe te schrijven aan de werkzaamheden van het Nederlands Beheers Instituut (NBI). Die instelling beheerde de bezittingen van politieke delinquenten en was ten aanzien van betalingsverplichtingen blijkbaar stipter dan de oorlogskopers zelf.

Zeker is dat er in 1945 en 1946 door Joodse eigenaren achterstallige betalingen zijn verricht van straatbelastingen uit de bezettingsjaren. Dit blijkt zowel uit de kohieren, waarin ook de daadwerkelijke belastingontvangsten zijn aangetekend, als uit de grootboeken van inkomsten.

In het straatbelastingkohier over 1943 worden 141 aanslagen vermeld die zijn opgelegd aan Joodse vastgoedeigenaren, overeenkomend met eenzelfde aantal kadastrale leggerartikelen waarop die aanslagen betrekking hebben. Een vergelijking tussen de belastingjaren 1943 en 1944 laat zien dat van de oorspronkelijke 141 posten in 1944 nog 93 over zijn.⁶³ De overige 48 aanslagen aan Joodse eigenaren zijn vervallen omdat hun percelen aan een oorlogskoper zijn verkocht en er geen belastbare eigendommen op de 'Joodse' leggerartikelen achterbleven. De straatbelasting op deze percelen werd aan de oorlogskopers opgelegd en in sommige gevallen ook door hen voldaan.

Van de 93 aanslagen over 1944 blijken er zes betrekking te hebben op Joods vastgoed dat als gevolg van een andere verordening dan de verordening 154/1941 onder beheer was gesteld. Vier leggerartikelen stonden volgens het kadaster in het geheel niet onder beheer, zodat 81 aanslagen in de straatbelasting aan Joodse eigenaren resteren. Het kohier vermeldt dat de aangeslagen percelen alle onder beheer staan van de Nederlandse Administratie van Onroerende Goederen aan Juliana van Stolberglaan 10 in Den Haag – de Nederlandse benaming van de *Grundstückverwaltung* – of van het makelaarskantoor Kooi. 43 aanslagen zijn volgens de kolom ontvangsten daadwerkelijk betaald, dat is 53 procent van het totaal. Op één na – een betaling van de aanslag van Louis de Bruin door een *Verwalter* op 8 maart 1945 – zijn alle aanslagen voldaan na de bevrijding.

Ook de grootboeken van inkomsten tonen aan dat er na 15 april 1945 een aantal aanslagen in de straatbelasting over de jaren 1942-1944 alsnog werd betaald. Onder de post 'Achterstallige inkomsten' staan in de registers over 1945-1947 de volgende ontvangsten vermeld.⁶⁴ Het

⁶³ Zie bijlage 6 voor een overzicht van de heffing van straatbelasting over het dienstjaar 1944 op in het dienstjaar 1943 aangeduide percelen van Joodse vastgoedeigenaren.

⁶⁴ Grootboeken van inkomsten, 1942-1947. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, inv.nrs. 2708-2713, HCL.

dienstjaar 1945 is, omdat het daarbij ook om belastingen over reeds hersteld bezit zou kunnen gaan, buiten beschouwing gelaten:

Naam	Nr.	Datum betaling	Omschrijving	Bedrag	Terugkeer	Bezit verkocht	Kadastraal eigenaar op 1 januari belastingjaar
A. [Aron] Cohen	3603	17-10-1945	Straatbel. '42	f 17,74	Ja	Ja	Ja
M. [Mozes] van Kollum	3661	09-11-1945	Straatbel. '43	f 174,39	Ja	Gedeeltelijk	Ja
[Izaak] Goldschein	4027	05-02-1946	Straatbel. '42	f 77,80	Ja	Ja	Ja
J. [Joseph] Turksma	4055	14-02-1946	Straatbel. '43	f 51,67	Ja	Ja	Ja
H. [Herman] Odewald	4095	28-02-1946	Straatbel. '43	f 22,81	Nee	Ja	Ja
A. [Abraham] de Metz	2288	08-03-1946	Straatbel. '43	f 34,58	Nee	Gedeeltelijk	Ja
H. [Herman] Odewald	4161	26-03-1946	Straatbel. '43	f 22,81	Nee	Ja	Ja
A. [Abraham] de Metz	4172	02-04-1946	Straatbel. '43	f 34,58	Nee	Gedeeltelijk	Ja
G. [Gerson] de Wilde	2471	10-04-1946	Straatbel. '44	f 30,35	Nee	Gedeeltelijk	Ja
[Klaartje] Kan-Polak	2682	24-05-1946	Straatbel. '44	f 15,79	Ja	Nee	Ja
H. [Hessel] Turksma	2115	13-11-1946	Straatbel. '44	f 61,55	Nee	Nee	Ja

Tabel 5 – Achterstallige betalingen van straatbelasting over de bezettingsjaren, gedaan door Joodse vastgoedeigenaren

Bij deze Joodse eigenaren gaat het zowel om overlevenden van de holocaust als om slachtoffers die niet uit de kampen terugkeerden. De betalingen voor de overledenen zijn hoogstwaarschijnlijk verricht door hun bewindvoerders.

Zowel het belastingkohier over 1944 als de grootboeken van inkomsten tonen aan dat de straatbelasting alleen werd geïnd voor de jaren waarin de Joodse eigenaar als 'genothebbende' kon worden aangemerkt, namelijk de jaren waarin hij of zij als zodanig op 1 januari in de kadastrale legger stond vermeld. Wrang in het licht van de holocaust is dat dit 'genot' in juridisch opzicht ook bestond ten aanzien van personen die waren ondergedoken, gedeporteerd of zelfs overleden en dus niet feitelijk van de onroerende goederen gebruik maakten.

Hoewel deze wijze van het innen van belastingen bij Joodse eigenaren, gelet op hun bijzonder tragische omstandigheden, vandaag de dag kil en onbehoorlijk lijkt, was zij in overeenstemming met de toenmalige belastingverordening. Het uitgangspunt dat de Joden, ondanks hun afwezigheid, in juridische zin toch als genothebbers konden worden aangemerkt, is door de Hoge Raad der Nederlanden ook bekrachtigd.⁶⁵ Andere gemeenten, waaronder Amsterdam, volgden bij de inning van straatbelasting over de bezettingsjaren bij Joodse eigenaren dezelfde lijn als Leeuwarden.⁶⁶

⁶⁵ Te Slaa, 'De houding', 61.

⁶⁶ Piersma en Kemperman, *Openstaande rekeningen*, 199.

Het dossier over het door de gemeente aangekochte pand Raadhuisplein 32 laat zien dat de straatbelasting, net als bijvoorbeeld huren en kosten van verrichte woningverbetering, werd betrokken in het vaststellen van het exploitatiesaldo van het pand. Dat saldo vormde bij het naoorlogse rechtsherstel de basis voor de verrekening van baten en lasten tussen de oorspronkelijke Joodse eigenaar (of zijn rechtverkrijgenden) en de oorlogskoper. Het rechtsherstel leidde er in vrijwel alle gevallen toe dat de Joodse vastgoedeigenaren volledig in hun eigendomsrechten werden hersteld. De oorlogskopen werden nietig verklaard als hadden zij in het geheel niet plaatsgevonden. Het gevolg daarvan was dat de Joodse eigenaren geacht werden gedurende de gehele bezettingsperiode hun eigendomsrecht te hebben uitgeoefend. Dat impliceerde dat hen de tijdens die jaren uit het pand verkregen inkomsten, zoals huuropbrengsten, volledig ten bate moesten komen. De tijdens de bezetting betaalde grond- en straatbelasting en waterleidingrechten, werden navenant ten laste gebracht.⁶⁷

In hoeverre de straatbelastingen zijn verrekend in de rechtsherstelprocedures ten aanzien van andere Joodse vastgoederen in Leeuwarden en Huizum is niet onderzocht. De dossiers van de Raad voor het Rechtsherstel kunnen daarover mogelijk een meer volledig beeld geven.⁶⁸

-2.07.351.11 G.L.

GEMEENTE LEEUWARDEN

R 30 AUG 1950

AAN
de Afd. Onroerende Goederen van de
Raad voor het Rechtsherstel,
Van Stolkweg 21,
'S-GRAVENHAGE.

Uw kenmerk: OGU 3976 Uw brief van: 13 Juli 1948 Ons kenmerk: no. 5592. LEEUWARDEN 27 AUG. 1948

Onderwerp:
Raadhuisplein 32.

In antwoord op Uw bovenaangehaald schrijven doen wij U hierbij toekomen een overzicht van de exploitatie-cijfers van het perceel Raadhuisplein no. 32, in Uw schrijven aangeduid als Posthumaplein no. 22.

Aangekocht 17 December 1943 voor f. 5931,02.

<u>Ontvangsten:</u>		<u>Uitgaven:</u>	
1944 Huren	f. 263,90	1943 t/m 1947 Assurantie	f. 36,54
1945 " "	" 317,37	" Waterleiding	" 121,75
1946 " "	" 435,18	" Grondbelasting	" 356,61
1947 " "	" 450,--	" Straatbelasting	" 145,30
		1946 door Stichting Friesland 1940/ '45 kosten in orde maken:	" 833,17
	<u>f. 1466,45</u>		<u>f. 1493,37</u>

Over het jaar 1948 is nog geen huur ontvangen; de op het perceel over dat jaar vallende onkosten zijn thans nog niet bekend.

Burgemeester en Wethouders van Leeuwarden,
Burgemeester.
Secretaris.

ARCHIEF.
27 AUG. 1948

Brief van Burgemeester en Wethouders van Leeuwarden aan de Raad voor het Rechtsherstel betreffende de berekening van het exploitatiesaldo van Raadhuisplein 32. Onder de te verrekenen baten en lasten is ook de straatbelasting

⁶⁷ Stukken betreffende gemeentelijke gebouwen en woningen: Raadhuisplein 32, 1942-1968. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 921, HCL.

⁶⁸ Zie <http://www.oorlogsgetroffenen.nl/archiefvormer/RvR>

6. Rechtsherstel

6.1. Landelijke ontwikkelingen

Al tijdens de bezetting werden door de Nederlandse regering in Londen maatregelen voorbereid om het economisch verkeer na de bevrijding zo snel mogelijk weer op gang te krijgen. Voor het Joodse bezit is vooral het Koninklijk Besluit E 100 van 17 september 1944 van belang, dat voorzag in het geheel of gedeeltelijk nietig verklaren van tijdens de bezetting tot stand gekomen of gewijzigde rechtsbetrekkingen. De regeling droeg een algemeen karakter en betrof daardoor niet uitsluitend de verkoop van Joodse vastgoederen. Nadrukkelijk maakte E 100 geen onderscheid tussen Joden en niet-Joden, maar strekte de regeling zich uit over alle 'gedeposseederden'.⁶⁹

De regeling E 100 had niet het karakter van een schadevergoedingsregeling. Zij voorzag alleen in het herstellen van eigendomsrechten die door de bezetting geheel of gedeeltelijk teniet waren gedaan.

In de praktijk was het rechtsherstel ten aanzien van de Joodse vastgoederen vaak bijzonder gecompliceerd.⁷⁰ In een eenvoudig geval kon het gaan om een enkel pand, dat via de NGV aan een oorlogskoper was verkocht en door de teruggekeerde Joodse eigenaar weer werd opgeëist. Bij veel gevallen was het aantal betrokkenen, ieder met hun eigen belangen, veel groter. Het kon bijvoorbeeld gaan om een pand van een niet teruggekeerde Joodse eigenaar, in rechte vertegenwoordigd door een bewindvoerder, dat achtereenvolgens aan meerdere oorlogskopers was verkocht, die er verbeteringen aan hadden aangebracht en waarop nog een recht van hypotheek rustte met een bankinstelling als financier.

De oplossing waarin het besluit E 100 voorzag was vooral praktisch van aard. De Raad voor Rechtsherstel ging zich met de teruggave van het onder dwang verkochte bezit bezighouden. De bedoeling was dat alle betrokkenen partijen er onderling, door minnelijke schikking, uit zouden komen. Het tot stand brengen van die schikkingen vond slechts op hoofdlijnen onder regie van de Afdeling Onroerende Goederen van de Raad plaats. Zij stelde lokale vertegenwoordigers, meestal notarissen, aan die de partijen moesten aansporen om tot een vergelijk te komen en die de uiteindelijke afspraken, die de kracht hadden van een rechterlijke uitspraak, ook op schrift stelden.⁷¹

Zaken waarover geen overeenstemming werd bereikt konden aanhangig worden gemaakt bij de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor Rechtsherstel. De notaris-bemiddelaar maakte dan een proces-verbaal van zwaarigheden op en verzocht de Afdeling Rechtspraak om als administratieve rechtbank een bindende uitspraak te doen over de afwikkeling van de geschilpunten.⁷²

In de praktijk bleek het rechtsherstel een slepend proces. Bijna gelijk aan de procedure in 1941 moesten de (voormalige) Joodse eigenaren formulieren indienen bij het plaatselijke hypotheekkantoor om de rechtsherstelprocedure te starten.⁷³ In het overgrote deel van de gevallen kwam het uiteindelijk tot een minnelijke schikking. De commissie Kordes becijferde dat van de bijna 12.800 rechtshersteldossiers het geschil in ruim 10.000 gevallen minnelijk werd geschikt en in 1450 gevallen door de belanghebbende werd ingetrokken. In de overige ruim

⁶⁹ Bossenbroek, *De Meelstreep*, 383.

⁷⁰ Kordes, 'Archieven', 66.

⁷¹ Piersma en Kemperman, 'De erfpachtkwestie', 9. Vos en Ter Braake, 29.

⁷² Kordes, 'Archieven', 66.

⁷³ Meijer, 'E 100', 105.

1300 gevallen werd een bindende uitspraak opgelegd.⁷⁴ Ook in het noorden lijkt van die laatste mogelijkheid maar weinig gebruik te zijn gemaakt: de kamer Leeuwarden van de Raad voor het Rechtsherstel deed in de jaren 1947-1951 jaarlijks gemiddeld maar in een tiental zaken uitspraak.⁷⁵

Het vaak moeizame verloop van de procedure was lang niet altijd een kwestie van onwil van de betrokkenen. Uitspraken van de Afdeling Rechtspraak maakten al snel duidelijk dat oorlogskopers zich nooit op 'goede trouw' konden beroepen. Zij konden uit de Openbare Registers weten dat het door hen aangekochte perceel ooit in Joods bezit was geweest en hadden om die reden van de koop moeten afzien. Teruggave aan de Joodse eigenaar was altijd het uitgangspunt.⁷⁶

BEWARING:		In bewaring genomen:		2501	56
LEEWARDEN		14 NOV. 1956		47	56
Dagregister		De Hypotheekbewaarder.		met één vervolgblad	
Deel 243 No. 934		<i>Reuwarden</i>		5	
Aantekeningen:					
Besluit nummer 247. Regeling inzake het rechtsherstelgeschil M 1717 tussen: 1. De onbekende erfgenamen en rechtverkrijgenden van Wolf van der Woude en Saartje Feitsma, voor wie als onzijdig persoon door de Gedelegeerde te Groningen van de Afdeling Onroerende Goederen c.f. het bepaalde in artikel 113a lid 3 van het Besluit E 100 op 20 Maart 1954 is benoemd Jacobus Pronk, te 's-Gravenhage, Jan van Houtenstraat 54, Readsman: Notaris W.B. Bruyns te Scheveningen; hierna te noemen partij van der Woude; 2. Anne Tilstra te Leeuwarden, Bleeklaan 48, hierna te noemen partij Tilstra; 3. De Nederlandse Grondstucksverwaltung te Amsterdam, hierna te noemen de N.G.V. De Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Onroerende Goederen; Gezien een verzoek van Johan Keler te Leeuwarden, destijds handelende als bewindvoerder voor de afwezige Wolf van der Woude, tot herstel van genoemde afwezige in zijn rechten als erfpachter van het perceel, kadastraal bekend Gemeente Leeuwarden Sectie G no. 11893; Gelezen de stukken, waaronder het verslag van de Gedelegeerde te Groningen van de Afdeling betreffende diens onderhoud met partij Tilstra, zijnde partij van der Woude, hoewel behoorlijk opgeroepen niet verschenen, alsmede het rapport van de deskundige B. Kazemier architect te Groningen; In aanmerking nemende dat de volgende feiten vaststaan: 1. Wolf van der Woude was erfpachter van bovengemeld perceel. Hij was in algehele gemeenschap van goederen gehuwd met Saartje Feitsma. Beiden zijn overleden te Sobibor (Polen) op 20 Maart 1943. Daar aan de Afdeling de namen en adressen van de gerechtigden tot de onverdeelde huwelijksgemeenschap, bestaan hebbend tussen gemelde echtelieden, niet bekend zijn, is door de Gedelegeerde te Groningen de Heer Jacobus Pronk te 's-Gravenhage tot onzijdig persoon benoemd conform het bepaalde in artikel 113a lid 3 van het Besluit E 100. 2. Door of namens de N.G.V. werd het erfpachtsrecht betreffende gemeld onroerend goed bij acte 18 Augustus 1943 verleden voor Notaris F.J. Rensing te Leeuwarden verkocht aan Anne Tilstra voor f 4.000,-. Een afschrift dezer acte - houdende kwijting voor de kooppenningen - werd overgeschreven ten Hypotheekkantore te Leeuwarden op 24 augustus 1943 in deel 2291 no. 94. 3. enzovoort. Overwegende, dat de sub 2 gemelde verkoop tot stand is gekomen onder omstandigheden bedoeld in artikel 25 van het Besluit E 100 zodat het achterwege laten van het ingrijpen van de Raad onredelijk ware, tenzij het tegendeel zou blijken; Overwegende dat weliswaar partij Tilstra heeft aangevoerd, dat zij door de omstandigheden genoodzaakt was het onderhavige perceel te kopen, doch dit niet wegneemt dat zij willens en wetens het perceel van een door de bezetter in het leven geroepen installing heeft gekocht zodat zij zich niet op haar goede trouw, als bedoeld in artikel 32 van het Besluit E 100, kan beroepen;					

Reuwarden 11893 d.f.

Form. Hypotheek no. 4 A
Wet van 28 Febr. 1947 Stbl. 1166

14147 - 155 (5389)

Overschrijving van een uitspraak van de Raad voor Rechtsherstel in het Register van Overschrijving, 1956 (Archief hypotheekbewaarder Leeuwarden, Tresoar)

⁷⁴ Kordes, 'Archieven', 67.

⁷⁵ P.W. Klein, 'Het rechtsherstel gewogen: vragen mét en zónder antwoord', 41.

⁷⁶ Veraart, *Ontrechting*, 165.

Voor veel vertraging zorgde het feit dat veel van de Joodse eigenaren niet terugkeerden. Hun belangen werden door familieleden of vanwege de Raad aangestelde bewindvoerders behartigd. Zeker wanneer er – zoals helaas maar al te vaak gebeurde – sprake was van grote Joodse families waarin zeer veel slachtoffers waren gevallen, kon het bepalen van de rechthebbenden gecompliceerd zijn. Het erfrecht ging uit van het tijdstip van overlijden en slechts door het volgen van een hele keten aan achtereenvolgende overlijdens kon het recht van een nabestaande worden bewezen. De aanvankelijke erfgenamen waren in veel gevallen ook zelf in de kampen omgekomen en lang niet altijd was de dag of het uur van overlijden bekend. Nieuwe wetgeving die de afwikkeling in dergelijke gevallen makkelijker maakte werd pas in 1949 van kracht.⁷⁷

Veel uit de onderduik of de kampen teruggekeerde Joden wilden verder met hun leven en wilden zo snel mogelijk weer de beschikking krijgen over hun woning of bedrijfspand. Bij het nemen van beslissingen over het rechtsherstel kwamen zij volgens de Groninger oud-hoogleraar eigentijdse geschiedenis Isaac Lipschits soms met hun rug tegen de muur te staan: *“Vooral joden hebben van dit systeem [van minnelijke schikking] gebruik gemaakt, beter gezegd, gebruik moeten maken. De zaken sleepten zich voort en de joden die hun verzoeken om rechtsherstel door de Afdeling Rechtspraak wilden laten behandelen, kregen te maken met hoge proceskosten en met kosten voor rechtskundige bijstand door advocaten en notarissen. [...] Om hun vooroorlogs bedrijf weer op poten te kunnen zetten, om weer te beschikken over hun onroerende goederen of andere eigendommen, konden en/of wilden de joden niet wachten op een zich voortslepende behandeling van hun zaak bij de Afdeling rechtspraak. Zij probeerden tot een schikking te komen met de nieuwe, naoorlogse bezitter van hun eigendommen.”*⁷⁸ P.W. Klein merkt ter zake op: *“Maar of en in hoeverre daarbij is voldaan aan onder normale omstandigheden gangbare eisen van redelijkheid en billijkheid blijft een niet meer te beantwoorden vraag. Het is niet uitgesloten dat Joodse ‘gedeposedeerden’ door hun slechte materiële levensomstandigheden genoodzaakt waren tot het aangaan van schikkingen waarvan zij normaal gesproken zouden hebben afgezien.”*⁷⁹

Los van de erfrechtelijke vraagstukken waren ook de schikkingen zelf soms ingewikkeld. Het uitgangspunt van de regeling was dat de Joodse eigenaar geen voordeel mocht behalen en om die reden afspraken moest maken over de betaling van eventuele verbeteringen die een oorlogskoper in of aan een woning had aangebracht.⁸⁰ De minnelijke schikking behelsde zowel de lusten als de lasten van het onroerend goed. Te Slaa beschrijft dat in zijn studie over Den Haag als volgt: *“Koopovereenkomsten met betrekking tot geroofde Joodse percelen behoorden in principe nietig verklaard te worden. Met uitzondering van de landbouwgronden was er bij het rechtsherstel van percelen vrijwel altijd sprake van teruggave aan de betreffende Joodse eigenaar dan wel diens erfgenamen. Vaak werd het beheer al voor de uiteindelijke schikking overgedragen. De oorlogskoper betaalde de gedeelde huren en eventuele exploitatiesaldi terug aan de oorspronkelijke eigenaar. Hier tegenover stond dat de oorspronkelijke eigenaar de eventuele kosten voor onderhoud en verbouwingen, investeringen en afgeloste hypotheek terug moest betalen aan de oorlogskoper. Om aan deze onvoorziene kosten te kunnen voldoen besloot de in zijn eigendom herstelde eigenaar dan wel zijn eigenaren regelmatig het perceel aan de oorlogskoper te verkopen. Een van de voorwaarden van minnelijke schikking was dat de Joodse eigenaar er niet door mocht worden verrijkt. Het rechtsherstel op basis van de criteria billijkheid en redelijkheid resulteerde zo in een zakelijke rekensom, waarbij de rechtmatige eigenaar dan wel zijn erfgenamen opdraaide voor de kosten die buiten zijn wil waren gemaakt.”*⁸¹

⁷⁷ Meijer, ‘E 100’, 23, 26-27.

⁷⁸ I. Lipschits, *De kleine sjoa. Joden in naoorlogs Nederland* (Amsterdam 2001), 61.

⁷⁹ P.W. Klein, ‘Het rechtsherstel’, 43.

⁸⁰ Meijer, ‘E 100’, 238.

⁸¹ Te Slaa, ‘De houding’, 57.

Ondanks de bezwaren ten aanzien van het rechtsherstel, oordeelde de commissie Kordes: *“Gelet op haar bevindingen [...] is de commissie niet gebleken dat het rechtsherstel met betrekking tot Joodse onroerende goederen op incorrecte wijze heeft plaatsgevonden.”*⁸²

6.2. Rechtsherstel ten aanzien van Joods vastgoed in Leeuwarden en Huizum

De Joodse gemeenschap in Leeuwarden kwam zwaar gehavend uit de oorlog. Van de 677 Joden die aan de vooravond van de bezetting in de stad woonden kwamen er 542 om het leven. Het Joodse leven, zoals dat voor de oorlog in Leeuwarden had bestaan, keerde nooit meer terug: de oude Joodse buurt Bij de Put had zijn hart verloren, de synagoge werd verkocht, de Joodse school bleef gesloten.

De problemen bij het rechtsherstel die zich in het hele land voordeden, hebben zich ook in Leeuwarden voorgedaan. De complexiteit van sommige zaken en de moeilijke vaststelbaarheid van de Joodse overlijdens hebben de afwikkeling van rechtsherstelzaken ook in de Friese hoofdstad vertraagd. Een overzicht van het aantal rechtsherstelakten dat per kadastraal dienstjaar in de hypothecaire registers werd overgeschreven voor Leeuwarder panden die in de *Verkaufsbücher* waren opgenomen laat dat ook zien. Het zwaartepunt van het rechtsherstel lag in de dienstjaren 1949 en 1950:

Kadastraal dienstjaar	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Aantal ingeschreven akten	2	8	33	34	21	8	10	5	7	3	1

Tabel 6 – Aantallen overgeschreven akten van rechtsherstel per kadastraal dienstjaar

Het beeld in Leeuwarden wijkt niet af van het generieke beeld dat bij de eerdere onderzoeken naar voren kwam. Al binnen een maand na de bevrijding werden door het Militair Gezag in Friesland – dat voor de oprichting van de Raad voor Rechtsherstel het rechtsherstel behandelde – de eerste verzoeken tot restitutie van onroerende goederen ontvangen.⁸³

Het overgrote deel van de Joodse vastgoederen is door rechtsherstel in eigendom teruggekeerd bij de Joodse eigenaar of diens rechtverkrijgenden. In Leeuwarden gaat het om 94 procent van de in de *Verkaufsbücher* vermelde percelen. 96 procent van de rechtsherstelzaken eindigde in Leeuwarden in een minnelijke schikking; bij slechts 4 procent werd de uitkomst niet minnelijk vastgesteld, maar door een uitspraak van de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel.

Pand door minnelijk rechtsherstel terug naar Joodse eigenaar of diens rechtverkrijgenden	77 %
Pand tijdens de bezetting niet verkocht en gebleven in het bezit van Joodse eigenaar of diens rechtverkrijgenden	17 %
Pand gebleven in het bezit van een oorlogskoper	5 %
Niet vermeld	1 %

Tabel 7 – Percentages na rechtsherstel aan Joodse eigenaren of hun rechtverkrijgenden teruggeven vastgoederen

⁸² Kordes, 'Archieven', 69.

⁸³ Correspondentie in hoofdzaak betreffende Joodse eigendommen. Archief Militair Gezag in Friesland, toegang 39, inv.nr. 421, Tresoar.

Mr. JOH. RUTGERS
Advocaat en Procureur
Tel. interc. 6937 Giro 468598

R/D

LEEWARDEN, 16 Mei 19 45.
Willemskade N.Z. 12a

K 1632

N. FRIESLAND
446.
10/12
S. 19/5
07-11-11
duplo
411

M.G.
Volgnummer
Datum
Te behoevelen door
Beoord.
Archief

Aan het Commissariaat Noord-Friesland
van het Militair Gezag
te LEEUWARDEN.

Van mijn joodsche cliënten heb ik vóór hun wegvoering e.d. vol-
macht gekregen om zoodra dit weer mogelijk was al hun belangen zoo goed
mogelijk te behartigen.

Tot die behartiging behoort o.m. ook het weder te naam doen
stellen van het aan hun in eigendom toebehoorende onroerend goed, resp.
het beheer - dat door de bevrijding een einde heeft genomen - in de be-
treffende registers te doen doorhalen, teruggave van de afgenomen effec-
ten te verlangen, alsook van de gestorte gelden en tenslotte zelf weder
tot inning van de huren over te gaan.

Zoo heeft het vermogen van mijn cliënte, Bertha Gossels, weduwe
van Mozes van der Woude, gewoonde hebbende te Leeuwarden, Noordersingel
No 46, o.m. de volgende lotgevallen ondergaan, waaraan zij zelf noch haar
gemachtigde heeft medegewerkt en welke veranderingen als zijnde niet
rechtsgeldig dienen te worden ongedaan gemaakt en mijn cliënte in haar
rechten herstelt.

ONROERENDE GOEDEREN:

Woonhuis Noordersingel 46	is verkocht aan Mr. Sijtze Jan v.d. Vegt
Kad. Gem. Leeuwarden E 3906	(N.S.Ber), Vred. de Vriesstraat 56, L den.
Woning, a/d Hoven 58	verkocht aan Kornelis Helfrich,
Kad. Gem. Leeuwarden G 3818	koopman te Wartena.
Woning, Dorp 95, Huizum	verkocht aan Dirk Helfrich
Kad. Gem. Huizum B 1091	veehouder te Wartena.
2 woningen Weg n. Cambuur	verkocht aan Kornelis Helfrich
142, 144.	koopman te Wartena.
Kad. Gem. Leeuwarden 13307	
Winkelhuis c.s., Tweebaks-	staat nog op naam cliënte
markt 66.	
Kad. Gem. Leeuwarden B 2843	
Woning de la Reijstr. 8, Huizum	verkocht aan Jouke Roelof Stuurhaan
Kad. gem. Huizum B 4264	te Tietjerk.
5 onder en bovenwoningen	verkocht aan Hendrik van der Veen
Gron. straatweg 131 1/2 m 139	fabrikant te Drachten.
Kad. gem. Leeuwarden F 5499	
Hypotheecaire vordering ten	ten hypotheekentore aangeeteekend, dat
laste van Harke Jacobs Eisma	deze vordering onder beheer staat van
te Dantumawoude, onderpand	de ANBO.
weiland Kad. Gem. Akkerwoude	
H.106	

Brief aan het Militair Gezag van 15 mei 1945 waarin procureur Johannes Rutgers namens zijn cliënte Bertha Gossels, omgebracht op 30 september 1942 in Auschwitz, verzoekt om rechtsherstel ten aanzien van haar onroerende goederen in Leeuwarden en Huizum (Archief Militair Gezag, Tresoor)

Vijf procent van de in de *Verkaufsbücher* vermelde percelen bleef om onduidelijke redenen in het bezit van de oorlogskoper. Het herstelrecht was een verzoekprocedure en mogelijk werden deze panden niet tijdig, dat wil zeggen voor juni 1951, aangemeld.⁸⁴ Ook valt niet geheel uit te sluiten dat de panden onderdeel zijn geweest van een rechtsherstelprocedure waarin van bezitsherstel van Joodse zijde is afgezien.

De kadastrale leggers en Registers van Overschrijving der Hypotheken kunnen geen antwoord geven op de vraag waarom de panden niet aan de Joodse eigenaren werden teruggeven: omdat er geen eigendomsoverdracht plaatsvond zijn de desbetreffende rechtsherstelakten daarin niet overgeschreven. De akten die dat wel zijn, zijn vaak geabbrevieerd, ofwel in verkorte vorm opgenomen in het Register van Overschrijving. Slechts die gedeelten die de eigendomsoverdracht van het onroerend goed regelen zijn overgenomen. Passages in de akten van rechtsherstel over bijvoorbeeld de verrekening van huuropbrengsten, verbeteringen,

⁸⁴ Vos en Ter Braake, *Rechtsherstel*, 29.

belastingen en erfpachtcanons zijn – omdat zij niet de eigendom *an sich* betreffen – in de afgeschreven stukken niet vermeld. Nader onderzoek in de archieven van de Raad voor Rechtsherstel kan in individuele gevallen vermoedelijk meer duidelijk geven over de precieze afspraken, maar het is niet waarschijnlijk dat deze het algemene beeld fundamenteel zullen wijzigen.⁸⁵

Hoewel de afspraken ook in Leeuwarden heel goed door de omstandigheden gedwongen kunnen zijn gemaakt, bevatten de meeste rechtsherstelakten een passage dat partijen *“hun geschillen ter zake van voormeld perceel geheel geregeld hebben, dat zij niets meer van elkaar te vorderen hebben, derhalve over en weder kwijting en décharge wordt verleend.”* Iedere mogelijkheid om op de afgesproken regeling terug te komen werd daarmee afgesneden.

6.3. Rechtsherstel ten aanzien van door de gemeente Leeuwarden verworven Joods vastgoed

Tijdens de bezetting kocht de gemeente Leeuwarden van de *Grundstückverwaltung* alleen het pand Raadhuisplein 32 aan uit Joods bezit. In het tijdvak 1943-1945 werd het pand verhuurd aan de NSB en de Stichting Winterhulp Nederland, na de bevrijding waren er meerdere huurders waaronder de Stichting Friesland 1940-1945. Het gemeentebestuur wilde de koopovereenkomst van 18 december 1943 graag in stand houden, omdat het huis *“door zijn ligging uitermate geschikt is om te voorzien in de steeds dringender wordende behoefte aan kantoorruimte voor de gemeentedienst.”*⁸⁶

Raadhuisplein 32

⁸⁵ Bij het Nationaal Archief bevinden zich geschillendossiers van de Afdeling Onroerende Goederen en dossiers van zaken waarin de Afdeling Rechtspraak uitspraak heeft gedaan. Het archief is niet volledig geïnventariseerd en slechts toegankelijk na schriftelijke toestemming van de algemeen rijksarchivaris. Zie: <http://www.oorlogsgetroffenen.nl/archiefvormer/RvR>

⁸⁶ Stukken betreffende gemeentelijke gebouwen en woningen: Raadhuisplein 32, 1942-1968. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 921, HCL.

Zoals alle tijdens de bezetting verkochte en na de bevrijding aangemelde voormalige Joodse vastgoederen, werd ook Raadhuisplein 32 onderwerp van een rechtsherstelprocedure, die vanaf mei 1948 werd opgestart. Namens de oorspronkelijke eigenaar, de familie Cohen, traden meerdere bewindvoerders op: alle gerechtigden op het vastgoed bleken tijdens de holocaust om het leven te zijn gebracht.

De 'partij Cohen'⁸⁷ stemde er onder verrekening van baten en lasten mee in dat de gemeente Leeuwarden het pand in eigendom behield. In 1951 kwam het tot een minnelijke regeling, die blijk geeft van de complexiteit waarmee de wederzijdse financiële aanspraken moesten worden verrekend:⁸⁸

Aangezien het bezit van het destijds aangekochte perceel voor de gemeente van zeer groot belang is, daar het door zijn ligging uitermate geschikt is om te voorzien in de steeds dringender wordende behoefte aan kantoorruimte voor de gemeentedienst, hebben wij aan genoemde Raad verzocht te willen mededelen, of de voormalige eigenaren bereid zijn om het gemelde onroerend goed bij deze gemeente te doen blijven. Op deze vraag is een bevestigend antwoord ontvangen en ter regeling van het onderhavige geschil is door de Raad voorgesteld de huidige verkoopwaarde van het perceel te doen vaststellen door drie deskundigen, van wie één te benoemen door de familie Cohen, één door de gemeente en de derde door de twee eerstgenoemde gezamenlijk. Door deze commissie is sindsdien de waarde van het pand gesteld op f. 7000,-. Als verdere voorwaarde werd door belanghebbenden gesteld, dat dit bedrag van f. 7000,- ter verrekening van een niet nader vast te stellen exploitatiesaldo wordt verhoogd met een bedrag, gelijk aan 4% rente per jaar, zulks gerekend van de dag van aankoop van het perceel tot de dag van het rechtsherstel. Daartegenover echter zal de familie Cohen aan de gemeente restitueren:

- a. het bedrag van de bij de aankoop door de gemeente uit de destijds betaalde koopsom afgeloste hypotheek, ad f. 4000,-;
- b. de daarvan verschuldigde rente à 3½% per jaar, gerekend van 1 November 1943, tot de dag van het rechtsherstel;
- c. de royementskosten ad f. 16,50.

De som van het door de drie deskundigen vastgestelde bedrag ad f. 7000,- en de rente van 4% per jaar van dit bedrag, geschat op f. 1900,-, totaal derhalve f. 8900,-, verminderd met de som van de hiervoor sub a, b en c bedoelde bedragen, geraamd op + f. 5000,-, dient dus door de gemeente in contanten te worden voldaan aan de familie Cohen (verschil bedraagt + f. 3900,-). Voor het restant van de destijds betaalde koopsom (f. 5750,- - f. 4000,- = f. 1750,-), hetwelk in kas is gebleven bij de Niederländische Grundstücksverwaltung, bestaat een vordering op die instelling. Deze vordering zal aan de gemeente worden gecedeerd. Welke de waarde van deze vordering is en wanneer de uitbetaling daarvan zal kunnen plaats hebben, staat thans nog niet vast.

Fragment uit de minnelijke regeling tussen de 'partij Cohen' en de gemeente Leeuwarden betreffende het pand Raadhuisplein 32 (Collectie HCL)

6.4. Vervolg van speculanten

De afwikkeling van het rechtsherstel gebeurde na de bevrijding vooral langs administratieve weg. Joodse eigenaren, hun rechtverkrijgenden of bewindvoerders moesten tot een vergelijk zien te komen met de oorlogskopers. De laatsten konden zich op grond van de geldende wetgeving niet beroepen op goede trouw en vrijwel altijd deden zij afstand van hun verworven bezit. De aankoop van het Joodse vastgoed was als zodanig geen delict en voor de aankopen op zich werd tegen de oorlogskopers dan ook geen rechtsvervolg ingesteld.

⁸⁷ Deze bestond uit Levie Cohen te Groningen, vertegenwoordigd door mr. Berghuis, uit Goltje, Elisabeth en Sophia Cohen te Groningen, vertegenwoordigd door mr. Offerhaus, uit Nathan Cohen te Amsterdam, vertegenwoordigd door mr. Wiersum en uit Marcus Cohen te Leeuwarden, vertegenwoordigd door de Stichting Bewindvoering Afwezigen te Groningen.

⁸⁸ Stukken betreffende gemeentelijke gebouwen en woningen: Raadhuisplein 32, 1942-1968. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nr. 921, HCL.

Kopers die zich naast de verwerving van Joods onroerend goed op welke manier dan ook landverraderlijk hadden gedragen werden wel vervolgd. Vanaf 1945 ondergingen ruim 300.000 Nederlanders de Bijzondere Rechtspleging. Zij werden beschuldigd van samenwerking met de Duitse bezetter, verraad, NSB-lidmaatschap of het in dienst treden bij het Duitse leger. Naast de strafvervolging werden de politieke delinquenten veelal aanvullende maatregelen opgelegd, zoals ontzetting uit het kiesrecht en onder beheerstelling van het vermogen.

Het economisch toezicht op de collaborateurs was een taak waarmee de Raad voor het Rechtsherstel werd belast. Onder de Afdeling Beheer stond het Nederlands Beheersinstituut (NBI) dat zich in de jaren 1945-1967 bezighield met het opsporen, beheren en eventueel liquideren van landverraderlijke vermogens, vijandelijke vermogens en vermogens van tijdens de oorlog verdwenen personen, veelal gedeporteerde Joden.

Onderdeel van de landverraderlijke vermogens konden tijdens de oorlog verworven Joodse vastgoederen zijn. Het NBI bevorderde, als beheerder vanwege de oorlogskoper, de teruggave daarvan aan de oorspronkelijke Joodse eigenaren. Indien het vermogen van de collaborateur in de Bijzondere Rechtspleging geheel of gedeeltelijk verbeurd werd verklaard, kon het tevens voorkomen dat de Staat der Nederlanden zelf tijdelijk eigenaar werd van de Joodse vastgoederen. In Leeuwarden gebeurde dat met de panden Groningerstraatweg 121-139, Romeinstraat 16, Spanjaardslaan 24a, Speelmansstraat 23 en Verstolkstraat 45. In alle gevallen werden die panden later in het kader van het rechtsherstel door de staat overgedragen aan de oorspronkelijke Joodse eigenaren of hun rechtverkrijgenden.

Onder de kopers van drie of meer Joodse vastgoederen in Leeuwarden en Huizum werd, zoals blijkt uit berichten in de lokale pers, in ieder geval rechtsvervolging ingesteld tegen Havenga, Helfrich, ten Kate, Looienga, Postmus, Stuurhaan, Waslander en Zijlstra. Bij hen allen werd een gedeelte van het vermogen verbeurd verklaard. Afhankelijk van de verdere tenlastelegging kregen enkele van deze kopers daarnaast ook een vrijheidsstraf opgelegd.

Artikel in de Leeuwarder Courant over de vervolging van Dirk Postmus

Dirk Postmus, die in Leeuwarden en Huizum in dertien gevallen als koper van Joods vastgoed optrad, was een speculant. *“Hij heeft geprofiteerd van de bittere nood der Joden. Als een hyena heeft hij het slagveld afgegraasd en overal waar iets te halen was, dook hij als een jakhals op”*, aldus de aanklager.⁸⁹ Postmus was een fel nationaal-socialist die zich ook opwierp als beheerder van Joodse bedrijven en als lid van het *Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps* (NSKK). In die laatste hoedanigheid was hij betrokken bij de Sneeker Bloednacht van 13-14 juli 1944, waarbij vier inwoners van die stad werden geliquideerd als represaille voor de moord op een NSKK-lid.

⁸⁹ ‘Bijzonder Gerechtshof: dertien jaar tegen beheerder Joodse zaken’, *Leeuwarder Courant*, 18 mei 1949.

Het oordeel van het Bijzonder Gerechtshof was dan ook niet mild. Eind mei 1949 werd Postmus veroordeeld tot elf jaar gevangenisstraf en een levenslange ontzetting uit de kiesrechten en het recht om ambten te bekleden.⁹⁰ Tegen Gerke ten Kate, oud-chef melkontvangst bij de Leeuwarder Ijs- en Melkproductenfabriek, die met samen met zijn echtgenote Fransina zes panden aankocht, werd eveneens strafvervolg ingesteld. Hij was net als Postmus lid van het NSKK en werd ervan beschuldigd een van de represaillemoorden in de Sneeker Bloednacht te hebben gepleegd.⁹¹

Briefhoofd van het Administratie- en Woningbureau van NSB-makelaar Jan Kooi (Collectie HCL)

Makelaar Jan Kooi, die als beheerder van het Joodse onroerend goed was opgetreden en bemiddelde bij talloze transacties, werd in november 1946 in vrijheid gesteld. Volgens *De Heerenveensche Koerier* verleende hij medewerking aan zo'n tweehonderd verkopen van Joodse panden en streek hij daarvoor een provisie van minstens tienduizend gulden op. Weliswaar was hij een "fel jodenhater" en lid van nationaal-socialistische organisaties als de NSB, de Nederlandse Volksdienst en het Nederlands Arbeidsfront, maar tegelijkertijd had hij onderduikers geholpen om zich aan tewerkstelling in Duitsland te onttrekken.⁹² Zijn detentie bleef daardoor beperkt tot de tijd in internering doorgebracht. Aanvullend werden hem in 1948 nog wel tien jaar ontzetting uit de kiesrechten en een tienjarig verbod op het uitoefenen van het makelaarsberoep opgelegd.⁹³

⁹⁰ 'Elf jaar voor Dirk Postmus', *Leeuwarder Courant*, 31 mei 1949. Vervolgonderzoek naar de Bijzondere Rechtspleging in individuele gevallen is mogelijk in het Centraal Archief Bijzonder Rechtspleging bij het Nationaal Archief.

⁹¹ 'Bijzonder gerechtshof', *Leeuwarder Courant*, 23 april 1947.

⁹² 'Tribunaal Leeuwarden', *De Heerenveensche Koerier*, 4 november 1946.

⁹³ 'Tribunaal Leeuwarden', *Nieuwsblad van Friesland*, 26 mei 1948.

7. Schadevergoedingsregelingen

Los van de rechtsherstelprocedure, die uitsluitend op het herstel van de eigendom was gericht, bestonden voor de naoorlogse Joodse gemeenschap regelingen voor het vergoeden van overige schaden. Tijdens en ook na de bezetting konden door Joden en niet-Joden claims worden ingediend bij de Schade Enquêtecommissie. Die keerde in totaal circa 6,3 miljard gulden aan schadevergoedingen uit, waarbij gedupeerden doorgaans niet volledig werden gecompenseerd.⁹⁴

Uit een 'Lijst van geregistreerde oorlogsschadegevallen' blijkt dat diverse Leeuwarder Joden en/of hun bewindvoerders van deze mogelijkheid gebruik hebben gemaakt.⁹⁵ In hoeverre de claims zijn toegekend is niet na te gaan: de archieven van de Schade Enquêtecommissie zijn vernietigd.⁹⁶

Naam	Adres	Datum afgifte formulieren	Geclaimde bedragen
N. Cohen	Voorstreek 5	21-08-1945	
L. Cohen	Leeuwerikstraat 27	21-08-1945	
A. Cohen	Transvaalstraat 33	25-08-1945	f 10.000,- en f 250,-
J. Cohen	Bildschestraat 38	25-08-1945	f 10.000,-
erven J. Benninga	P.C. Hooftstraat 20	25-08-1945	
I. Benninga	P.C. Hooftstraat 20	25-08-1945	
mej. K. Benninga	P.C. Hooftstraat 20	25-08-1945	
I. Goldscheine	Spanjaardslaan 13	27-08-1945	
erven De Kadt	Willem Lodewijkstraat 45	28-08-1945	
A. de Metz	Uniabuurt 4	30-08-1945	
B. de Metz-Knoek	Groentemarkt 11	30-08-1945	
B. de Metz	Nieuwestad 96	30-08-1945	
M. Woudstra	Voorstreek 89	30-08-1945	
L. Velleman	Spanjaardslaan 24a	30-08-1945	
G. Feitsma-Kropfeld	Voorstreek	30-08-1945	
J. Goslinski	Groningerplein 9	30-08-1945	
mevr. De Jong-Cohen	Bleeklaan 155	03-09-1945	
Troostwijk	Camminghastraat	03-09-1945	f 2.750,-
B. Muller-Turksma	Bleeklaan 51	05-09-1945	
J. Turksma	Spanjaardslaan 7	07-09-1945	
A. Levisson	Bleeklaan 103	07-09-1945	
I. Feitsma-van der Kaars	-	07-09-1945	
M.G. de Jong	Gysbert Japicxstraat 6	08-09-1945	
A. van Dam	Uniabuurt 4	08-09-1945	
M. Simons-Dwinger	Steijnstraat 56	10-09-1945	
A. Vromen	Steijnstraat 56	10-09-1945	f 810,-
Fa. J.W. Cohen	Transvaalstraat 33	12-09-1945	f 11.070,-
H. Beem	Willem Lodewijkstraat 129	14-09-1945	
J. Pinto	Leeuwerikplein 4	17-09-1945	

⁹⁴ Te Slaa, 'De houding', 63.

⁹⁵ Staten van oorlogsschadegevallen met vermelding van naam, adres en bedragen, 1942-1945. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, inv.nr. 17483, HCL.

⁹⁶ Zie: http://www.oorlogsgetroffenen.nl/archiefvormer/Schade_Enquete_Commissies

Fa. Benninga	Harlingertrekweg 51	21-09-1945	
Benninga's Fr. Marg. Fabrieken	Harlingertrekweg 51	01-10-1945	f 58.348,07
E. Abrahams	Bleeklaan 103	01-10-1945	f 7.500,-
mevr. Levisson	Bleeklaan 103	01-10-1945	f 10.000,-
Fa. De Metz	Uniabuurt 4, Groentemarkt 96 en Nieuweburen	02-10-1945	
Wed. v.d. Heijden v. Esso [via notaris Molenaar]	Emmakade 44	03-10-1945	
M. van Kollem [via notaris Rensing]	Ruiterskwartier 111	12-10-1945	
J. Turksma		-	
Wed. M. Gazan-Jans	Voorstreek 53	-	f 747,50
erven P. de Vries-Leviet [via bewindvoerder Henstra]	Hobbemastraat 43	31-10-1945	
J. Cohen [via bewindvoerder]	Transvaalstraat 33	07-11-1945	
J. de Jonge	Zaailand 96	28-11-1945	f 4.971,-

Tabel 8 – Joodse gedupeerden vermeld in een lijst van geregistreerde oorlogsschadegevallen

In de tweede helft van de jaren 50 opende het door de Bondsrepubliek vastgestelde *Bundesrückerstattungsgesetz* de weg voor het claimen van geroofde huisraad en later ook voor andere materiële schade.⁹⁷ Uit het persoonlijk archief van oud-wethouder en gemeenteraadslid Jacob Turksma blijkt dat hij in 1958 een claim van f 3.517,- voor geleden schade bij het bureau huisraadschaden heeft ingediend.⁹⁸ In hoeverre ook andere leden van de Joodse gemeenschap in Leeuwarden van deze regelingen gebruik hebben gemaakt kan eventueel worden achterhaald uit de archieven van het Joods Maatschappelijk Werk (Jokos-archief) en het Centraal Afwikkelingsbureau Duitse Schadeuitkeringen.⁹⁹

⁹⁷ Kordes, 'Archieven', 110.

⁹⁸ Correspondentie met de stichting "Jokos" (bureau voor schadevergoeding i.v.m. door de bezetter gestolen huisraad), 1958-1959, en met het Centraal Afwikkelingsbureau Duitse Schade-Uitkeringen, 1963-1964. Archief J. Turksma, raadslid en wethouder te Leeuwarden, 1913-1968, toegang 1825, inv.nr. 10, HCL.

⁹⁹ Zie: http://www.oorlogsgetroffenen.nl/archiefvormer/Stichting_JOKOS en <http://www.oorlogsgetroffenen.nl/archiefvormer/Cadsu>

8. Slotbeschouwing

“Ik kwam er achter, terwijl zij er niet meer waren, dat dat huis door de gemeente beschikbaar is gesteld aan mensen met dollartekens in hun ogen, die die huizen vervolgens op de markt hebben gezet en daar dik aan hebben verdiend”¹⁰⁰, zo sprak Frank Andriesse, nabestaande van een Joodse woningeigenaar uit Eindhoven, in de televisie-uitzending van KRO-NCRV “De Monitor” op 6 oktober 2020. Dat de woning van zijn grootouders werd aangekocht door een gemeenteamtbenaar wekte temeer de indruk dat Nederlandse gemeenten een grote betrokkenheid hadden bij de gedwongen verkoop van Joodse woningen tijdens de bezettingsjaren.

De vraag is in hoeverre dit beeld juist is. Voor twintig gemeenten heeft de documentaire een aanleiding gevormd om een onderzoek in te stellen naar de roof en het rechtsherstel ten aanzien van Joodse vastgoederen en naar de inning van woninggebonden betalingsverplichtingen zoals erfpachtcanons en straatbelasting bij de eigenaren daarvan, zowel tijdens als na de bezetting. In Leeuwarden is een dergelijk historisch onderzoek kort na de uitzending opgestart en de resultaten daarvan zijn opgenomen in dit rapport.

Grote stadsgemeenten als Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag gingen Leeuwarden de laatste jaren voor. De studies naar roof en rechtsherstel zijn daar inmiddels afgerond en hebben in sommige gevallen geleid tot het uitkeren van schadevergoeding aan de Joodse gemeenschap. Overeenkomstig met de eerdere onderzoeken in de Randstad zijn voor Leeuwarden vier onderzoeksvragen geformuleerd, die als volgt kunnen worden beantwoord:

1. *Hoeveel percelen van Joodse eigenaren in Leeuwarden zijn tijdens de bezetting onder beheer gesteld van de Niederländische Grundstückverwaltung (NGV) en haar Nederlandse onderbeheerders?*

Zoals in alle Nederlandse gemeenten werd ook de Joodse gemeenschap van Leeuwarden en Huizum door de bepalingen van de Verordening 154/1941 verplicht tot het aangeven van vastgoederen bij de *Niederländische Grundstückverwaltung* (NGV). In totaal 239 percelen werden door de NGV onder beheer gesteld, waarvan er tot de bevrijding 141 daadwerkelijk werden verkocht. Van de onder beheer gestelde panden werd een uitvoerige administratie, de *Verkaufsbücher*, door de NGV bijgehouden. Uit het gedigitaliseerde bestand dat op basis van deze registers is vervaardigd blijkt dat zich in de dorpen van de huidige gemeente Leeuwarden geen onder beheer gestelde vastgoederen bevonden. Onderzoek in de kadastrale leggers wijst uit dat de in de *Verkaufsbücher* vastgelegde gegevens over verkopen in de stad over het algemeen met die van het kadaster overeenkomen.

De verkoop van 138 in de *Verkaufsbücher* vermelde percelen, meestal met tussenkomst van het makelaarskantoor van de NSB-er Jan Kooi, vond in Leeuwarden en Huizum vooral in 1943 en 1944 plaats, wat het landelijke beeld bevestigt dat de overdracht van het Joodse vastgoed aan ‘arische’ kopers maar moeilijk op gang kwam. 58 procent van de (beoogde) kopers kwam uit de gemeente Leeuwarden en nog eens 27 procent uit de rest van Friesland. Slechts 14 procent van de (beoogde) kopers kwam van buiten de provincie. Veel kopers in Leeuwarden en Huizum kochten een enkel pand aan, waarschijnlijk bedoeld voor eigen woon- of bedrijfsruimte. Een klein deel van de panden belandde in handen van speculanten zoals Dirk Postmus en het echtpaar Ten Kate-Hofstee, die de veelal gunstig geprijsde woningen duidelijk verwierven om er zelf financieel voordeel uit te halen. In de Bijzondere Rechtspleging werden deze speculanten,

¹⁰⁰ Televisie-uitzending KRO-NCRV ‘De Monitor’, 6 oktober 2020.

overigens vooral vanwege gepleegde collaboratie en gewelddaden, veroordeeld tot detentiestrafen. 13,5% van de in Leeuwarden en Huizum door de NGV verkochte panden werd nog tijdens de bezetting doorverkocht aan een tweede oorlogskoper.

2. *In hoeverre is de gemeente Leeuwarden betrokken geweest bij de aankoop van onroerend goed dat was geroofd uit Joods bezit?*

De gemeente Leeuwarden is bij de onderbeheerstelling en verkoop van Joodse vastgoederen nauwelijks betrokken geweest. De Verordening 154/1941 die de grootschalige gedwongen vervreemding van het bezit door de NGV mogelijk maakte was door de bezetter gedictieerd landelijk beleid, waar de gemeentelijke overheid geen bemoeienis mee had. Evenmin had de gemeente invloed op de daadwerkelijke verkopen van de woningen, die door tussenpersonen als makelaar Jan Kooi werden gearrangeerd als particuliere transactie tussen de NGV en een oorlogskoper. De bewering, zoals gedaan in de televisie-uitzending van “De Monitor” dat een woning “door de gemeente beschikbaar is gesteld aan mensen met dollartekens in hun ogen” is om die reden dan ook feitelijk onjuist.

In Leeuwarden heeft, anders dan in sommige andere steden, geen grootschalige aankoop van Joodse vastgoederen door het gemeentebestuur plaatsgevonden. Slechts twee panden, Harlingertrekweg 10 en Raadhuisplein 32, zijn door de NGV aan het gemeentebestuur te koop aangeboden. Bij de woning van Klaartje Kan-Polak aan de Harlingertrekweg kwam het tijdens de bezetting niet tot aankoop, kennelijk omdat vanuit de gemeente de formele afwikkeling daarvan werd getraineed. Raadhuisplein 32, het voormalige Gelukskantoor van Max Cohen, kwam in 1943 wel in gemeentelijk bezit. De benoeming van de NSB-burgemeester Schönhard heeft bij die aankoop een rol gespeeld. Zijn voorganger Van Beijma had de verwerving van het pand eerder afgewezen.

In de jaren 1948-1951 is het pand Raadhuisplein 32 onderworpen aan rechtsherstel, waarbij met de bewindvoerders optredend voor de familie Cohen werd afgesproken dat de eigendom van de woning door de gemeente kon worden behouden. In 1951 is onder verrekening van baten en lasten uit de bezettingsjaren door de gemeente alsnog een marktconforme prijs voor het pand betaald.

Een grotere gemeentelijke betrokkenheid dan bij het vervreemden van Joods bezit was er bij het vorderen van woningen op last van de *Wehrmachtbezirksverwaltung* in Groningen. De vordering, die vastgoederen van zowel Joodse als niet-Joodse eigenaren betrof, werd formeel gelast door de burgemeester. Ook de vergoedingen die de *Wehrmacht* voor het gebruik van de panden op grond van de Verordening 144/1940 beschikbaar stelde werden via de gemeente aan de eigenaren – of, in het geval van Joods onroerend goed aan de beheerders – uitgekeerd. Anders dan bij de onderbeheerstelling ingevolge Verordening 154/1941 ging het bij de vordering van woningen voor het Duitse leger om een tijdelijke situatie die geen wijzigingen bracht in de eigendomssituatie.

3. *Heeft er na de bezetting ten aanzien van dit onroerend goed rechtsherstel plaatsgevonden?*

Het rechtsherstel voor het door de gemeente verworven pand Raadhuisplein 32 werd in 1951 afgerond. Het past daarmee in de afwikkeling van het rechtsherstel in de gehele gemeente, dat vooral in de jaren rond 1950 werd voltooid. In heel Nederland duurde de teruggave van het bezit aan Joodse eigenaren of hun rechtverkrijgenden lang. De grote hoeveelheid zaken, de

complexiteit van die zaken en de geldende bepalingen ten aanzien van het erfrecht stonden een snelle afronding van het rechtsherstel in de weg.

Overeenkomstig met de rechtsherstelwetgeving en het beeld dat door eerder onderzoek naar voren is gekomen, is in Leeuwarden het overgrote deel van de in de *Verkaufsbücher* vermelde percelen, 94 procent, door rechtsherstel teruggegeven aan de Joodse eigenaren of hun rechtverkrijgenden. Vijf procent van de percelen bleef, door onbekende oorzaak, in bezit bij de oorlogskopers.

96 procent van het rechtsherstel ten aanzien van de in de *Verkaufsbücher* genoemde panden in Leeuwarden en Huizum betrof minnelijke schikkingen. Dit rechtsherstel was onherroepelijk, omdat de betrokken partijen elkaar bij de afronding ervan vrijwaarden voor verdere aanspraken. Het valt niet uit te sluiten dat Joodse eigenaren of hun rechtverkrijgenden, gedreven door de wil om hun leven weer op de rit te krijgen, bij de minnelijke schikkingen concessies hebben gedaan die zij onder normale omstandigheden niet zouden hebben gedaan. Voor Leeuwarden is er echter geen reden om aan te nemen dat de conclusie van de commissie Kordes dat het rechtsherstel over het algemeen op correcte wijze heeft plaatsgevonden niet juist zou zijn. Het aantal zaken dat aan de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel werd voorgelegd omvatte slechts 4 procent van het totale aantal in de *Verkaufsbücher* genoemde percelen, zodat er van een groot aantal aanvankelijk onoverkomelijke geschillen blijkbaar geen sprake is geweest.

4. *Heeft de gemeente Leeuwarden na de oorlog achterstallige erfpachtcanons en straatbelasting geïnd en zijn hierover boetes opgelegd?*

Anders dan in steden zoals Amsterdam en Den Haag was het aantal onder beheer gestelde Joodse woningen op erfpachtgrond in Leeuwarden en Huizum gering. Bij twaalf van de 138 in de *Verkaufsbücher* vermelde en door de NGV vervreemde huizen was er sprake van een aan de gemeente verschuldigde canon. Ook een aantal niet verkochte woningen stond op erfpachtgrond.

Door de vernietiging van financiële bescheiden blijkt het in Leeuwarden, net als in veel andere gemeenten, onmogelijk om de betaling van erfpachtcanons nog tot op persoonsniveau te herleiden. Uit de archiefbronnen die resteren blijkt wel dat er in de Friese hoofdstad geen sprake is geweest van een erfpachtkwestie, zoals die bijvoorbeeld in Amsterdam heeft gespeeld.

In het tijdvak 1945-1947 werden slechts drie brieven door het college van Burgemeester en Wethouders ontvangen die het onderwerp erfpacht op Joodse panden of erfpacht tijdens de bezettingsjaren betreffen. Twee brieven betreffen een afgewezen verzoek van Simon Leijdesdorff inzake de restitutie van canons.

Op de lijst van achterstallige canons over de jaren 1944-1945 komen drie Joodse erfpachters voor. In alle gevallen gaat het om eigenaren waarvan de eigendommen niet door de NGV waren verkocht en die als gevolg daarvan als 'genothebbende' in de zin van de erfpachtvoorwaarden konden worden aangemerkt. Of de achterstallige erfpachten zijn voldaan is niet meer te achterhalen. Het in Amsterdam zo gewraakte boetebeleid is in Leeuwarden niet toegepast, hoewel het gemeentelijk grondbedrijf een van de erfpachters, Simon Leijdesdorff, wel met het opleggen van een boete dreigde om hem tot betaling van canons over de bezettingsjaren te bewegen. Hoewel in de Leeuwarder archieven verder geen stukken over het onderwerp werden aangetroffen, blijkt uit een brief van Izaäk Benninga, aanwezig in het Stadsarchief Amsterdam, dat het Leeuwarder grondbedrijf doorgaans afzag van het opleggen van boetes over de door Joden niet of te laat betaalde erfpachten.

Ten aanzien van de inning van straatbelastingen is het beeld meer diffuus. Een steekproef die voor twintig in de *Verkaufsbücher* vermelde Joodse vastgoederen in de belastingkohieren is gedaan wijst uit dat de belasting over 1943 in 95 procent van de gevallen door de NGV is betaald. In de jaren daarna neemt het aandeel van de *Grundstückverwaltung* sterk af, terwijl dat van de oorlogskopers toeneemt. Het landelijke beeld dat een deel van de straatbelastingen tijdens de bezetting onbetaald bleef, wordt ook in Leeuwarden bevestigd.

Uit de grootboeken van inkomsten van de gemeente en het straatbelastingkohier over 1944 blijkt dat er in 1945 en 1946 door Joodse vastgoedeigenaren of hun bewindvoerders achterstallige straatbelastingen zijn voldaan over de bezettingsjaren. In alle gevallen gaat het daarbij om aanslagen die zijn opgelegd aan Joodse eigenaren die als 'genothebbende' in de zin van de verordening op de straatbelasting konden worden aangemerkt.

Uit de casus Raadhuisplein 32 wordt duidelijk dat de straatbelasting deel uitmaakte van de verrekening van baten en lasten tussen de (bewindvoerders van de) oorspronkelijke Joodse eigenaren en de oorlogskoper en deze vereffening heeft vermoedelijk ook in veel andere dossiers plaatsgevonden. Door het rechtsherstel werd de oorlogskoop vrijwel altijd nietig verklaard, waardoor de Joodse eigenaar geacht werd het betreffende vastgoed gedurende de gehele bezettingsperiode in zijn bezit te hebben gehad. Daaruit volgde dat hij gedurende de gehele bezetting 'genothebbende' was en dus verplicht was om de straatbelasting te voldoen. Tegenover de lasten die op deze manier alsnog aan de Joodse eigenaar werden toegerekend stonden ook baten, zoals de tijdens de bezetting door de oorlogskoper(s) geïnde huren.

Bij het innen van grondgebonden betalingsverplichtingen, zoals erfpacht en straatbelasting, heeft de gemeente een zakelijke benadering gekozen en diegenen aangeslagen die als 'genothebbende' konden worden aangemerkt. Die handelwijze was geheel in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving aan het einde van de jaren 40. De gemeentelijke reglementen en verordeningen over erfpacht en straatbelasting stelden duidelijk dat de betalingen door de 'genothebbers' moesten worden gedaan, iets dat later ook door de Hoge Raad werd erkend. De rechtsherstelprocedures en de minnelijke schikkingen die daar doorgaans uit volgden lieten de Joodse eigenaren en oorlogskopers ruimte om zelf afspraken te maken over welke post – daaronder ook de aan de gemeente verschuldigde betalingen – door welke partij zou worden voldaan. Bij het totstandkomen van die minnelijke schikkingen was de gemeente niet betrokken.

Bewust werd het bezitsherstel van Rijkswegen formeel benaderd, waarbij er geen – hoe dan ook discriminatoir – onderscheid werd gemaakt tussen Joden en niet-Joden. Alle gedeposeerden kregen een gelijke behandeling, volledig gericht op teruggave van onroerende eigendommen, maar niet op compensatie van doorstaan leed. Voor (gedeeltelijke) vergoeding van schade bestonden wel mogelijkheden, maar die stonden los van het rechtsherstel. Zoals Robin te Slaa in zijn studie naar het onder dwang verkochte Joodse vastgoed in Den Haag stelde: *"Terwijl het 'uitzonderlijke van Joods oorlogsleed tegenwoordig wetenschappelijk, politiek en maatschappelijk volledig wordt erkend' was de Nederlandse samenleving daar direct na de oorlog nog niet aan toe. Er bestond destijds geen ruimte voor de publieke erkenning van de Jodenvervolgung als de meest verschrikkelijke van alle oorlogsmisdaden. De algemene beleidslijn van de landelijke en de lokale overheid was dan ook om voor de Joden geen uitzonderingen te maken."*¹⁰¹

¹⁰¹ Martin Bossenbroek, als geciteerd in: Te Slaa, 'De houding', 72.

BIJLAGE 1 – Lijst van vastgoederen in Leeuwarden en Huizum, in 1941 in eigendom of erfpacht bij Joodse eigenaren, zoals opgenomen in de Verkaufsbücher van de Niederländische Grundstückverwaltung

N.B. De kolomindeling betreft een verkorte weergave. Zie <https://data.overheid.nl/dataset/verkaufsb-cher> voor de volledige dataset

Nr.	Archief Toegang	Inv.nr.	Algemeen laufnr.	Beheernr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Naam eigena(a)r(en)	Woonplaats eigenaar	Naam koper(s)	Woonplaats koper	Voorlopige koopdatum	Definitieve koopdatum	Financiële gegevens verkoopprijs
1	2.09.16	536.6	6513	3-2-6256	Leeuwarden	Achter de Grote Kerk 25-27	G. de Wilde	Leeuwarden	D. Leemburg	Leeuwarden	1-7-1943	[-]	7500
2	2.09.16	536.9	8094	G.6157c/1	Leeuwarden	Achter de Hoven 30	L. Velleman	Leeuwarden	W. LangHout	Leeuwarden	30-3-1944	[-]	650
3	2.09.16	532.7	2758	4380/6	Leeuwarden	Achter de Hoven 58	B. v.d. Woude-Gossels	Leeuwarden	K. Helfrich	Wartena	11-12-1942	31-3-1943	900
4	2.09.16	532.7	2761	4641/2	Leeuwarden	Achter de Hoven 105	A. Cats	Leeuwarden	G. ten Kate	Leeuwarden	2-12-1942	3-3-1943	5000
5	2.09.16	536.8	5819	7103/1	Leeuwarden	Achter de Hoven 127	Erben v.d. Wey-Akker	Leeuwarden	R. Sluyter en A. Sluyter	Amsterdam	17-8-1944	[-]	2700
6	2.09.16	536.2	4058	114 e/2	Leeuwarden	Achter de Landbuurt 30	M.M. v.d. Heijden	Leeuwarden	H. Heslinga	Giekerk	18-3-1943	14-7-1943	1500
7	2.09.16	536.1	3374	114 d/1	Leeuwarden	Alma Tademastraat 5	M.M.v.d. Heijden	Leeuwarden	D.J. Beintema	Drachten	27-1-1943	14-4-1943	7500
8	2.09.16	536.1	3432	5411/1	Leeuwarden	Alma Tademastraat 16	A. Kuyt	Leeuwarden	A.A.T. Körner	Leeuwarden	1-2-1943	16-6-1943	7500
9	2.09.16	536.1	3631	5-1-6256	Leeuwarden	Bij de Put 2	G. de Wilde	Leeuwarden	H. Hoekstra en R. Henkes	Harlingen	19-2-1943	2-6-1943	8000
10	2.09.16	536.7	7370	4530/1	Leeuwarden	Bij de Put 4	E. Cohen u. Gen.	Leeuwarden	J. Stienstra	Leeuwarden	24-12-1943	23-2-1944	2000
11	2.09.16	536.6	6842	5292/5	Leeuwarden	Bij de Put 9	M.G. de Jong	Leeuwarden	H.T. Koopman	Amsterdam	15-9-1943	10-12-1943	3400
12	2.09.16	536.1	3433	5434/2	Leeuwarden	Bleeklaan 31	S. v. Leer	Leeuwarden	H. Westermann	Huizum	18-1-1943	23-6-1943	4500
13	2.09.16	536.4	4670	6393/4	Leeuwarden	Bleeklaan 48	W. v.d. Woude	Leeuwarden	A. Tilstra	Lekkum	20-4-1943	18-8-1943	4000
14	2.09.16	536.2	4084	5766/1	Leeuwarden	Bleeklaan 51	S. Muller	Leeuwarden	H. Westermann	Huizum	18-3-1943	[-]	4500
15	2.09.16	536.1	3161	5380/1	Leeuwarden	Bleeklaan 100	A. Krammer	Leeuwarden	S. Jager	Drachten	24-12-1942	10-11-1943	3500
16	2.09.16	536.5	6192	6400/1	Leeuwarden	Bleeklaan 103	G.E. Zendijk en M. Zendijk	Leeuwarden	H. Bosklopper	Nes	1-7-1943	[-]	4000
17	2.09.16	536.2	3936	6218/1	Huizum	Bosboomstraat 22	H. Wallega	Huizum	R. Helfrich en Oegema-Wartena	[-]	18-3-1943	14-7-1943	4250
18	2.09.16	532.6	2404	3917/1	Leeuwarden	Bredeplaats 8	Aaron Akker	[-]	J. de Graaf	Huizum	30-11-1942	5-2-1943	900
19	2.09.16	536.1	3430	5382/1	Leeuwarden	Bredeplaats 10	M. Krammer	Leeuwarden	J.de Graaf	Huizum	24-12-1942	9-4-1943	900
20	2.09.16	536.1	3252	4521/2	Leeuwarden	Breedstraat 44	C. Benninga Dwinger u. G.	Amsterdam	G. ten Kate	Leeuwarden	29-12-1942	23-6-1943	6500

Nr.	Archief Toegang	Inv.nr.	Algemeen laufnr.	Beheernr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Naam eigena(a)r(en)	Woonplaats eigenaar	Naam koper(s)	Woonplaats koper	Voorlopige koopdatum	Definitieve koopdatum	Financiële gegevens verkoopprijs
21	2.09.16	536.4	4653	5312b/1-3	Leeuwarden	Camminghastraat 6-10	I. de Jong	Leeuwarden	J.A.J. v. Hulsen	Zeist	6-1-1943	2-9-1943	9675
22	2.09.16	536.1	3157	2-1-4948	Leeuwarden	Cichoreibuurt 318	H. de Vries-Franken	Leeuwarden	G. Hoeken	Leeuwarden	24-12-1942	3-3-1943	350
23	2.09.16	536.2	4089	6186/1	Leeuwarden	Cichoreibuurt 320	A.L. de Vries	Leeuwarden	G. Hoeben	Leeuwarden	27-2-1943	11-11-1943	175
24	2.09.16	536.1	3157	2-1-4948	Leeuwarden	Cichoreibuurt 328	H. de Vries-Franken	Leeuwarden	G. Hoeken	Leeuwarden	24-12-1942	3-3-1943	[-]
25	2.09.16	536.2	3925	5706/2	Leeuwarden	Dahliastraat 29	A. de Metz	Leeuwarden	A.P. Wageveld	Huizum	20-2-1943	[-]	3700
26	2.09.16	536.2	3926	5706/2	Leeuwarden	Dahliastraat 31	A. de Metz	Leeuwarden	C. Stauttener	Groningen	20-2-1943	[-]	3700
27	2.09.16	532.7	2895	4663a/1-2	Leeuwarden	Dahliastraat 37-39	A. de Bruin	Leeuwarden	P. Salverda	Leeuwarden	4-12-1942	26-2-1943	6500
28	2.09.16	532.7	2725	4380/2	Huizum	De la Reystraat 8 [thans Jan de Baenstraat 8]	B. v.d. Woude-Gossels	Leeuwarden	J.R. Stuurlaan	Tietjerk	7-12-1942	31-3-1943	2650
29	2.09.16	536.2	4095	6387/2	Leeuwarden	Doorgaande Steeg 1	E. v.d. Woude-v. Praag	Hilversum	D.J. Baarda	Leeuwarden	18-3-1943	27-10-1943	150
30	2.09.16	536.4	4669	6387a/6	Leeuwarden	Doorgaande Steeg 3	E. v.d. Woude-v. Praag	Hilversum	D. Schaafsma	Leeuwarden	20-4-1943	27-10-1943	250
31	2.09.16	536.2	4096	6387 a/5	Leeuwarden	Doorgaande Steeg 5	E. v.d. Woude-v. Praag	Hilversum	P. Polet	Leeuwarden	18-3-1943	27-10-1943	175
32	2.09.16	532.5	2100	2737/19	Leeuwarden	Eewal 65	H. Gosschalk en A. Gosschalk	Amsterdam	J. Koopel	Leeuwarden	6-11-1942	3-3-1943	10000
33	2.09.16	532.7	2765	4756b/5	Leeuwarden	Eewal 74	M. Turksma	Leeuwarden	S. Jager	Drachten	15-12-1942	17-2-1943	4500
34	2.09.16	532.5	2089	2068/1	Leeuwarden	Emmakade 30	J. de Wilde	Rijswijk	F. Albertsma-Visser	Mantgum	4-11-1942	5-2-1943	4750
35	2.09.16	536.3	4415	6211/1	Leeuwarden	Emmakade 33	S. de Vries	Leeuwarden	J. Bulthuis	Leeuwarden	20-4-1943	[-]	6500
36	2.09.16	536.7	7307	5994/1	Leeuwarden	Emmakade 240 [moet zijn Emmakade 40]	G. Pinto	Leeuwarden	Kam. Des. Ned. Politie	Nijmegen	25-11-1943	23-2-1944	7750
37	2.09.16	536.6	6838	114c/1	Leeuwarden	Emmakade 44	M.S. v.d. Heyden	Leeuwarden	A.A. Körner	Leeuwarden	15-9-1943	24-12-1943	5600
38	2.09.16	536.6	6839	114a/2	Leeuwarden	Emmakade 54	M.M. v.d. Heyden	Leeuwarden	A.A. Körner	Leeuwarden	15-9-1943	24-12-1943	5400
39	2.09.16	536.5	6161	6142/1	Leeuwarden	Emmaplein 11	M.M. v.d. Heijden	Leeuwarden	A. Haisma	Nieuw Beets	1-7-1943	[-]	4000
40	2.09.16	532.5	2090	2511/2	Leeuwarden	Fonteinstraat 47	A. v. Dam	Leeuwarden	J. v.d. Velde en P. Visser	Leeuwarden	30-10-1942	26-2-1943	5250
41	2.09.16	536.2	4093	6254/1	Leeuwarden	Goudenregenstraat 20	F. Weijl-Kuyt	Leeuwarden	B. v.d. Zee	Eernewoude	20-2-1943	9-6-1943	5500
42	2.09.16	536.6	6816	5569/1	Leeuwarden	Goudenregenstraat 26	H.S. de Levie	Leeuwarden	S.J. Wassenaar	Huizum	15-9-1943	8-12-1943	5000
43	2.09.16	536.1	3428	5336/5	Huizum	Govert Flinckstraat 16-18	L. Leijdesdorff u. Gen.	Amsterdam	H. Knol	Oldeboorn	18-1-1943	26-5-1943	6600
44	2.09.16	536.2	4076	4836/2	Leeuwarden	Groeneweg 22	H.L. Drielsma	Leeuwarden	Fa. A. de Jong	Leeuwarden	18-3-1943	7-6-1944	2250
45	2.09.16	532.7	2732	4902/5	Leeuwarden	Groningerplein 9	M.v. Kollem	Leeuwarden	H. Conrad	Maastricht	21-12-1942	3-3-1943	11500
46	2.09.16	536.1	3633	6391/2	Leeuwarden	Groningerstraatweg 121-129	J. v.d. Woude	Leeuwarden	K.A. v.d. Veen	Drachten	26-2-1943	9-6-1943	16500

Nr.	Archief Toegang	Inv.nr.	Algemeen laufnr.	Beheernr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Naam eigena(a)r(en)	Woonplaats eigenaar	Naam koper(s)	Woonplaats koper	Voorlopige koopdatum	Definitieve koopdatum	Financiële gegevens verkoopprijs
47	2.09.16	536.1	3603	4380/8	Leeuwarden	Groningerstraatweg 131-139	B. Woude-Gossels	Leeuwarden	H. v.d. Veen	Drachten	26-2-1943	9-6-1943	16500
48	2.09.16	536.1	3159	5311/1	Leeuwarden	Grote Hoogstraat 32	K. Joles-de Jong	Leeuwarden	S. Huizinga	Leeuwarden	24-12-1942	9-4-1943	4275
49	2.09.16	536.1	3282	5928/2	Leeuwarden	Grote Kerkstraat 21	J. Rozenberg	Leeuwarden	H. Wilming	Leeuwarden	11-1-1943	[-]	2600
50	2.09.16	536.1	3426	4-2-5292	Leeuwarden	Gysbert Japicxstraat 6-8	M.G. de Jong	Leeuwarden	G. ten Kate	Leeuwarden	25-1-1943	23-6-1943	7600
51	2.09.16	532.7	2760	4641/1	Leeuwarden	Harlingerstraatweg 64b [thans Harlingerstraatweg 68]	A. Cats	Leeuwarden	S. de Boer	Leeuwarden	2-12-1942	28-4-1943	14250
52	2.09.16	536.7	7074	5436/1	Leeuwarden	Harlingertrekweg 10	K. Kan-Polak	Amsterdam	Gemeente Leeuwarden	Leeuwarden	22-7-1943	[-]	3400
53	2.09.16	532.7	2730	2756C/5	Leeuwarden	Heerestraat 19	B. Lormits-de Jong	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	15-12-1942	14-4-1943	1700
54	2.09.16	536.1	3611	5336/4	Leeuwarden	Hendrik van Deventerstraat 2-10	I. Leijdesdorff u. G.	Leeuwarden	J.W. v. Hengel	Zeist	25-1-1943	31-5-1943	12500
55	2.09.16	532.5	2087	1979/1	Huizum	Hobbemastraat 48-50	H.D. de Vries	Scheveningen	G.G. Landstra	Wieuwerd	3-11-1942	17-2-1943	10000
56	2.09.16	536.6	6820	6176/3	Leeuwarden	Houtdwarsstraat 11	P. de Kries-Leviet	Leeuwarden	T. Bottinga	Giekerk	15-9-1943	18-12-1943	2100
57	2.09.16	536.5	6190	6176/5	Leeuwarden	Houtdwarsstraat 15	P. de Vries-Leviet	Leeuwarden	S. Jaarsma	Hantumhuizen	1-7-1943	[-]	2200
58	2.09.16	532.6	2402	3768/1	Leeuwarden	Jacob Binckesstraat 102-104	H. Beninga en M. Beninga	Amsterdam	D. Postmus	Leeuwarden	30-11-1942	23-8-1943	7500
59	2.09.16	536.4	4884	6391/1	Leeuwarden	Jakob van Aakenstraat 30	J. v.d. Woude	Leeuwarden	H.P. Wielinga	Terhorne	10-6-1943	29-9-1943	4000
60	2.09.16	536.2	3740	6218/2	Huizum	Jan Lievensstraat 2	H. Wallega	Huizum	D. Leemburg	Leeuwarden	12-2-1943	29-9-1943	4000
61	2.09.16	532.5	1917	114b/1	Leeuwarden	Johan Willem Frisostraat 21	B.D. Hertzdahl	Nijmegen	P.J. Kalkman	Leeuwarden	22-10-1942	3-2-1943	4500
62	2.09.16	532.7	2729	4756C/3-4	Leeuwarden	Kelders 15	B. Lormits-de Jong	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	15-12-1942	14-4-1943	20500
63	2.09.16	532.7	2729	4756C/3-4	Leeuwarden	Kelders 17	B. Lormits-de Jong	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	15-12-1942	14-4-1943	[?]
64	2.09.16	536.2	3945	6559/1	Leeuwarden	Kelders 25	I. Goldscheim	Leeuwarden	J.H. Beije	Leeuwarden	18-3-1943	3-5-1944	17500
65	2.09.16	536.5	6183	5292/3	Leeuwarden	Kievitstraat 21	M.G. de Jong	Leeuwarden	S. Bosklopper	Nes	16-7-1943	[-]	2400
66	2.09.16	536.1	3630	6230/1	Leeuwarden	Klein Schavernek 2	B. de Vries	Leeuwarden	H. Geas	Leeuwarden	26-2-1943	7-6-1944	13000
67	2.09.16	536.1	3438	5861/1	Leeuwarden	Klokstraat 19	L. Sanders	Leeuwarden	L. Looienga	Leeuwarden	23-1-1943	26-5-1943	4000
68	2.09.16	536.7	7311	6230/10	Leeuwarden	Koningsstraat 2-2a	B. de Vries	Leeuwarden	Kam. Des. Ned. Politie	Nijmegen	25-11-1943	23-11-1944	4000
69	2.09.16	536.6	6846	6387a/1-3-8-10-18	Leeuwarden	Landbuurt 36, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 83, 85, 87, 89, 91, 93	E. v.d. Woude-v. Praag	Leeuwarden	J.W. Kars	Buitenpost	15-9-1943	1-12-1944	19000
70	2.09.16	536.3	4416	6387a/7	Leeuwarden	Leeuwerikplein 4	E. v.d. Woude-v. Praag	Leeuwarden	J. Lemmen	Leeuwarden	10-4-1943	[-]	9000
71	2.09.16	532.7	2763	4663a/3	Leeuwarden	Leeuwerikstraat 3	P. de Bruin-Leijdesdorff	Leeuwarden	J. Zijlstra	Leeuwarden	8-12-1942	31-3-1943	5000

Nr.	Archief Toegang	Inv.nr.	Algemeen laufnr.	Beheernr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Naam eigena(a)r(en)	Woonplaats eigenaar	Naam koper(s)	Woonplaats koper	Voorlopige koopdatum	Definitieve koopdatum	Financiële gegevens verkoopprijs
72	2.09.16	536.6	6623	5942/2	Leeuwarden	Lijsterstraat 47	H. Odewald	Leeuwarden	W.R. v. Haga	Den Haag	15-9-1943	1-12-1943	6000
73	2.09.16	536.1	3257	4768/1	Leeuwarden	Maria Louisastraat 28	L. de Bruin	Leeuwarden	J.K.H. Dönges	Leeuwarden	26-1-1943	28-4-1943	5050
74	2.09.16	536.1	3425	5292/1	Huizum	Mesdagstraat 3	M.G. de Jong	Leeuwarden	S. Douma en A. Westra	Birdaard	22-1-1943	[-]	2500
75	2.09.16	536.7	7375	5639/1	Leeuwarden	Mr. P.J. Troelstraweg 90	L. Cardozo	Leeuwarden	W.J. Sterk	Leeuwarden	24-12-1943	23-2-1944	5750
76	2.09.16	536.6	6510	6030/2	Leeuwarden	Nieuwe Houtstraat 2	S. Polak	Leeuwarden	W. Dykstra en H. Terpstra	Beetgumermolen	1-7-1943	24-12-1943	2000
77	2.09.16	536.7	7406	5711/1	Leeuwarden	Nieuweburen 55	R. de Metz	Leeuwarden	K. de Jong	Leeuwarden	10-11-1943	15-3-1944	600
78	2.09.16	532.6	2359	3919/1	Leeuwarden	Nieuweburen 57	I. Akker	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	30-11-1942	23-8-1943	2150
79	2.09.16	536.5	6191	6387a/6	Leeuwarden	Nieuweburen 92	E. v.d. Woude-Praag	Hilversum	A. Haisma	Nieuw Beets	1-7-1943	1-12-1943	7500
80	2.09.16	536.1	3628	6153/1	Leeuwarden	Nieuweburen 115	M. Velleman	Leeuwarden	Gebr. v.d. Beek	Leeuwarden	10-2-1943	7-7-1943	8250
81	2.09.16	536.1	3149	4756 b/4	Leeuwarden	Nieuweburen 136-138	M. Turksma	Leeuwarden	S. van Dijk	Groningen	21-12-1942	22-4-1943	22125
82	2.09.16	532.5	1937	2563/1	Leeuwarden	Nieuwestad 100	B. Feitsma	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	13-10-1942	23-8-1943	13500
83	2.09.16	532.4	1548	1979/3	Leeuwarden	Nieuwestad 114	H.D. de Vries	[-]	L. Bouwman en J. Heinz en N.V. Bata Best	Best	29-9-1942	26-11-1942	25000
84	2.09.16	536.1	3158	4956/1	Huizum	Nieuweweg 3 [thans Matthias van Pellicomstraat 3]	D. v. Gelder	Huizum	J.R. Stuurhaan	Tietjerk	28-12-1942	3-3-1943	5000
85	2.09.16	536.6	6896	6230/8	Leeuwarden	Noordersingel 2	B. de Vries	[-]	[-]	Den Haag	10-9-1943	4-2-1944	12000
86	2.09.16	532.7	2891	4380/7	Leeuwarden	Noordersingel 46	B. v.d. Woude-Gossels	Leeuwarden	S.J. v.d. Vegt	Leeuwarden	8-12-1942	31-3-1943	5500
87	2.09.16	536.1	3156	4856/1	Leeuwarden	Noordersingel 58	J. Dwinger-Markens	Leeuwarden	J. Zijlstra	Leeuwarden	24-12-1942	31-3-1943	6000
88	2.09.16	536.8	7671	2-1-5946	Leeuwarden	Noorderstraat 23 [later Werkmanslust]	I. v.d. Woude	Leeuwarden	L. Looienga	Leeuwarden	1-7-1943	19-4-1944	2900
89	2.09.16	536.8	7671	2-1-5946	Leeuwarden	Noorderstraat 31 [later Werkmanslust]	I. v.d. Woude	Leeuwarden	L. Looienga	Leeuwarden	1-7-1943	19-4-1944	[-]
90	2.09.16	536.1	3160	5312 a/1	Leeuwarden	Noorderweg 6	B. de Jong-v.d. Woude	Leeuwarden	J. de Bruin	Leeuwarden	24-12-1942	31-3-1943	3800
91	2.09.16	532.6	2403	3768/2	Leeuwarden	Noordvliet 173	H. Beninga en M. Beninga	Amsterdam	A. Hollander	Leeuwarden	30-11-1942	3-3-1943	3700
92	2.09.16	536.7	7044	6176/4	Leeuwarden	Noordvliet 511	P. de Vries-Leviet	Leeuwarden	J.M. Venema	Leeuwarden	15-9-1943	24-12-1943	1000
93	2.09.16	536.4	4931	4521/1	Leeuwarden	Oosterbuurt 24	C. Benninga-Dwinger	Amsterdam	F. Grassmid	Sint-Jacobiparochie	10-6-1943	[-]	2200
94	2.09.16	536.5	6445	4857/1	Leeuwarden	Oostergrachtwal 9	J. Dwinger	Leeuwarden	O. Hoogeveen	Leeuwarden	24-12-1942	[-]	5900

Nr.	Archief Toegang	Inv.nr.	Algemeen laufnr.	Beheernr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Naam eigena(a)r(en)	Woonplaats eigenaar	Naam koper(s)	Woonplaats koper	Voorlopige koopdatum	Definitieve koopdatum	Financiële gegevens verkoopprijs
95	2.09.16	536.2	4090	6230/5	Leeuwarden	Oude Doelesteeg 2	B. de Vries	Leeuwarden	K. Posthumus	Leeuwarden	18-3-1943	[-]	3000
96	2.09.16	536.2	4091	6230/6	Leeuwarden	Oude Doelesteeg 2a	B. de Vries	Leeuwarden	K. Posthumus	Leeuwarden	18-3-1943	[-]	3000
97	2.09.16	536.7	7400	4903/1	Leeuwarden	Oude Doelesteeg 3	B. Feitsma en E. Feitsma	Leeuwarden	H. van der Velde	Bolsward	10-11-1943	[-]	5250
98	2.09.16	532.7	2728	4756C/2	Leeuwarden	Over de Kelders 12	B. Lormits-de Jong	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	15-12-1942	14-4-1943	16500
99	2.09.16	536.4	4939	5927/1	Leeuwarden	Papaverstraat 23	G. Rosenberg-Jacké	Deventer	W. Schütte	Amsterdam	10-6-1943	27-10-1943	4250
100	2.09.16	532.7	2896	4664/1	Leeuwarden	Paul Krugerstraat 39	A. de Bruin	Leeuwarden	N.W. Haubein-de Lange	Leeuwarden	7-12-1942	14-4-1943	3500
101	2.09.16	532.7	2727	4756C/1	Leeuwarden	Poststraat 25 ['globbe in de']	Frau Lormits-de Jong	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	15-12-1942	14-4-1943	800
102	2.09.16	536.6	6666	4697/4	Leeuwarden	Postumaplein 32 [moet zijn: Raadhuisplein 32]	L. Cohen u. Gen.	Leeuwarden	Gemeente Leeuwarden	Leeuwarden	22-7-1943	18-12-1943	5750
103	2.09.16	536.1	3444	6129/3	Leeuwarden	Reigerplein 4	H.J. Spetter-v.d. Heijden	Utrecht	B. Feenstra	Leeuwarden	21-1-1943	9-6-1943	1300
104	2.09.16	532.5	1936	2511/1	Leeuwarden	Reinier de Graafstraat 18	A. v. Dam	Leeuwarden	S. Jager	Drachten	29-10-1942	17-2-1943	3150
105	2.09.16	536.1	3620	5707/3	Leeuwarden	Romeinstraat 16	B.A. de Metz	Leeuwarden	E. Brouwer	Bergum	26-2-1943	2-6-1943	2250
106	2.09.16	536.6	6667	4902/6	Leeuwarden	Ruiterskwartier 109	M. v. Kollem	Leeuwarden	E.S.M. Tammes-Müder	Leeuwarden	15-9-1943	12-1-1944	9100
107	2.09.16	532.7	2766	4902/1	Leeuwarden	Ruiterskwartier 111	M. v. Kollum	Leeuwarden	B. Kooi-de Vries	Leeuwarden	14-12-1942	[-]	[-]
108	2.09.16	536.1	3623	5928/3	Huizum	Ruysdaelstraat 46	J. Rozenberg	Leeuwarden	S. Schoo-Hofman	Amsterdam	12-2-1943	14-7-1943	3000
109	2.09.16	536.2	4085	5928/3	Huizum	Ruysdaelstraat 48-52	J. Rozenberg	Leeuwarden	D. Wagter	Huizum	12-2-1943	14-7-1943	9000
110	2.09.16	532.5	2096	2661/2	Huizum	Ruysdaelstraat 51	K. Philips	Hilversum	J. Boersma	Wirdum	6-11-1942	5-2-1943	4700
111	2.09.16	532.5	2095	2661/2	Huizum	Ruysdaelstraat 53	K. Philips	Hilversum	IJ.T. de Boer	Huins	4-11-1942	5-2-1943	4700
112	2.09.16	532.5	2094	2661/2	Huizum	Ruysdaelstraat 55	K. Philips	Hilversum	O. Coolen-Jacobsma	Schiermonnikoog	3-11-1942	3-3-1943	4700
113	2.09.16	532.5	2093	2661/2	Huizum	Ruysdaelstraat 57	K. Philips	Hilversum	S. v.d. Zee en J.W. v.d. Velde	Huizum	30-10-1942	3-3-1943	[-]
114	2.09.16	532.5	2097	2661/2	Huizum	Ruysdaelstraat 59	K. Philips	Hilversum	J.W. Leenstra	Wieuwerd	4-11-1942	5-2-1943	4700
115	2.09.16	532.5	2068	2661/2	Huizum	Ruysdaelstraat 61	K. Philips	Hilversum	J. de Graaf	Huizum	3-11-1942	5-2-1943	4700
116	2.09.16	532.7	2731	4902/2	Leeuwarden	Schalk Burgerstraat 14	M.v. Kollem	Leeuwarden	O. Wouda	Surhuisterveen	15-12-1942	3-3-1943	2700
117	2.09.16	536.1	3261	4902/2	Leeuwarden	Schalk Burgerstraat 16	M. v. Kollum	Leeuwarden	G. ten Kate	Leeuwarden	8-1-1943	23-6-1943	3150
118	2.09.16	532.7	2757	4380/4	Leeuwarden	Schoppershof 13-14	B. v.d. Woude-Gossels	Leeuwarden	K. Helfrich	Wartena	11-12-1942	31-3-1943	1800
119	2.09.16	536.1	3281	5928/1	Huizum	Schrans 77-77a	J. Rozenberg	Leeuwarden	W. v.d. Wal	Huizum	6-1-1943	16-4-1943	17500
120	2.09.16	536.3	4269	4751a/2-3	Leeuwarden	Singelstraat 1-3 [moet zijn: Noordersingel 1-3]	B. Cohen	Leeuwarden	G. Hoeben	Leeuwarden	26-3-1943	23-6-1943	27500

Nr.	Archief Toegang	Inv.nr.	Algemeen laufnr.	Beheernr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Naam eigena(a)r(en)	Woonplaats eigenaar	Naam koper(s)	Woonplaats koper	Voorlopige koopdatum	Definitieve koopdatum	Financiële gegevens verkoopprijs
121	2.09.16	536.1	3622	5861/2	Leeuwarden	Sint Jacobsstraat 18	L. Sanders	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	25-1-1943	23-8-1943	14500
122	2.09.16	536.7	7310	6230/7	Leeuwarden	Sint Jacobsstraat 21	B. de Vries	Leeuwarden	Kam. Des. Ned. Politie	Nijmegen	25-11-1943	23-2-1944	9500
123	2.09.16	536.5	6195	6558/1	Leeuwarden	Slotmakersstraat 1	A. Stoppelman	Leeuwarden	J. v.d. Meer	Wierum	1-7-1943	10-9-1943	4300
124	2.09.16	532.6	2405	3917/2	Leeuwarden	Slotmakersstraat 6	Aaron Akker	[-]	D. Postmus	Leeuwarden	30-11-1942	23-8-1943	3250
125	2.09.16	536.3	4282	6392/3	Leeuwarden	Spanjaardslaan 21	J. v.d. Woude	Leeuwarden	J. Zijlstra	Leeuwarden	26-3-1943	7-7-1943	4500
126	2.09.16	536.1	3262	4902/4	Leeuwarden	Spanjaardslaan 24a	M. v. Kollum	Leeuwarden	R.H. de Vos	Leeuwarden	29-12-1942	7-4-1943	8125
127	2.09.16	536.3	4414	6157a/7	Leeuwarden	Spanjaardslaan 53	M. Woudstra	Leeuwarden	A. Glomb	Surhuisterveen	20-4-1943	13-10-1943	8500
128	2.09.16	536.3	4268	4751a/1	Leeuwarden	Spanjaardslaan 89	B. Cohen	Leeuwarden	D. Postmus	Leeuwarden	26-3-1943	23-8-1943	7500
129	2.09.16	536.1	3271	5314/1	Leeuwarden	Spanjaardslaan 118	E. de Jong-Meijer	Leeuwarden	H. Conrad	Maastricht	24-12-1942	12-5-1943	11000
130	2.09.16	536.6	6505	5036/1	Leeuwarden	Speelmansstraat 15	S. Godschalk-Wolf	Leeuwarden	A. Haisma	Nieuw Beets	1-7-1943	[-]	1500
131	2.09.16	536.8	7673	6393/3	Leeuwarden	Speelmansstraat 16	W. v.d. Woude	Leeuwarden	J.T. Dekens	Leeuwarden	10-11-1943	[-]	900
132	2.09.16	536.8	7703	6393/1	Leeuwarden	Speelmansstraat 18	W. v.d. Woude	Leeuwarden	J.T. Dekens	Leeuwarden	10-11-1943	[-]	4200
133	2.09.16	536.6	6508	5707/1	Leeuwarden	Speelmansstraat 23	B.A. de Metz	Leeuwarden	K. Havenga	Leeuwarden	1-7-1943	24-9-1943	250
134	2.09.16	536.1	3439	5898/1	Leeuwarden	Steijnstraat 56	D. Simons	Leeuwarden	K. Knol	Heemstede	2-2-1943	12-5-1943	5700
135	2.09.16	536.5	6360	6432/1	Leeuwarden	Stiensersstraat 16	J. v. Zanten-Cohen	Amsterdam	J.W. Kars	Buitenpost	1-7-1943	29-9-1943	3750
136	2.09.16	532.5	1939	2620/6	Leeuwarden	Tjerk Hiddesstraat 49	K. Philips	Hilversum	D. Postmus	Leeuwarden	22-10-1942	3-3-1943	3300
137	2.09.16	536.2	3919	4887/1	Leeuwarden	Transvaalstraat 4	A. Dwinger	Leeuwarden	H. Poelsma	Leeuwarden	18-3-1943	[-]	5000
138	2.09.16	536.1	3256	4766/1	Leeuwarden	Transvaalstraat 33	A. Cohen	Leeuwarden	J. Gramsma	Amersfoort	29-12-1942	14-4-1943	5400
139	2.09.16	536.1	3626	6129/1	Leeuwarden	Transvaalstraat 36	H.J. Spetter-v.d. Heijden	Utrecht	J.A.J. v. Hulsen	Zeist	8-2-1943	31-5-1943	4000
140	2.09.16	536.6	6823	6832/1	Leeuwarden	Tuinen 4	S.J. v. Gelder	Leeuwarden	J. v.d. Mey	Leeuwarden	15-9-1943	7-6-1944	2600
141	2.09.16	532.7	2726	4756B/1,2	Leeuwarden	Tuinen 31-33	M. Turksma	Leeuwarden	P. Wagter	Huizum	15-12-1942	7-4-1943	5625
142	2.09.16	536.1	3436	5706/1	Leeuwarden	van der Wielenstraat 10-12	A. de Metz	Leeuwarden	D. Leemburg	Leeuwarden	29-1-1943	24-3-1943	4500
143	2.09.16	536.1	3283	5928 b/1	Leeuwarden	van Swietenstraat 1	J. Rozenberg	Leeuwarden	G. ten Kate	Leeuwarden	5-1-1943	23-6-1943	5150
144	2.09.16	536.1	3151	5299/1	Leeuwarden	Verstolkstraat 22	L. Italie	Leeuwarden	D. Polak Stichting	Groningen	24-12-1942	23-5-1944	3200
145	2.09.16	536.4	4934	4888/1	Leeuwarden	Verstolkstraat 45	A.A. Dwinger	Huizum	E. Brouwer	Bergumerdam	10-6-1943	27-10-1943	3750
146	2.09.16	536.4	4935	5336/2	Leeuwarden	Veulenstraat 16-24	I. Leydesdorff u. Gen.	Amsterdam	T. Dijkstra	Groningen	10-6-1943	15-10-1943	12500
147	2.09.16	536.7	7371	4835a/2	Leeuwarden	Vonkebuurt [later Groeneweg]	M. Drielsma	Leeuwarden	Kl. Brandt	Leeuwarden	24-12-1943	23-2-1944	500
148	2.09.16	536.1	3148	4756 b/3	Leeuwarden	Voorstreek 4	M. Turksma	Leeuwarden	J. Posthuma	Hallum	18-12-1942	10-5-1944	16250

Nr.	Archief Toegang	Inv.nr.	Algemeen laufnr.	Beheernr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Naam eigena(a)r(en)	Woonplaats eigenaar	Naam koper(s)	Woonplaats koper	Voorlopige koopdatum	Definitieve koopdatum	Financiële gegevens verkoopprijs
149	2.09.16	536.7	7408	6157a/4	Leeuwarden	Voorstreek 41	M. Woudstra	Leeuwarden	J.E. Schreuder	Leeuwarden	10-11-1943	15-3-1944	250
150	2.09.16	536.1	3427	5312/1	Leeuwarden	Voorstreek 53	I. de Jong	Leeuwarden	B. v.d. Burg	Heemstede	20-1-1943	[-]	11250
151	2.09.16	532.5	1962	1500/1	Leeuwarden	Voorstreek 55	F. Swaab-de Jong u. G.	Amsterdam	D. Postmus	Leeuwarden	22-10-1942	23-8-1943	17000
152	2.09.16	536.7	7313	6365/1	Leeuwarden	Voorstreek 79 [foutief vermeld als Voorstraat 79]	J. Turksma u. Gen.	Leeuwarden	Kam. Des. Ned. Politie	Nijmegen	25-11-1943	19-4-1944	14500
153	2.09.16	532.7	2762	4663/1	Leeuwarden	Vredeman de Vriesstraat 13	P. de Bruin-Leijdesdorff	Leeuwarden	J. Zijlstra	Leeuwarden	10-12-1942	10-3-1943	5850
154	2.09.16	532.7	2764	4673/1	Leeuwarden	Wijbrand de Geeststraat 36	Frau Colthof-de Lange	Amsterdam	L. v.d. Laan	Akkrum	8-12-1942	31-3-1943	4500
155	2.09.16	536.1	3421	5154/1	Leeuwarden	Willem Lodewijkstraat 45	G.S. de Kadt	Leeuwarden	P. Eyzenga	Leeuwarden	9-1-1943	26-5-1943	4500
156	2.09.16	532.7	2892	4515/1	Leeuwarden	Willem Lodewijkstraat 129	H. Beem	Leeuwarden	R. Stuurhaan	Tietjerk	10-12-1942	3-3-1943	3200
157	2.09.16	536.2	4092	6234/1	Leeuwarden	Willem Loréstraat 69	C. de Vries	Leeuwarden	M. de Haan	Leeuwarden	18-3-1943	19-1-1944	3000
158	2.09.16	536.1	3221	920/14	Leeuwarden	Willemskade 8	S. Sanders	Den Haag	G. ten Kate	Leeuwarden	8-1-1943	23-6-1943	14500
159	2.09.16	536.6	6511	6176/6	Leeuwarden	Winkelstraat 77 [later Werkmanslust]	Erben P. de Vries-Levie	Leeuwarden	W. Dykstra	Beetgumermolen	1-7-1943	24-12-1943	1650
160	2.09.16	536.1	3627	6129/4	Leeuwarden	Wirdumerdijk 14	H.J. Spetter-v.d. Heijden	Utrecht	A. Harmsma	Nieuw Beets	12-2-1943	7-6-1944	18000
161	2.09.16	536.5	6374	5720/1	Leeuwarden	Wissedwinger 16	M. de Metz	Leeuwarden	A. Holtrop	Huizum	1-7-1943	[-]	3500
162	2.09.16	536.3	4276	5709/1	Leeuwarden	Wissedwinger 18	S. de Metz-Vroman	Leeuwarden	J.A.J. v. Hulsen	Zeist	19-2-1943	31-5-1943	3500
163	2.09.16	536.1	3415	4835 a/1	Leeuwarden	Wolvesteeg 17	M. Drielsma	Leeuwarden	A. Mémendal	Leeuwarden	23-1-1943	10-11-1943	200
164	2.09.16	536.1	3629	6176/2	Leeuwarden	Ijsbaanstraat 40	P. de Vries-Leviet	Leeuwarden	W.J. v.d. Sluis	Leeuwarden	26-2-1943	7-7-1943	2000
165	2.09.16	536.6	6514	6256/4	Leeuwarden	Zuupsteeg 7	G. de Wilde	Leeuwarden	K. Havenga	Huizum	1-7-1943	24-9-1943	850

BIJLAGE 2 – Lijst van vastgoederen in Leeuwarden, in 1943 in de openbare registers geregistreerd als eigendom van Joodse eigenaren, zoals vermeld in de kohieren van de straatbelasting

Bron: Gemeenterekeningen met bijlagen van inkomsten en uitgaven: innings-en betalingsopdrachten en kohieren van schoolgelden, warenwet, hondenbelasting en straatbelasting, 1943. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nrs. 2853-2854, HCL.

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger-artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
36	Akker	Aäron	Leeuwarden	Slotmakersstraat 6	15497	LWD00A00322 LWD00A01567				
37	Akker	Izaak e.c.	Leeuwarden	Nieuweburen 57-bov.	14967	LWD00A01777				
305	Beem	Hartog	Leeuwarden	Willem Lodewijkstraat 129	23661	LWD00G09246				
353	Benninga	Henriette e.c.	Leeuwarden	Harlingertrekweg	24145	LWG00G10814 LWD00G10815				
351	Benninga	Izaak e.c.	Amsterdam	Holbeinstraat 16	23826	LWD00A02004 LWD00G10832				
979	Leijdesdorff	Pina [wed. Abraham de Bruin] erven	Leeuwarden	Vredeman de Vriesstraat 13	9683	LWD00G07141				
980	Leijdesdorff	Pina [wed. Abraham de Bruin] erven	Leeuwarden	Vredeman de Vriesstraat 13	23353	LWD00E03330 LWD00F04869				
981	Bruin, de	Aron	Leeuwarden	Paul Krugerstraat 39	20690	LWD00E02489				
992	Bruin, de	Louis	Leeuwarden	Maria Louisastraat 28	18243	LWD00G06605	LWD00B04205			
1072	Vries, de	Clara [geh. Jacob van Buuren]	Amsterdam	Vrolikstraat 229-II	20336	LWD00G11373				
1119	Cardozo	Jacob Lopes	Leeuwarden	Bleeklaan 63	18516	LWD00E03499				
1127	Cats	Aron	Leeuwarden	Spanjaardslaan 100	17768	LWD00D03569 LWD00G12001				
1133	Cohen	Aron	Leeuwarden	Transvaalstraat 33	13103	LWD00E02915				

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
1134	Cohen	Aron e.c.	Leeuwarden	[-]	20592				LWD00B00230 LWD00B00231 LWD00E01519 LWD00E01520 LWD00E01521 LWD00E01743 LWD00G02340	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
1135	Cohen	Benjamin	Leeuwarden	Spanjaardslaan 89	17013	LWD00E02809 LWD00E03896				
1136	Cohen	Benjamin e.c.	Leeuwarden	Kleine Hoogstraat 7	13973		LWD00A00671			
1137	Cohen	E. [wed. Hartog Cohen] e.c.	Leeuwarden	Bij de Put 4	15117	LWD00A00231				
1138	Cohen	Firma J.W.	Leeuwarden	[-]	11405				LWD00E00655 LWD00E00656 LWD00E03484 LWD00E03485 LWD00E03486 LWD00E03487	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
1139	Cohen	Karel	Leeuwarden	Kleine Hoogstraat 15	20154		LWD00A01159			
1140	Cohen	Levie e.c.	Groningen	Ubbo Emmiusingel 15	20751	LWD00C02043				
1141	Cohen	Nathan	Leeuwarden	Voorstreek 5	10734		LWD00A01815			
1145	Lang, de	Regina [wed. David Colthoff]	Leeuwarden	[-]	12645	LWD00G07991				
1193	Dam, van	Abraham	Leeuwarden	Fonteinstraat 47	22033	LWD00D02293 LWD00G13685				
1324	Jong, de	Betje [wed. Elias Dormits] e.c.	Leeuwarden	Groningerstraatweg 16	11576	LWD00A01796				
1325	Jong, de	Betje [wed. Elias Dormits]	Leeuwarden	Groningerstraatweg 16	23130	LWD00B00686 LWD00B04313				
1326	Jong, de	Betje [wed. Elias Dormits]	Leeuwarden	Groningerstraatweg 16	25010 25011	LWD00A00580 LWD00A01543				
1361	Drielsma	Hessel	[-]	[-]	20835	LWD00C00919	LWD00A01812			

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
1362	Drielsma	Mozes	Leeuwarden	Boterhoek 59	13588	LWD00B03230 LWD00C01771 LWD00C01772 LWD00C01773 LWD00C01774				
1363	Drielsma	Mozes e.c.	Leeuwarden	Boterhoek 59	12116		LWD00C02185			
1415	Dwinger	Aron	Leeuwarden	Transvaalstraat 4	13282	LWD00E02659			LWD00E01689	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
1416	Dwinger	Aron Abraham	Huizum	Nieuweweg 3	25756	LWD00G12027				
1417	Dwinger	Izäak	Leeuwarden	Nieuweburen 107	11817		LWD00A02031 LWD00A02035			
1418	Dwinger	Jozeph	Leeuwarden	Johan Willem Frisostraat 18	11258	LWD00G08017				
1419	Markens	Jeanette [wed. Mozes Dwinger]	Leeuwarden	Noordersingel 58	12864	LWD00E03062				
1783	Feitsma	A.	Leeuwarden	Kelders 15	13277		LWD00A01003			
1784	Feitsma	Abraham	Leeuwarden	[-]	25266				LWD00B01276 LWD00B03705 LWD00B03706	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
1785	Feitsma	Benjamin	Leeuwarden	Nieuwestad 32-bov.	18079	LWD00B04271				
1786	Kropveld	Grietje [wed. E. Feitsma]	Leeuwarden	Voorstreek 27	25175		LWD00A01813			
1788	Feitsma	Izaak e.c.	Amsterdam	Z. Amstellaan 103-II	19604		LWD00E03622			
1793	Feitsma	R. e.c.	Leeuwarden	Transvaalstraat 67	25176	LWD00B01069				
1927	Gelder, van	Jozua Samuel	Leeuwarden	Transvaalstraat 61	25198	LWD00B04364				
1934	Godschalk en Zonen	v.o.f. Gemeenschappelijk Huizenbezit L.	Amsterdam	Tilanusstraat 50	24843		LWD00G13129			
1940	Genootschap Ohabé Thora	[pa H. van Gelder]	Leeuwarden	Speelmansstraat 2	3417	[-]				Kadastrale legger bevat geen aantekening omtrent onderbeheerstelling
1987	Wolf	Saartje [wed. Mozes Godschalk]	Leeuwarden	Speelmansstraat 15	17825	LWD00A01587				

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
1994	Goldschein	Isak	Leeuwarden	Kelders 25	22003	LWD00A01958				
1995	Messcher	Alida [geh. Isak Goldschein]	Leeuwarden	Kelders 25	18060		LWD00B04156			
2014	Gosschalk	Abraham e.c.	Amsterdam	Weteringschans 112-II	23819	LWD00A01644				
2038	Granaada	Lous e.c.	Leeuwarden	Tjerk Hiddesstraat 49	15687		LWD00A01982			
2393	Heijden, van der	Maurits Michiel	Leeuwarden	Emmakade 54	13592	LWD00G07213 LWD00G11793				
2394	Heijden, van der	Maurits Michiel e.c.	Leeuwarden	Emmakade 54	23550	LWD00A01481 LWD00G11138				
2395	Esso, van	S. [wed. Michiel Salomon van der Heijden]	Leeuwarden	Emmakade 54	13581	LWD00G07162				
2396	Esso, van	S. [wed. Michiel Salomon van der Heijden]	Leeuwarden	Emmakade 54	15164	LWD00G06652				
2444	Hoek, van der	Jakob H.	Leeuwarden	Sacramentsstraat 28	24832		LWD00A00200			
2788	Israëlitische gemeente	[-]	Leeuwarden	Perkstraat 28	441	[-]				Kadastrale legger bevat geen aantekening omtrent onderbeheerstelling
2789	Italie	Louis	Leeuwarden	Verstolkstraat 22	17627	LWD00G11390				
2891	Joles	Joel Samuel	Leeuwarden	Oostergrachtswal 37	23638		LWD00G04339 LWD00G04493 LWD00G04563 LWD00G04564 LWD00G04565 LWD00G11483 LWD00G11484 LWD00G13608			
2892	Jong, de	Kaatje [geh. S. Joles]	Leeuwarden	Zuidvliet 166-bov.	19925	LWD00A00504				
2949	Jong, de	Izak e.a.	Leeuwarden	Voorstreek 53-bov.	12749	LWD00A01753	LWD00A00917			
2950	Jong, de	Izak	Leeuwarden	Voorstreek 53-bov.	19746	LWD00F03801 LWD00F03802 LWD00F03803				

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
2981	Woude, van der	B. [wed. Levie de Jong]	Leeuwarden	Voorstreek 53-ben.	19387	LWD00A01841				
2990	Meijer	Esther Emmij [geh. M.J. de Jong]	Rotterdam	Graaf Florisstraat 37a	16927	LWD00E03341				
2994	Jong, de	Mozes	Leeuwarden	Gijsbert Japicxstraat 6	9643	LWD00A02010 LWD00G06704 LWD00G06716	LWD00G02640			
2995	Jong, de	Mozes	Leeuwarden	Gijsbert Japicxstraat 6	21707	LWD00D02735				
3145	Kadt, de	George Stephan	Leeuwarden	Willem Lodewijkstraat 45	24684	LWD00G07291				
3196	Polak	Klaartje [geh. Andries Kan]	Amsterdam	Boterdiepstraat 37-I	16931	LWD00D00854				
3212	Keizer	Abraham	Leeuwarden	Breedstraat 51	13707		LWD00A00226 LWD00B00379			
3390	Kollem, van	Mozes	Leeuwarden	[-]	14491	LWD00B04464 LWD00B04465 LWD00B04466 LWD00E02963 LWD00E02964 LWD00E03834 LWD00F05168				
3545	Krammer	Abraham	Leeuwarden	Bleeklaan 86	25346	LWD00G12727				
3546	Krammer	Meijer	Leeuwarden	Breedplaats 10	16196	LWD00A00984				
3634	Kuijt	Abraham	Leeuwarden	Alma Tademastraat 16	22718	LWD00G09424				
3706	Leefsma	Firma B.D.	Amsterdam	Nes 9	17524	[-]				Kadastrale legger bevat geen aantekening omtrent onderbeheerstelling
3714	Leer, van	Samuel	Leeuwarden	Bleeklaan 31	19885	LWD00F04141				
3715	Leer, van	Samuel	Leeuwarden	Bleeklaan 31	24211		LWD00B01525			
3753	Leve, de	Henriette Sara	Leeuwarden	Goudenregenstraat 26	24217	LWD00F04989				
3754	Leviet	H.	Amsterdam	Keizersgracht 824-hs.	19599		LWD00A01395			
3762	Leijdesdorff	Leonard	Harlingen	[-]	21844	LWD00F04555 LWD00F04573	LWD00F04559			

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
3827	Lubinski	Chiel Meier	Leeuwarden	Nieuweburen 133	23068		LWD00A02037			
3972	Lange, de	Saartje [wed. Levi Messcher] e.a.	Leeuwarden	Voorstreek 83-bov.	11146		LWD00A01591			
3973	Messel, van	Martha	Amsterdam	Zuider Amstellaan 150-hs.	21307		LWD00C02030			
3977	Metz, de	Handelsvennootschap Firma A.	Leeuwarden	[-]	11195				LWD00A00287 LWD00A01910 LWD00B04167	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
3978	Metz, de	Abraham	Leeuwarden	Uniabuurt 4-bov.	23302	LWD00F05001 LWD00F05094				
3979	Metz, de	Bernard	Leeuwarden	Nieuweburen 96	18351	LWD00A00370 LWD00F05100	LWD00A02029			
3980	Vromen	Sientje [geh. Bernard de Metz]	Leeuwarden	Nieuweburen 96	22942	LWD00A01920				
3981	Metz, de	Mozes	Leeuwarden	Wissedwinger 16	22943	LWD00A01919				
3982	Knoek	Betje [wed. Mozes de Metz]	Leeuwarden	[-]	11492				LWD00B04176	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
3983	Metz, de	Rijkje	Leeuwarden	Nieuweburen 55	13976	LWD00A02021				
3984	Kaars, van der	Fokeltje [wed. Salomon Nathan Jan de Metz]	Amsterdam	Amstellaan 44	22567		LWD00A01617			
4201	Muller	Samuel	Leeuwarden	Bleeklaan 51	21287	LWD00G11688				
4456	Odewald	Herman	Leeuwarden	Lijsterstraat 47	9304	LWD00E03507	LWD00A02009			
4616	Philips	Koppel e.c.	Hilversum	Emmastraat 2	21926	LWD00G11678				
4634	Pinto	Gompel	Leeuwarden	Nieuwestad 117-bov.	9440	LWD00G06689				
4635	Pinto	Jacques	Leeuwarden	Lange Marktstraat 36	18763		LWD00G13122			
4686	Polak	Salomon	Leeuwarden	Grote Kerkstraat 61-bov.	12179	LWD00E01793				
5132	Rozenberg	Jacob e.c.	Leeuwarden	Elisabethstraat 56	10536	LWD00C01687				
5133	Rozenberg	Jacob	Leeuwarden	Elisabethstraat 56	13534		LWD00B03365			
5134	Rozenberg	Joël	Leeuwarden	Elisabethstraat 56	13788	LWD00G04185				

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
5135	Jacké	Geertruida [geh. M. Rozenberg]	Deventer	Binnensingel 13	23344	LWD00F04882				
5179	Sanders	Louis	Leeuwarden	Sint Jacobsstraat 18	24132	LWD00A00862 LWD00A01937				
5180	Sanders en Zn.	Firma Salomon	Den Haag	Goekooplaan 87	25503	LWD00B03089				
5386	Simons	David	Leeuwarden	Steijnstraat 56	13364	LWD00E02843				
5527	Heijden, van der	Henriette J. [geh. Isidor Spetter]	Utrecht	Croezelaan 253-bis	20301	LWD00B02871 LWD00E03436 LWD00B04279				
5633	Sterck	Salvador	Leeuwarden	Bleeklaan 53	19797		LWD00G11689			
5686	Stoppelman	Arend	Leeuwarden	Slotmakersstraat 1	17129	LWD00A01738				
5718	Jong, de	Froukje [wed. Eliazer Swaab]	Amsterdam	Nieuwendijk 87-hs.	24927	LWD00A01754		LWD00A01475		
5955	Turksma	Hessel e.c.	Hilversum	Jonkersweg 1a	11319		LWD00A01750			
5956	Turksma	Joseph e.a.	[-]	[-]	10135	LWD00A01804				
5957	Turksma	Levie M.	Leeuwarden	Lijsterstraat 28a	11685		LWD00A01630 LWD00A01757			
5958	Turksma	Markus	Leeuwarden	Eewal 74	10256	LWD00A01163 LWD00A01761 LWD00B03997 LWD00B04380 LWD00B04381	LWD00A00530			
5959	Turksma	Markus e.a.	Leeuwarden	Eewal 74	20282		LWD00B04013			
6126	Velleman	Izak	Leeuwarden	Nieuweburen 119	18922		LWD00A01589			
6127	Velleman	Leentje	Leeuwarden	Spanjaardslaan 24a	11097	LWD00G03832				
6128	Velleman	Meijer	Leeuwarden	Nieuweburen 115	17509	LWD00A00127				

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
6394	Vries, de	Aron	[-]	[-]	26242	LWD00E03540 LWD00E03542 LWD00E03855 LWD00F04090 LWD00G04235	LWD00E03862			
6400	Vries, de	Bernard	Leeuwarden	Noordersingel 2	11007	LWD00B01823 LWD00B02631 LWD00B04400 LWD00C02022 LWD00E00804	LWD00A01341 LWD00A01539			
6401	Franken	H. [geh. B. de Vries]	Leeuwarden	Veestraat 16	22654	LWD00G03078 LWD00G05004				
6386	Vries, de	Alexander L.	[-]	[-]	24186	LWD00G03079				
6452	Vries, de	Hijman D.	Scheveningen	Stevinstraat 292	17396	LWD00B04075	LWD00G12954			
6457	Vries, de	Jacob A.	Leeuwarden	Molenstraat 70	19028	[-]				Kadastrale legger bevat geen aantekening omtrent onderbeheerstelling
6470	Jacobs	Louise [wed. J.A. de Vries]	Leeuwarden	Emmakade 30	15108		LWD00A01716			
6492	Vries, de	Maurits	[-]	[-]	10334				LWD00A01847	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 26/1940
6519	Vries, de	Sara	Leeuwarden	Emmakade 33	25790	LWD00G06869				
6762	Achter	Alida C. [wed. T. van der Weij]	Leeuwarden	Achter de Hoven 127	19309	LWD00G11868				Wordt niet als Jood vermeld in het straatbelastingkohier
6770	Kuijt	Fokje [wed. J.D. Weijl]	Leeuwarden	Goudenregenstraat 20	23837	LWD00F04987				
6853	Wilde, de	Gerson	Leeuwarden	Bij de Put 2	12369	LWD00A00230 LWD00A01334 LWD00A01580 LWD00A01581		LWD00A00955		
6855	Wilde, de	Joseph	Rijswijk	Geestbrugweg 120	12732	LWD00G06898				

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
6933	Praag, van	Esther [wed. Elkan van der Woude]	[-]	[-]	9149	LWD00A00257 LWD00A00258 LWD00A01476 LWD00A01516 t/m LWD00A01527 LWD00E03925	LWD00A00271 LWD00A01477	LWD00A01478		
6934	Praag, van	Esther [wed. Elkan van der Woude] e.c.	[-]	[-]	13275		LWD00G05442			
6935	Praag, van	Esther [wed. Elkan van der Woude] e.a.	[-]	[-]	16523	LWD00A00259	LWD00A00435			
6940	Woude, van der	Izak	Leeuwarden	Spanjaardslaan 21	22933	LWD00F04213 LWD00F04221				
6941	Woude, van der	Jacob	Leeuwarden	Jakob van Aakenstraat 30	25119	LWD00F05498 LWD00G08902	LWD00G10637			
6943	Woude, van der	Jacob	Leeuwarden	Spanjaardslaan 21	9095	LWD00E02191	LWD00A01146 LWD00A01758 LWD00F04235 LWD00F04238			
6948	Gossels	B. [wed. M. van der Woude]	Leeuwarden	Noordersingel 46	25120	LWD00E03906 LWD00F05499 LWD00G03818 LWD00G13307	LWD00B02843			
6952	Woude, van der	Wolf	Leeuwarden	Bleeklaan 48	10024	LWD00A00459 LWD00A01999	LWD00A02016			
6953	Woude, van der	Wolf	Leeuwarden	Bleeklaan 48	21484	LWD00G11893				
6956	Woudstra	Mannus	Leeuwarden	Voorstreek 106	24683				LWD00B02735 LWD00B02736	Vermoedelijk onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941

Nr.	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonplaats	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Opmerkingen
6957	Woudstra	Marcus	Leeuwarden	Voorstreek 89-ben.	7236	LWD00A00402 LWD00E02902	LWD00A00191 LWD00A00389 LWD00A01809 LWD00A01810 LWD00A01811			
6958	Woudstra	Marcus e.a.	Leeuwarden	Voorstreek 89-ben.	19539		LWD00A02048			
6959	Woudstra	Nathan	Leeuwarden	Nieuwestad 134	21506		LWD00B02806 LWD00B04276			
7049	Cohen	Judikje [geh. S. van Zanten]	Amsterdam	Grensstraat 29	11590	LWD00E02866	LWD00A01883 LWD00A01884			
7082	Zendijk	Grietje e.c.	Leeuwarden	Bleeklaan 103	18761	LWD00G11900				

BIJLAGE 3 - Lijst van vastgoederen in Leeuwarden en Huizum, in 1941 in eigendom of erfpacht bij Joodse eigenaren, zoals opgenomen in de kadastrale leggers

N.B. De registratie in de kadastrale leggers is gebaseerd op het dienstjaar waarin er over de vastgoederen (grond)belasting werd betaald. Doorgaans heeft de eigendomsoverdracht plaatsgevonden in het kalenderjaar voorafgaand aan het vermelde dienstjaar

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
1	Leeuwarden	Achter de Grote Kerk 25-27	LWD00A01580 LWD00A01581	Wilde, Gerson de	Leeuwarden	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1956 [scheiding bezittingen]	Wilde, Jozef de [en mede-eigenaren]	[-]
2	Leeuwarden	Achter de Hoven 30	LWD00G03832	Velleman, Leentje	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1949	Kalverboer, Sijbren	[-]
3	Leeuwarden	Achter de Hoven 58	LWD00G03818	Gossels, Bertha [weduwe van Woude, Mozes van der]	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Helfrich, Kornelis	1944	Ploeg, Berend Foppes van der	Ja	1955	Hofman, Thérèse ; Maier, Max ; Maier, Theo	1956	Bakker, Tamme ; Dijk, Sijtse Pieter van	[-]
4	Leeuwarden	Achter de Hoven 105	LWD00G12001	Cats, Aron	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Kate, Gerke ten	[-]	[-]	Ja	1948	Cats, Aron	1958	Baptisten gemeente	[-]
5	Leeuwarden	Achter de Hoven 127	LWD00G11868	Acker, Alida Catharina [weduwe van Weij, Tjitze Sijtzes van der]	Leeuwarden	[-]	20-2-1945	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	1947	Wiemers, Frans ; Wiemers, Christina ; Wiemers, Johanna ; Wiemers, Jan	[-]	[-]	[-]
6	Leeuwarden	Achter de Landbuurt 30	LWD00A01481	Heijden, Maurits Michiel van der	Leeuwarden	[-]	20-2-1945	[-]	1944	Heslinga, Hessel	[-]	[-]	Ja	1950	Heijden, Maurits Michiel van der [afwezig] ; Heijden, Leopold Maurits van der ; Heijden, Betsy Johanna van der	1956	Meijer, Tjitske	[-]
7	Leeuwarden	Alma Tademastraat 5	LWD00G11793	Heijden, Maurits Michiel van der	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Beintema, Douwe Jan	[-]	[-]	Ja	1948	Heijden, Maurits Michiel van der [afwezig]	1953	Moons, Leonardus Mattheus	[-]
8	Leeuwarden	Alma Tademastraat 16	LWD00G09424	Kuyt, Abraham	Leeuwarden	[-]	22-10-1943	[-]	1944	Körner, Arnold August Theodor	[-]	[-]	Ja	1950	Kuyt, Abraham [afwezig]	1957 [scheiding bezittingen]	Tal, Philip	[-]
9	Leeuwarden	Bij de Put 2	LWD00A00230	Wilde, Gerson de	Leeuwarden	[-]	17-11-1943	[-]	1944	Hemkes, Rindert ; Hoekstra, Hendrik	[-]	[-]	Ja	1956	Wilde, Jozef de [en mede-eigenaren]	1957	Vries, Wouter Ykes de	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
10	Leeuwarden	Bij de Put 4	LWD00A00231	Cohen, Ester [weduwe van Cohen, Hartog]	Leeuwarden	Granaada, Bernard ; Cohen, Izak ; Cohen, Barend	1945 ambtshalve	[-]	1945	Stienstra, Jacoba	[-]	[-]	Ja	1952	Granaada, Bernard [afwezig] ; Cohen, Izak [afwezig] ; Cohen, Barend	1956	Bijl, Oenze van der	[-]
11	Leeuwarden	Bij de Put 9	LWD00A02010	Jong, Mozes Gosses de	Leeuwarden	[-]	15-2-1944	[-]	1944	Koopmans, Yde Tjeerd	[-]	[-]	Ja	1949	Jong, Mozes Gosses de	1966	Veen, Jan Gerard van der	[-]
12	Leeuwarden	Bleeklaan 31	LWD00F04141	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Leer, Samuel van]	Leeuwarden	[-]	21-10-1943	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Westermann, Heinrich]	[-]	[-]	Ja	1953	Leeuwarden, gemeente [erfpachters Leer, Mozes van ; Leer, Rebekka van]	1958	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Bosma, Lipkje]	[-]
13	Leeuwarden	Bleeklaan 48	LWD00G11893	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Woude, Wolf van der]	Leeuwarden	[-]	24-1-1944	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Tilstra, Anne]	[-]	[-]	Nee	1957	Leeuwarden, gemeente [erfpachter onbekende erfgenamen van Woude, Wolf van der]	1960	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Tilstra, Anne]	Rechtsherstel heeft plaatsgevonden bij vonnis van de Raad voor het Rechtsherstel
14	Leeuwarden	Bleeklaan 51	LWD00G11688	Leeuwarden, gemeente [erfpachters Turksma, Berber (weduwe van Muller, Samuel) en Muller, Ester]	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1971	Turksma Bertha ; Muller, Ester	[-]
15	Leeuwarden	Bleeklaan 100	LWD00G12727	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Krammer, Abraham]	Leeuwarden	[-]	24-1-1944	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Jager, Sjouke]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Piek, Wiegertje]	Ja	1949	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Krammer, Abraham]	[-]	[-]	[-]
16	Leeuwarden	Bleeklaan 103	LWD00G11900	Leeuwarden, gemeente [erfpachters Zendijk, Grietje; Zendijk, Maria en Zendijk, Estella]	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	1954	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Vries, Lucas de]	[-]	[-]	[-]
17	Huizum	Bosboomstraat 22	HZM00B03917	Wallega, Herman	Huizum	[-]	24-1-1944	[-]	1944	Helfrich, Ruurdje [weduwe van Oegema, Dirk]	1946	Helfrich, Kornelis	Ja	1953	Essen, Leentje van [weduwe van Samuel Reindorp] ; Reindorp, Abraham Jacob ; Reindorp, Leo	1953	Veenstra, Wijbe	[-]
18	Leeuwarden	Bredeplaats 8	LWD00A00322	Akker, Aron	Leeuwarden	[-]	10-7-1943	[-]	1944	Graaf, Jacob de	1944	Havenga, Klaas, in dienstjaar 1944 overgeschreven naar Waslander, Herman Frederik	Ja	[-]	[-]	1949	Waslander, Herman Frederik	Na verbeurdverklaring in dienstjaar 1949 teruggegeven aan Waslander, Herman ; Bij rechtsherstel in dienstjaar 1953 bleef pand in eigendom van Waslander, Herman ; In dienstjaar 1954 afgebroken

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
19	Leeuwarden	Bredeplaats 10	LWD00A00984	Krammer, Meijer	Leeuwarden	[-]	6-9-1943	[-]	1944	Graaf, Jacob de	1944	Havenga, Klaas, in dienstjaar 1944 overgeschreven naar Waslander, Herman Frederik	Ja	[-]	[-]	1949	Waslander, Herman Frederik	Na verbeurdverklaring in dienstjaar 1949 teruggegeven aan Waslander, Herman ; Bij rechtsherstel in dienstjaar 1953 bleef pand in eigendom van Waslander, Herman ; In dienstjaar 1964 verkocht aan Zee, Wopke van der
20	Leeuwarden	Breedstraat 44	LWD00A02004	Benninga, Izaäk	Leeuwarden	Dwinger, Clara [weduwe van Benninga, Jacob]	23-10-1943	[-]	1944	Hofstee, Francina [gehuwd met Kate, Gerke ten]	[-]	[-]	Ja	1951	Benninga, Izaäk ; Benninga, Henriëtte ; Benninga, Mietje	1954	Hiemstra, Pieter [en mede-eigenaren]	[-]
21	Leeuwarden	Camminghastraat 6-10	LWD00F03801 LWD00F03802 LWD00F03803	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Jong, Izak Gosses de]	Leeuwarden	[-]	1-12-1943	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Hulsen, Johannes Antonius Jacobus]	1944	Gemeente Leeuwarden [erfpachter Boer, Gerrit Albert den]	Ja	1951	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Jong, Izak Gosses de ; afwezig]	1956	Ridder, Regina de	[-]
22	Leeuwarden	Cichoreibuurt 318	LWD00G03078	Franken, Henriëtte	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Hoeben, Gerardus	[-]	[-]	Nee	[-]	[-]	1961 [scheiding bezittingen]	Hoeben, Joannes Gerardus	[-]
23	Leeuwarden	Cichoreibuurt 320	LWD00G03079	Vries, Alexander Leon de	Leeuwarden	[-]	16-6-1944	[-]	1944	Hoeben, Gerardus	[-]	[-]	Nee	[-]	[-]	1961 [scheiding bezittingen]	Hoeben, Joannes Gerardus	[-]
24	Leeuwarden	Cichoreibuurt 328	LWD00G05004	Franken, Henriëtte	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Hoeben, Gerardus	[-]	[-]	Nee	[-]	[-]	1961 [scheiding bezittingen]	Hoeben, Joannes Gerardus	[-]
25	Leeuwarden	Dahliastraat 29	LWD00F05001	Metz, Abraham de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1956	Smidt, Sijtse Cornelis	[-]
26	Leeuwarden	Dahliastraat 31	LWD00F05001	Metz, Abraham de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1956	Smidt, Sijtse Cornelis	[-]
27	Leeuwarden	Dahliastraat 37-39	LWD00F04869	Leydesdorff, Pina	Leeuwarden	[-]	30-8-1943	[-]	1944	Salverda, Philippus	1944	Veenstra, Frans Andries	Ja	1952	Leydesdorff, Pina [afwezig]	[-]	[-]	[-]
28	Huizum	De la Reystraat 8 [thans Jan de Baenstraat 8]	HZM00B04264	Gossels, Bertha [weduwe van Woude, Mozes van der]	Leeuwarden	[-]	7-8-1943	[-]	1944	Stuurhaan, Jouke Roelof	[-]	[-]	Ja	1949	Gossels, Bertha [afwezig]	[-]	[-]	[-]
29	Leeuwarden	Doorgaande Steeg 1	LWD00A00259	Praag, Ester van [weduwe van Woude, Elkan van der]	Leeuwarden	[-]	22-1-1944	[-]	1944	Baarda, Dirk Johannes	[-]	[-]	Ja	1949	Pinto, Jacques [gehuwd met Woude, Neeltje van der] ; Woude, Nathan van der ; Joosten, Jozef	1954 [scheiding bezittingen]	Pinto, Jacques [echtgenoot van Woude, Leentje van der]	[-]
30	Leeuwarden	Doorgaande Steeg 3	LWD00A00258	Praag, Ester van [weduwe van Woude, Elkan van der]	Leeuwarden	[-]	22-1-1944	[-]	1944	Schaafsma, Dirk	[-]	[-]	Nee	1956	Pinto, Jacques ; Praag, Louis van	1958	Woude, Leentje van der [gehuwd met Pinto, Jacques]	In dienstjaar 1956 werd koop 1944 door Schaafsma, Dirk bij vonnis nietig verklaard ; pand tevens vermeld als Nieuweburen 3

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
31	Leeuwarden	Doorgaande Steeg 5	LWD00A00257	Praag, Ester van [weduwe van Woude, Elkan van der]	Leeuwarden	[-]	22-1-1944	[-]	1944	Polet, Pieter	[-]	[-]	Ja	1949	Pinto, Jacques [gehuwd met Woude, Neeltje van der] ; Woude, Nathan van der ; Joosten, Jozef	1954 [scheiding bezittingen]	Pinto, Jacques [echtgenoot van Woude, Leentje van der]	[-]
32	Leeuwarden	Eewal 65	LWD00A01644	Gosschalk, Abraham	Amsterdam	Gosschalk, Mozes	27-10-1943	[-]	1944	"Excelsior", Coöperatieve en verbruikersvereniging	[-]	[-]	Ja	1951	Gosschalk, Abraham ; Gosschalk, Mozes	1954 [scheiding bezittingen]	Gosschalk, Abraham	[-]
33	Leeuwarden	Eewal 74	LWD00A01163	Turksma, Markus Nathan	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Jager, Sjouke	[-]	[-]	Ja	1951	Turksma, Markus Nathan [en mede-eigenaren]	1963	"Varta", N.V. Accumulatorenfabriek	[-]
34	Leeuwarden	Emmakade 30	LWD00G06898	Wilde, Joseph de	Leeuwarden	[-]	18-5-1943	[-]	1944	Visser, Feikje	[-]	[-]	Ja	1949	Wilde, Joseph de	1950	Huystee, Thomas van [en mede-eigenaren]	[-]
35	Leeuwarden	Emmakade 33	LWD00G06869	Vries, Sara de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1954	Hummel, Gerrit	[-]
36	Leeuwarden	Emmakade 240 [moet zijn Emmakade 40]	LWD00G06689	Pinto, Gompel	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Nederlandsche Politie, kameraadschapsbond van de	[-]	[-]	Ja	1948	Pinto, Gompel [afwezig]	1950	Faber, Jan Gerrits	[-]
37	Leeuwarden	Emmakade 44	LWD00G07162	Esso, Serliene van [weduwe van Heijden, Michiel Salomon]	Leeuwarden	Heijden, Leopold Maurits van der ; Heijden, Betsy Johanna van der	1945 ambtshalve	Ja	1944	Körner, Arnold August Theodor	[-]	[-]	Ja	1950	Heijden, Leopold Maurits van der ; Heijden, Betsy Johanna van der	1951	Krol, Jan	[-]
38	Leeuwarden	Emmakade 54	LWD00G07213	Heijden, Maurits Michiel van der	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	Ja	1944	Körner, Arnold August Theodor	[-]	[-]	Ja	1950	Heijden, Maurits Michiel van der [afwezig]	1956	Bakker, Douwe Ijsbrand	[-]
39	Leeuwarden	Emmaplein 11	LWD00G11138	Heijden, Maurits Michiel van der	Leeuwarden	Heijden, Michiel Salomon van der	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	1951 [scheiding bezittingen]	Heijden, Maurits Michiel van der [afwezig] ; Heijden, Leopold Maurits van der ; Heijden, Betsy Johanna van der	1957	Deelstra, Steffen Johannes	[-]
40	Leeuwarden	Fonteinstraat 47	LWD00D02293	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Dam, Abraham van]	Leeuwarden	[-]	10-8-1943	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachters Velde, Jan van der ; Visser, Piet]	[-]	[-]	Ja	1951	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Dam, Abraham van ; afwezig]	1953	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Hiddema, Uilke]	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
41	Leeuwarden	Goudenregenstraat 20	LWD00F04987	Kuijt, Fokje [weduwe van Weijl, Joseph David]	Leeuwarden	[-]	17-11-1943	[-]	1944	Zee, Bonne van der	[-]	[-]	Ja	1952	Kuijt, Fokje [weduwe van Weijl, Joseph David]	1966	Tolsma, Jarig Auke	[-]
42	Leeuwarden	Goudenregenstraat 26	LWD00F04989	Leve, Henriette Sara de	Leeuwarden	[-]	7-3-1944	Ja	1944	Wassenaar, Sjoerd	[-]	[-]	Ja	1949	Leve, Henriette Sara de	1953	Geveke en Zn., N.V. bouwbedrijf	[-]
43	Huizum	Govert Flinkstraat 16-18	HZM00A01345	Leydesdorff, Leonard	Harlingen	Leydesdorff, Izaäk ; Leydesdorff, Simon	2-12-1943	[-]	1944	Knol, Hans [latere eigenaar diens weduwe Teijema, Sibbeltje]	[-]	[-]	Ja	1953	Leydesdorff, Simon ; Leydesdorff, Hanna ; Leydesdorff, Jetty	1955	Heide, Klaas van der	[-]
44	Leeuwarden	Groeneweg 22	LWD00C00919	Drielsma, Hessel Levie	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Meijer, Jacob	[-]	[-]	Ja	1949	Drielsma, Hessel Levie	1957 [scheiding bezittingen]	Bachrach, David Jacob ; Metz, Saakje de	[-]
45	Leeuwarden	Groningerplein 9	LWD00F05168	Kollem, Mozes van	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Conrad, Hans	[-]	[-]	Ja	1951	Kollem, Mozes van	1954	Tuinhout, Bartele Pieter	[-]
46	Leeuwarden	Groningerstraatweg 121-129	LWD00F05498	Woude, Jacob van der	Leeuwarden	[-]	21-10-1943	[-]	1944	Veen, Klaas Anne van der	1948	Nederlanden, Staat der	Ja	1952	Woude, Jacob van der [afwezig]	1954 [scheiding bezittingen]	Hoffmann, Thérèse ; Maier, Max ; Maier, Theo	[-]
47	Leeuwarden	Groningerstraatweg 131-139	LWD00F05499	Gossels, Bertha [weduwe van Woude, Mozes van der]	Leeuwarden	[-]	21-10-1943	[-]	1944	Veen, Hendrik van der	1948	Nederlanden, Staat der	Ja	1952	Gossels, Bertha [weduwe van Woude, Mozes van der]	1954	Jellema, Tjeerd ; Made, Marten van der	[-]
48	Leeuwarden	Grote Hoogstraat 32	LWD00A00504	Jong, Kaatje de	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Huizinga, Sijbren	[-]	[-]	Ja	1949	Jong, Kaatje de [afwezig]	1954	Huizinga, Sijbren	[-]
49	Leeuwarden	Grote Kerkstraat 21	LWD00C01687	Rozenberg, Eliazar	Leeuwarden	Rozenberg, Jacob	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1952	Jong, Binne de	[-]
50	Leeuwarden	Gysbert Japicxstraat 6-8	LWD00G06704 LWD00G06716	Jong, Mozes Gosses de	Leeuwarden	[-]	2-12-1943	[-]	1944	Hofstee, Francina [gehuwd met Kate, Gerke ten]	[-]	[-]	Ja	1953	Jong, Mozes Gosses de	1959 / 1961	Moolen, Johanna van der / Meulen, Jan van der	[-]
51	Leeuwarden	Harlingerstraatweg 64b [thans Harlingerstraatweg 68]	LWD00D03569	Cats, Aron	Leeuwarden	[-]	30-8-1943	Ja	1944	Boer, Sipke de	[-]	[-]	Ja	1949	Cats, Aron	1958	Alsem, Daniël Maria	[-]
52	Leeuwarden	Harlingertrekweg 10	LWD00D00854	Polak, Klaartje [weduwe van Kan, Andries]	Amsterdam	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1950	Leeuwarden, gemeente	[-]
53	Leeuwarden	Heerestraat 19	LWD00B00686	Jong, Betje de [weduwe van Cohen, Levie]	Leeuwarden	[-]	25-10-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1950	Jong, Betje de ; Cohen, Izaäk ; Cohen, Benjamin	1952	Jong, Betje de	[-]
54	Leeuwarden	Hendrik van Deventerstraat 2-10	LWD00F04573	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Leydesdorff, Leonard]	Leeuwarden	Leydesdorff, Izaäk ; Leydesdorff, Simon	21-10-1943	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Hengel, Johan Willem van]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Valk, Abraham Cornelis van der]	Nee	1955	Leydesdorff, Simon ; Leydesdorff, Hanna ; Leydesdorff, Jenny	[-]	[-]	Rechtsherstel heeft plaatsgevonden bij vonnis van de Raad voor het Rechtsherstel

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
55	Huizum	Hobbemastraat 48-50	HZM00A01628	Vries, Hijman Daniël de	Scheveningen	[-]	7-8-1943	[-]	1944	Landstra, Gerrit Gerbens	[-]	[-]	Ja	1949	Vries, Hijman Daniël de	[-]	[-]	[-]
56	Leeuwarden	Houtdwardsstraat 11	LWD00E03542	Vries, Aron de	Veendam	Vries, Grietje de ; Vries, Bernard, de ; Vries, Herman de	21-2-1944	[-]	1944	Bottinga, Thomas	[-]	[-]	Ja	1949	Vries, Aron de [en mede-eigenaren]	1953	Terpstra, Thomas Jurjen	[-]
57	Leeuwarden	Houtdwardsstraat 15	LWD00E03540	Vries, Aron de	Veendam	Vries, Grietje de ; Vries, Bernard, de ; Vries, Herman de	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1953	Terpstra, Thomas Jurjen	[-]
58	Leeuwarden	Jacob Binckesstraat 102-104	LWD00G10914	Benninga, Henriette	Amsterdam	Benninga, Mietje	9-10-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1949	Hoeben, Lubertus Johannes	1952	Nieuwenhuis en Zonen, v.o.f.	[-]
59	Leeuwarden	Jakob van Aakenstraat 30	LWD00G08902	Woude, Jacob van der	Leeuwarden	[-]	7-3-1944	Ja	1944	Wielinga, Hendrik Pieter	[-]	[-]	Ja	1955	Woude, Jacob van der [afwezig] ; Hofman, Thérèse ; Maier, Max ; Maier, Theo	1955 [scheiding bezittingen]	Hofman, Thérèse ; Maier, Max ; Maier, Theo	[-]
60	Huizum	Jan Lievensstraat 2	HZM00A01777	Wallega, Herman	Huizum	[-]	22-1-1944	[-]	1944	Jager, Jan	[-]	[-]	Ja	1949	Wallega, Herman [afwezig]	1953	Platje, Wandert	[-]
61	Leeuwarden	Johan Willem Frisostraat 21	LWD00G06652	Heijden, Michiel Salomon van der	Leeuwarden	Hertzdahl, Benoit Daniël	7-8-1943	[-]	1944	Kalkman, Paulus Johannes	1945	Lelij, Pieter Sijbrand van der	Ja	1951	Hertzdahl, Benoit Daniël ; Heijden, Maurits van der ; Heijden, Betsy van der	1961	Pebesma, Hiltje	[-]
62	Leeuwarden	Kelders 15	LWD00A01543	Jong, Betje de [weduwe van Cohen, Levie]	Leeuwarden	[-]	25-10-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1950	Jong, Betje de [weduwe van Cohen, Levie; en mede-eigenaren]	1961 [scheiding bezittingen]	Cohen, Benjamin	[-]
63	Leeuwarden	Kelders 17	LWD00A00580	Jong, Betje de [weduwe van Cohen, Levie]	Leeuwarden	[-]	25-10-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1950	Jong, Betje de [weduwe van Cohen, Levie; en mede-eigenaren]	1961 [scheiding bezittingen]	Cohen, Benjamin	[-]
64	Leeuwarden	Kelders 25	LWD00A01958	Goldschein, Izaak	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	Ja	1945	Beijé, Johann Hans	[-]	[-]	Nee	1956	Goldschein, Izaak	1962	Hielkema, Uiltje	In dienstjaar 1956 werd koop 1945 door Beijé, Johann Hans bij vonnis nietig verklaard ; Beijé in november 1946 afgeschreven naar buitenland

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehrmacht ingevolge verordening 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
65	Leeuwarden	Kievitstraat 21	LWD00D02735	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Jong, Mozes de]	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1968	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Bosgraaf, Frans]	[-]
66	Leeuwarden	Klein Schavernek 2	LWD00B02631	Vries, Bernard de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Gras, Hendrik	[-]	[-]	Ja	1950	Vries, Bernard de [afwezig]	1955 [scheiding bezittingen]	Vries, Izak de	[-]
67	Leeuwarden	Klokstraat 19	LWD00A00862	Sanders, Louis	Leeuwarden	[-]	27-9-1943	[-]	1944	Looienga, Lambertus	[-]	[-]	Ja	1951	Sanders, Louis	1966 [scheiding bezittingen]	Sanders, Salomon Bert	[-]
68	Leeuwarden	Koningsstraat 2-2a	LWD00B04400	Vries, Bernard de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Nederlandsche Politie, kameraadschapsbond van de	[-]	[-]	Ja	1949	Vries, Bernard de [afwezig]	1955 [scheiding bezittingen]	Vries, Izak de	[-]
69	Leeuwarden	Landbuurt 36, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 83, 85, 87, 89, 91, 93	LWD00D01516 t/m LWD00D01527	Praag, Ester van [weduwe van Woude, Elkan van der]	Leeuwarden	[-]	7-8-1944	[-]	1944	Kars, Jan Wander	[-]	[-]	Ja	1949	Pinto, Jacques ; Woude, Nathan van der ; Joosten, Jozef	1954 [scheiding bezittingen]	Pinto, Jacques [echtgenoot van Woude, Leentje van der]	[-]
70	Leeuwarden	Leeuwerikplein 4	LWD00E03925	Praag, Ester van [weduwe van Woude, Elkan van der]	Leeuwarden	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	1954	Pinto, Jacques [gehuwd met Woude, Neeltje van der]	1959	Assen, Godefridus Adriaan van	[-]
71	Leeuwarden	Leeuwerikstraat 3	LWD00E03330	Leydesdorff, Pina [weduwe van Bruin, Abraham de]	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Zijlstra, Jouke	[-]	[-]	Ja	1950	Jong, Rosa de [weduwe van Bruin, Louis de] ; Bruin, Bram de ; Bruin, Bina de	1963	Jong, Rosa de [weduwe van Bruin, Louis de]	[-]
72	Leeuwarden	Lijsterstraat 47	LWD00E03507	Odewald, Herman	Leeuwarden	[-]	10-8-1944	[-]	1944	Haga, Wiebren Reinouts van	[-]	[-]	Ja	1953	Odewald, Maurits	1953	Meerding, Obbe [en mede-eigenaren]	[-]
73	Leeuwarden	Maria Louisastraat 28	LWD00G06605	Bruin, Louis de	Leeuwarden	[-]	30-8-1943	[-]	1944	Dönges, Johann Karl Heinrich	[-]	[-]	Ja	1954	Bruin, Louis de ; Bruin, Bina de ; Bruin, Bram de	[-]	[-]	[-]
74	Huizum	Mesdagstraat 3	HZM00B03406	Leeuwarderadeel, gemeente; later Leeuwarden, gemeente [erfpachter Jong, Mozes de]	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1968	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Wielinga, Hendrik]	Na overlijden Jong, Mozes de in erfpacht bij Jong, Rosa de en Dwinger, Sophia Marianne
75	Leeuwarden	Mr. P.J. Troelstraweg 90	LWD00E03499	Cardozo, Jacob Lopes	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	Ja	1945	Sterk, Wilhelmina Jacoba	[-]	[-]	Ja	1949	Pereira, Céline Rodrigues [weduwe van Cardozo, Jacob Lopes; en mede-eigenaren]	1955 [scheiding bezittingen]	Pereira, Céline Rodrigues [weduwe van Cardozo, Jacob Lopes; en mede-eigenaren]	[-]
76	Leeuwarden	Nieuwe Houtstraat 2	LWD00E01793	Polak, Salomon	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1944	Dijkstra, Willem Jacobs en Terpstra, Hette	[-]	[-]	Ja	1947	Polak, Froukje ; Polak, Hendrina	1962	Miedema, Freerk	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
77	Leeuwarden	Nieuweburen 55	LWD00A02021	Metz, Roosje de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Jong, Klaas de	[-]	[-]	Ja	1952	Metz, Roosje de [afwezig]	1956	Visser, Cornelis	[-]
78	Leeuwarden	Nieuweburen 57	LWD00A01777	Akker, Izaäk	Leeuwarden	Akker, Aäron ; Akker, Heiman ; Ikkersheim, Wolf	2-12-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Nee	[-]	[-]	1964	Olivier, Ymkje	[-]
79	Leeuwarden	Nieuweburen 92	LWD00A01476	Praag, Ester van [weduwe van Woude, Elkan van der]	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1954 [scheiding bezittingen]	Pinto, Jacques [echtgenoot van Woude, Leentje van der]	[-]
80	Leeuwarden	Nieuweburen 115	LWD00A00127	Velleman, Meijer	Leeuwarden	[-]	31-10-1943	[-]	1944	Beek, v.o.f. Gebroeders Van der	[-]	[-]	Nee	[-]	[-]	1953	Beek, Johannes Christoffel	[-]
81	Leeuwarden	Nieuweburen 136-138	LWD00A01761	Turksma, Markus Nathan	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Dijk, Sibbeltje van	[-]	[-]	Ja	1949	Turksma, Markus Nathan [en mede-eigenaren]	1984 [scheiding bezittingen]	Turksma, Nico ; Turksma, Louise	[-]
82	Leeuwarden	Nieuwestad 100	LWD00B04271	Feitsma, Benjamin	Leeuwarden	[-]	9-10-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1949	Feitsma, Benjamin [afwezig]	1950	Köller, Clemens Victor	[-]
83	Leeuwarden	Nieuwestad 114	LWD00B04075	Vries, Hijman Daniël de	Leeuwarden	[-]	11-2-1943	[-]	1943	Bata Best, N.V. Nederlandse schoen-en lederfabrieken	[-]	[-]	Ja	1948	Vries, Hijman Daniël de	1970	Bata Best, N.V. Nederlandse schoen-en lederfabrieken	[-]
84	Huizum	Nieuweweg 3 [thans Matthias van Pellicomstraat 3]	HZM00B02896	Gelder, David van	Huizum	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Stuurhaan, Jouke Roelof	[-]	[-]	Ja	1953	Silva, Paul de ; Gelder, David van ; Mozes, Simon ; Dwinger, Sophia	1954	Visser, Hinne Aukes [en mede-eigenaren]	[-]
85	Leeuwarden	Noordersingel 2	LWD00E00804	Vries, Bernard de	Leeuwarden	[-]	[-]	[-]	1945	Volkswohlfahrt, Nationalsozialistische	[-]	[-]	Ja	1949	Vries, Bernard de [afwezig]	1955 [scheiding bezittingen]	Vries, Izak de	[-]
86	Leeuwarden	Noordersingel 46	LWD00E03906	Gossels, Bertha [weduwe van Woude, Mozes van der]	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Vegt, Sijtze Jan van der	[-]	[-]	Ja	1948	Gossels, Bertha [weduwe van Woude, Mozes van der]	1954	Jellema, Reinder	[-]
87	Leeuwarden	Noordersingel 58	LWD00E03062	Markens, Jeanette [weduwe van Dwinger, Mozes]	Leeuwarden	[-]	6-8-1943	[-]	1944	Zijlstra, Jouke	1944	Zee, Wijske Tjitske van der	Ja	1950	Dwinger, Fronika ; Dwinger, Klara	1965	Diaconessenhuis, vereniging Het	[-]
88	Leeuwarden	Noorderstraat 23 [later Werkmanslust]	LWD00F04213	Woude, Izak van der	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Looienga, Lambertus	[-]	[-]	Ja	1950	Woude, Izak van der [afwezig]	1956	Bosma, Ale Sakes [en mede-eigenaren]	[-]
89	Leeuwarden	Noorderstraat 31 [later Werkmanslust]	LWD00F04221	Woude, Izak van der	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Looienga, Lambertus	[-]	[-]	Ja	1950	Woude, Izak van der [afwezig]	1956	Vries, Pieter de	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
90	Leeuwarden	Noorderweg 6	LWD00A01841	Woude, Betje van der [weduwe van Jong, Levie de]	Leeuwarden	Jong, Gosse de	1945 ambtshalve	[-]	1944	Bruin, Jan Hendriks de	[-]	[-]	Ja	1949	Woude, Betje van der [weduwe van Jong, Levie de] ; Jong, Gosse de	1956	Jaarsma, Okke	[-]
91	Leeuwarden	Noordvliet 173	LWD00G10815	Benninga, Henriette	Amsterdam	Benninga, Mietje	7-8-1943	[-]	1944	Hollander, Age	[-]	[-]	Ja	1949	Benninga, Henriette ; Benninga, Mietje	1949	Hoeben, Lubertus Johannes	[-]
92	Leeuwarden	Noordvliet 511	LWD00G04235	Vries, Aron de	Veendam	Vries, Grietje de ; Vries, Bernard, de ; Vries, Herman de	1945 ambtshalve	[-]	1944	Venema, Jouke Minnes	[-]	[-]	Ja	1949	Vries, Aron de [en mede-eigenaren]	1953	Terpstra, Thomas Jurjen	[-]
93	Leeuwarden	Oosterbuurt 24	LWD00G10832	Benninga, Izaäk	Leeuwarden	Dwinger, Clara [weduwe van Benninga, Jacob]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1954	Dijkstra, Huite Hayes	[-]
94	Leeuwarden	Oostergrachtwal 9	LWD00G08017	Dwinger, Jozef	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	1950	Faber, Jelke	[-]	[-]	[-]
95	Leeuwarden	Oude Doelesteeg 2	LWD00B01823	Vries, Bernard de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1955 [scheiding bezittingen]	Vries, Izak de	[-]
96	Leeuwarden	Oude Doelesteeg 2a	LWD00B01823	Vries, Bernard de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1955 [scheiding bezittingen]	Vries, Izak de	[-]
97	Leeuwarden	Oude Doelesteeg 3	LWD00B01069	Feitsma, Eleazer	Amsterdam	Feitsma, Rachel	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1954	Feitsma, Eleazer [vruchtgebruiker Kaars, Judik van der]	[-]
98	Leeuwarden	Over de Kelders 12	LWD00B04313	Jong, Betje de [weduwe van Cohen, Levie]	Leeuwarden	[-]	23-11-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1950	Jong, Betje de ; Cohen, Izaäk ; Cohen, Benjamin	1952	Jong, Betje de	[-]
99	Leeuwarden	Papaverstraat 23	LWD00F04882	Jacké, Geertruida [echtgenote van Rozenberg, Maurits]	Leeuwarden	[-]	23-6-1944	[-]	1944	Schütte, Werner	[-]	[-]	Niet vermeld	1950	Rozenberg, Maurits	1953	Steinvoorte, Lammert	[-]
100	Leeuwarden	Paul Krugerstraat 39	LWD00E02489	Bruin, Aron de	Leeuwarden	[-]	30-8-1943	[-]	1944	Lange, Neeltje Wilhelmina	[-]	[-]	Ja	1949	Bruin, Aron de [afwezig]	[-]	[-]	[-]
101	Leeuwarden	Poststraat 25 [globbe in de']	LWD00A01796	Jong, Betje de [weduwe van Cohen, Levie]	Leeuwarden	Cohen, Benjamin ; Cohen, Izaäk	7-8-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	1944	Delea, Johan Beato	Ja	1950	Jong, Betje de [weduwe van Cohen, Levie] ; Cohen, Benjamin ; Cohen, Izaäk	1956	Bekker, v.o.f. Gebr.	Betreft vermoedelijk hetzelfde pand als Poststraat 25b

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
102	Leeuwarden	Postumaplein 32 [moet zijn: Raadhuisplein 32]	LWD00C02043	Cohen, Levie	Leeuwarden	Cohen, Goltje ; Cohen, Sophia ; Cohen, Nathan ; Cohen, Elisabeth ; Cohen, Marcus	[-]	Ja	1944	Leeuwarden, gemeente	[-]	[-]	Ja	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
103	Leeuwarden	Reigerplein 4	LWD00B02871	Heijden, Henriëtte Johanna van der [weduwe van Jong, Jacob Abraham de]	Leeuwarden	[-]	2-12-1943	[-]	1944	Feenstra, Bartholomeus	[-]	[-]	Ja	1951	Heijden, Henriëtte Johanna van der [weduwe van Jong, Jacob Abraham de]	1952	Walstra, Ebele	[-]
104	Leeuwarden	Reinier de Graafstraat 18	LWD00G13685	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Dam, Abraham van]	Leeuwarden	[-]	10-8-1943	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Jager, Sjouke]	[-]	[-]	Ja	1948	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Dam, Abraham van ; afwezig]	1953	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Jonker, Jozef Antonius]	[-]
105	Leeuwarden	Romeinstraat 16	LWD00F05100	Metz, Bernard Andries de	Leeuwarden	[-]	21-10-1943	[-]	1944	Brouwer, Eelse [en mede-eigenaren]	1947	Nederlanden, Staat der	Ja	1955	Drielsma, Jacob [en mede-eigenaren]	1956	Bachrach, David Jacob	[-]
106	Leeuwarden	Ruiterskwartier 109	LWD00B04465	Kollem, Mozes van	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Muller, Emma Selma Maria	[-]	[-]	Ja	1950	Kollem, Mozes van	1954	Gaast, Taedze van der	[-]
107	Leeuwarden	Ruiterskwartier 111	LWD00B04466	Kollem, Mozes van	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	Ja	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1954	Hoogstins en Zonen, v.o.f.	[-]
108	Huizum	Ruysdaelstraat 46	HZM00A02013	Rozenberg, Joël Eliazar	Leeuwarden	Rozenberg, Jacob Eliazar	21-10-1943	[-]	1945	Hofman, Sijmkje	[-]	[-]	Ja	1951	Rozenberg, Marie ; Rozenberg, Marie ; Cohen, Izak	1958 [scheiding bezittingen]	Rozenberg, Edith ; Rozenberg, Marie	[-]
109	Huizum	Ruysdaelstraat 48-52	HZM00A02012	Rozenberg, Joël Eliazar	Leeuwarden	Rozenberg, Jacob Eliazar	21-10-1943	[-]	1944	Wagter, Dirk Roelofs	[-]	[-]	Ja	1952	Rozenberg, Izak ; Rozenberg, Marie	[-]	[-]	[-]
110	Huizum	Ruysdaelstraat 51	HZM00A02019	Philips, Koppel	Amsterdam	Polak, Mietje Jeanette [gescheiden echtgenote van Philips, Koppel]	14-7-1943	[-]	1945	Boersma, Jan	1945	Haagsma, Siebe	Ja	1950	Philips, Koppel [afwezig] ; Polak, Mietje Jeanette [afwezig]	1953	Philips, Samuel Henry	[-]
111	Huizum	Ruysdaelstraat 53	HZM00A02018	Philips, Koppel	Amsterdam	Polak, Mietje Jeanette [gescheiden echtgenote van Philips, Koppel]	14-7-1943	[-]	1945	Boer, Yme Tietes de	[-]	[-]	Ja	1950	Philips, Koppel [afwezig] ; Polak, Mietje Jeanette [afwezig]	1953	Philips, Samuel Henry	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mederfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehrmacht ingevolge verordening 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogsverkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogsverkrijger 2	Naam oorlogsverkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechtsherstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechtsherstel	Naam verkrijger na rechtsherstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
112	Huizum	Ruysdaelstraat 55	HZM00A02017	Philips, Koppel	Amsterdam	Polak, Mietje Jeanette [gescheiden echtgenote van Philips, Koppel]	14-7-1943	[-]	1945	Waslander, Herman	[-]	[-]	Ja	1950	Philips, Koppel [afwezig] ; Polak, Mietje Jeanette [afwezig]	1953	Philips, Samuel Henry	[-]
113	Huizum	Ruysdaelstraat 57	HZM00A02016	Philips, Koppel	Amsterdam	Polak, Mietje Jeanette [gescheiden echtgenote van Philips, Koppel]	14-7-1943	[-]	1945	Zee, Sies van der	[-]	[-]	Ja	1950	Philips, Koppel [afwezig] ; Polak, Mietje Jeanette [afwezig]	1953	Philips, Samuel Henry	[-]
114	Huizum	Ruysdaelstraat 59	HZM00A02015	Philips, Koppel	Amsterdam	Polak, Mietje Jeanette [gescheiden echtgenote van Philips, Koppel]	14-7-1943	[-]	1945	Leenstra, Jarig	[-]	[-]	Ja	1950	Philips, Koppel [afwezig] ; Polak, Mietje Jeanette [afwezig]	1953	Philips, Samuel Henry	[-]
115	Huizum	Ruysdaelstraat 61	HZM00A02014	Philips, Koppel	Amsterdam	Polak, Mietje Jeanette [gescheiden echtgenote van Philips, Koppel]	14-7-1943	[-]	1945	Haagsma, Siebe	[-]	[-]	Ja	1950	Philips, Koppel [afwezig] ; Polak, Mietje Jeanette [afwezig]	1953	Philips, Samuel Henry	[-]
116	Leeuwarden	Schalk Burgerstraat 14	LWD00E02963	Kollem, Mozes van	Leeuwarden	[-]	23-10-1943	[-]	1944	Wouda, Evert ; Velde, Jan Wiegers van der	[-]	[-]	Ja	1954	Kollem, Mozes van	1955	Vries, Greult Douwes de	[-]
117	Leeuwarden	Schalk Burgerstraat 16	LWD00E02964	Kollem, Mozes van	Leeuwarden	[-]	22-1-1944	[-]	1944	Hofstee, Francina [gehuwd met Kate, Gerke ten]	[-]	[-]	Ja	1951	Kollem, Mozes van	1953	Alves, Hendrikus	[-]
118	Leeuwarden	Schoppershof 13-14	LWD00G13307	Gossels, Bertha [weduwe van Woude, Mozes van der]	Leeuwarden	[-]	[-]	[-]	1944	Helfrich, Kornelis	[-]	[-]	Ja	1955	Hofman, Thérèse ; Maier, Max ; Maier, Theo	1956	Leeuwarden, gemeente	[-]
119	Huizum	Schrans 77-77a	HZM00B00851	Rozenberg, Joël Eliazar	Leeuwarden	Rozenberg, Jacob Eliazar	1945 amtshalve	[-]	1944	Wal, Wilhelmus van der	[-]	[-]	Nee	[-]	[-]	1979	Jansen, Anne	[-]
120	Leeuwarden	Singelstraat 1-3 [moet zijn: Noordersingel 1-3]	LWD00E03896	Cohen, Benjamin	Leeuwarden	[-]	29-3-1944	[-]	1944	Hoeben, Gerardus ; Hoeben, Lubertus	[-]	[-]	Ja	1948	Cohen, Benjamin	[-]	[-]	In dienstjaar 1971 afgebroken
121	Leeuwarden	Sint Jacobsstraat 18	LWD00A01937	Sanders, Louis	Leeuwarden	[-]	27-9-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1960	Sanders, Louis	1966 [scheiding bezittingen]	Polak, Froukje [weduwe van Sanders, Louis]	[-]
122	Leeuwarden	Sint Jacobsstraat 21	LWD00C02022	Vries, Bernard de	Leeuwarden	[-]	1945 amtshalve	[-]	1945	Nederlandsche Politie, kameraadschapsbond van de	[-]	[-]	Ja	1949	Vries, Bernard de [afwezig]	1955 [scheiding bezittingen]	Vries, Izak de	[-]
123	Leeuwarden	Slotmakersstraat 1	LWD00A01738	Stoppelman, Arend	Leeuwarden	[-]	31-7-1944	[-]	1944	Meer, Jelle van der	[-]	[-]	Ja	1950	Stoppelman, Arend [afwezig]	1957	Kiestra, Willem	[-]
124	Leeuwarden	Slotmakersstraat 6	LWD00A01567	Akker, Aron	Leeuwarden	[-]	25-10-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1949	Akker, Aron [afwezig]	1954	Akker, Leentje	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verordening 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
125	Leeuwarden	Spanjaardslaan 21	LWD00E02191	Woude, Jacob Nathans van der	Leeuwarden	[-]	22-10-1943	[-]	1944	Zijlstra, Jouke	[-]	[-]	Ja	1949	Woude, Jacob Nathans van der [afwezig]	1956	Jansen, Jacob ; Fritz, Charlotte Josephine	[-]
126	Leeuwarden	Spanjaardslaan 24a	LWD00E03834	Kollem, Mozes van	Leeuwarden	[-]	25-1-1944	[-]	1944	Vos, Roelof Hendrik de	1948	Nederlanden, Staat der	Ja	1951	Kollem, Mozes van	[-]	[-]	[-]
127	Leeuwarden	Spanjaardslaan 53	LWD00E02902	Woudstra, Marcus	Leeuwarden	[-]	7-3-1944	[-]	1944	Glomb, Gustav Adolf	[-]	[-]	Ja	1953	Kollem, Mozes van	1953	Goslinga, Jan	[-]
128	Leeuwarden	Spanjaardslaan 89	LWD00E02809	Cohen, Benjamin	Leeuwarden	[-]	2-10-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1950	Cohen, Benjamin	1958	Ubbens, Ubbo Menco	[-]
129	Leeuwarden	Spanjaardslaan 118	LWD00E03341	Meijer, Esther Emmy [weduwe van Cohen, Karel]	Leeuwarden	Cohen, Julius	22-10-1943	[-]	1944	Conrad, Hans	[-]	[-]	Ja	1950	Cohen, Julius	1959	Cohen, Benjamin	[-]
130	Leeuwarden	Speelmansstraat 15	LWD00A01587	Wolf, Sara [weduwe van Godschalk, Marcus]	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1948	Hartog, Adriana Wilhelmina	[-]
131	Leeuwarden	Speelmansstraat 16	LWD00A01999	Woude, Wolf van der	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1954	Ferwerda, Firma Gebr. v.o.f.	[-]
132	Leeuwarden	Speelmansstraat 18	LWD00A00459	Woude, Wolf van der	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1960	Schonenberg, Henderikus	[-]
133	Leeuwarden	Speelmansstraat 23	LWD00A00370	Metz, Bernard Andries de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1944	Havenga, Klaas	1944	Waslander, Herman Frederik ; in dienstjaar 1948 naar Nederlanden, Staat der	Ja	1951	Metz, Bernard Andries de [afwezig]	1952	Hartog, Adriana Wilhelmina	[-]
134	Leeuwarden	Steijnstraat 56	LWD00E02843	Simons, David	Leeuwarden	[-]	21-10-1943	[-]	1944	Knol, Klaas	1945	Wijmenga, Jan Roels	Ja	1951	Dwinger, Margaretha [weduwe van Simons, David] ; Vromen, Abraham ; Simons, Cato	[-]	[-]	[-]
135	Leeuwarden	Stienserstraat 16	LWD00E02866	Cohen, Judikje [weduwe van Feitsma, Philippus]	Amsterdam	[-]	24-3-1944	[-]	1944	Kars, Jan Wander	[-]	[-]	Ja	1951	Cohen, Judith [afwezig] ; Feitsma, Martha [echtgenote van Sanders, Joseph; afwezig]	1959 [scheiding bezittingen]	Sanders, Louis [en mede-eigenaren]	[-]
136	Leeuwarden	Tjerk Hiddesstraat 49	LWD00G11678	Leeuwarden, gemeente [erfpachters Philips, Koppel en Polak, Mietje Jeanette]	Leeuwarden	[-]	7-8-1943	Ja	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Postmus, Dirk]	[-]	[-]	Ja	1950	Leeuwarden, gemeente [erfpachters Philips, Koppel [afwezig] ; Polak, Mietje Jeanette [afwezig]]	1953	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Philips, Samuel Henri]	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mederfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
137	Leeuwarden	Transvaalstraat 4	LWD00E02659	Dwinger, Aron Josephs	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	1955	Dwinger, Margaretha [weduwe van Simons, David]	[-]	[-]	[-]
138	Leeuwarden	Transvaalstraat 33	LWD00E02915	Cohen, Aron	Leeuwarden	[-]	30-8-1943	[-]	1944	Gramsma, Jan	[-]	[-]	Ja	1951	Gelder, Amalie van [weduwe van Cohen, Aron] ; Cohen, Joseph	1960	Ijsbrandy, Catharina Hester [en mede-eigenaren]	[-]
139	Leeuwarden	Transvaalstraat 36	LWD00E03436	Heijden, Henriëtte Johanna van der [weduwe van Jong, Jacob Abraham de]	Leeuwarden	[-]	25-10-1943	[-]	1944	Hulsen, Johannes Antonius Jacobus	1944	Boer, Gerrit Albert den	Ja	1951	Heijden, Henriëtte Johanna van der [weduwe van Jong, Jacob Abraham de; afwezig]	1952	Wolters, Grietje	[-]
140	Leeuwarden	Tuinen 4	LWD00B04364	Gelder, Samuel Josua van	Leeuwarden	[-]	18-10-1943	[-]	1945	Meij, Jacob van der	[-]	[-]	Ja	1948	Gelder, Samuel Josua van	1953	Stadig, Bert Abe	[-]
141	Leeuwarden	Tuinen 31-33	LWD00B04380 LWD00B04381	Turksma, Markus Nathan	Leeuwarden	[-]	21-1-1944	[-]	1944	Wagter, Dirk Roelofs	[-]	[-]	Ja	1953	Turksma, Markus Nathan [en mede-eigenaren]	1984 [scheiding bezittingen]	Turksma, Nico ; Turksma, Louise	[-]
142	Leeuwarden	van der Wielenstraat 10-12	LWD00F05094	Metz, Abraham de	Leeuwarden	[-]	16-8-1943	[-]	1944	Leenburg, Dirk	1944	Brouwer, Pieter	Ja	1951	Metz, Abraham de	1956	Bachrach, David Jacob	[-]
143	Leeuwarden	van Swietenstraat 1	LWD00G04185	Rozenberg, Joël Eliazar	Leeuwarden	[-]	22-10-1943	Ja	1944	Hofstee, Francina [gehuwd met Kate, Gerke ten]	[-]	[-]	Ja	1953	Cohen, Izak ; Rozenberg, Marie	1970	Miedema, Ynte Douwes	[-]
144	Leeuwarden	Verstolkstraat 22	LWD00G11390	Italie, Louis	Leeuwarden	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet vermeld	1945	David Polak Stichting	1954	Smit, Johannes Simon Maria	[-]
145	Leeuwarden	Verstolkstraat 45	LWD00G12027	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Dwinger, Aron Abraham]	Leeuwarden	[-]	14-6-1944	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Brouwer, Eelse]	1948	Nederlanden, Staat der	Ja	1950	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Dwinger, Aron Abraham [afwezig] ; later Dwinger, Sophia Marianne]	1967	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Steegstra, Anne Gerrit]	[-]
146	Leeuwarden	Veulenstraat 16-24	LWD00F04555	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Leydesdorff, Leonard]	Leeuwarden	[-]	10-3-1944	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Dijkstra, Tijmen]	[-]	[-]	Ja	1954	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Leydesdorff, Leonard]	1955	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Heide, Klaas van der]	[-]
147	Leeuwarden	Vonkebuurt [later Groeneweg]	LWD00C02336	Drielsma, Mozes	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Brandt, Klaaske	[-]	[-]	Ja	1950	Drielsma, Mozes [afwezig]	1953	Leeuwarden, gemeente	In dienstjaar 1945 afgebroken; Het erf in dienstjaar 1950 i.h.k.v. minnelijk rechtsherstel terug naar Drielsma, Mozes [afwezig]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
148	Leeuwarden	Voorstreek 4	LWD00B03997	Turksma, Markus Nathan	Leeuwarden	[-]	[-]	[-]	1945	Posthuma, Jan	[-]	[-]	Ja	1950	Turksma, Markus Nathan	1954	Turksma, Markus Nathan [en mede-eigenaren]	[-]
149	Leeuwarden	Voorstreek 41	LWD00A00402	Woudstra, Marcus	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Schreuder, Jurjen Ernst	[-]	[-]	Ja	1953	Kollem, Mozes van	1953	Weistra, Johannes	[-]
150	Leeuwarden	Voorstreek 53	LWD00A01753	Jong, Izak Gosses de	Leeuwarden	Jong, Levie Gosses de	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1956 [scheiding bezittingen]	Jong, Gosse de	[-]
151	Leeuwarden	Voorstreek 55	LWD00A01754	Jong, Froukje de [weduwe van Swaab, Eliazer] en mede-eigenaren	Leeuwarden	[-]	25-10-1943	[-]	1944	Postmus, Dirk	[-]	[-]	Ja	1949	Kar, Isaïc van der ; Jong, Estella de ; Kar, Eliazer van der	[-]	[-]	[-]
152	Leeuwarden	Voorstreek 79 [foutief vermeld als Voorstraat 79]	LWD00A01804	Turksma, Joseph	Leeuwarden	Turksma, Bertha	1945 ambtshalve	[-]	1945	Nederlandsche Politie, kameraadschapsbond van de	[-]	[-]	Ja	1949	Turksma, Joseph [afwezig] ; Turksma, Bertha [afwezig]	1954	Postma, Gerrit	[-]
153	Leeuwarden	Vredeman de Vriesstraat 13	LWD00G07141	Leydesdorff, Pina [weduwe van Bruin, Abraham de]	Leeuwarden	Bruin, Mozes de en Bruin, Louis de	6-8-1943	Ja	1944	Zijlstra, Jouke	[-]	[-]	Ja	1950	Leydesdorff, Pina [weduwe van Bruin, Abraham de] ; Bruin, Mozes de ; Bruin, Louis de	1959	Kooi, Otte van der	[-]
154	Leeuwarden	Wijbrand de Geeststraat 36	LWD00G07991	Lange, Regina de [weduwe van Colthof, David]	Leeuwarden	Colthof, Adolf ; Colthof, Arnold ; Colthof, Louis	6-8-1943	[-]	1944	Laan, Lieuwe van der	[-]	[-]	Ja	1949	Lange, Regina de [weduwe van Colthof, David] ; Colthof, Adolf ; Colthof, Arnold ; Colthof, Louis	1954	"Mercurius", Algemene Nederlandse Bond van Handelsbedienden	[-]
155	Leeuwarden	Willem Lodewijkstraat 45	LWD00G07291	Kadt, George Stephan de	Leeuwarden	[-]	22-10-1943	[-]	1944	Eijzenga, Pieter	[-]	[-]	Ja	1950	Kadt, David Jan de [en mede-eigenaren]	1968	Wijnstra, Alle	[-]
156	Leeuwarden	Willem Lodewijkstraat 129	LWD00G09246	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Beem, Hartog]	Leeuwarden	[-]	7-8-1943	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Stuurhaan, Jouke Roelof]	[-]	[-]	Ja	1950	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Beem, Hartog]	1959	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Vries, Klaas de]	[-]
157	Leeuwarden	Willem Loréstraat 69	LWD00G11373	Vries, Clara de	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Haan, Marten de	[-]	[-]	Nee	[-]	[-]	1964	Adema, Hame	Verkoop in dienstjaar 1945 vond mogelijk na de bevrijding plaats
158	Leeuwarden	Willemskade 8	LWD00B03089	Sanders, Salomon	Leeuwarden	[-]	1-12-1943	[-]	1944	Hofstee, Francina [gehuwd met Kate, Gerke ten]	[-]	[-]	Nee	1955	Meindersma, N.V. voorheen Firma B.	1974	Meindersma B.V.	Dienstjaar 1955 wijziging tenaamstelling ingevolge besluit Raad voor Rechtsherstel

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastraal nummer	Naam joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Woonplaats joodse eigenaar of erfpachter in 1941	Naam joodse mede-eigenaren of mede-erfpachters in 1941	Opheffing beheer bij missive d.d.	Vordering t.b.v. Wehr-macht ingevolge verorde-ning 144/1940	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 1	Naam oorlogsverkrijger 1	Kadastraal dienstjaar overdracht aan oorlogs-verkrijger 2	Naam oorlogs-verkrijger 2 (vóór rechtsherstel)	Minnelijk rechts-herstel toegepast	Kadastraal dienstjaar inschrijving rechts-herstel	Naam verkrijger na rechts-herstel	Kadastraal dienstjaar overdracht reguliere koper	Naam reguliere koper	Opmerkingen
159	Leeuwarden	Winkelstraat 77 [later Werkmanslust]	LWD00F04090	Vries, Aron de	Veendam	Vries, Grietje de ; Vries, Bernard, de ; Vries, Herman de	11-2-1944	[-]	1944	Dijkstra, Willem Jacobs [en mede-eigenaren]	[-]	[-]	Ja	1949	Vries, Aron de [en mede-eigenaren]	1953	Terpstra, Thomas Jurjen	[-]
160	Leeuwarden	Wirdumerdijk 14	LWD00B04279	Heijden, Henriëtte Johanna van der [weduwe van Jong, Jacob Abraham de]	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	[-]	1945	Harmsma, Anne ; Harmsma, Leffert	[-]	[-]	Ja	1951	Heijden, Henriëtte Johanna van der [weduwe van Jong, Jacob Abraham de]	1952	Duiker, Siewert Jacob	[-]
161	Leeuwarden	Wissedwinger 16	LWD00A01919	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Metz, Mozes Bernards de]	Leeuwarden	[-]	1945 ambtshalve	Ja	[-]	[-]	[-]	[-]	Niet van toepassing	[-]	[-]	1956	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Lubberts, Joseph Stefanus]	[-]
162	Leeuwarden	Wissedwinger 18	LWD00A01920	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Vromen, Sientje]	Leeuwarden	[-]	22-10-1943	[-]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Hulsen, Johannes Antonius Jacobus]	1944	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Boer, Gerrit Albert den e.a.]	Ja	1951	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Vromen, Sientje; afwezig]	1955	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Visser, Cornelis]	[-]
163	Leeuwarden	Wolvesteeg 17	LWD00B03230	Drielsma, Mozes	Leeuwarden	[-]	25-1-1944	[-]	1944	Niemendal, Abraham	[-]	[-]	Nee	1949	Ydema, Hotze	1950	Ydema, Jacob	In dienstjaar 1949 afgebroken en herbouwd
164	Leeuwarden	Ijsbaanstraat 40	LWD00E03855	Vries, Aron de	Veendam	Vries, Grietje de ; Vries, Bernard, de ; Vries, Herman de	1-12-1943	[-]	1944	Sluis, Wieger Jan van der	[-]	[-]	Ja	1949	Vries, Aron d [en mede-eigenaren]	1953	Terpstra, Thomas Jurjen	[-]
165	Leeuwarden	Zuupsteeg 7	LWD00A01334	Wilde, Gerson de	Leeuwarden	[-]	7-3-1944	[-]	1944	Havenga, Klaas	1944	Hempenius, Hette	Ja	1952	Wilde, Gerson de [afwezig]	1956 [scheiding bezittingen]	Wilde, Jozef de [en mede-eigenaren]	[-]

BIJLAGE 4 – Steekproef betaling straatbelasting door Joodse vastgoedeigenaren, dienstjaren 1942-1946

Bron: Gemeenterekeningen met bijlagen van inkomsten en uitgaven: innings-en betalingsopdrachten en kohieren van schoolgelden, warenwet, hondenbelasting en straatbelasting, 1942-1946. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nrs. 2830-2831, 2853-2854, 2869-2870, 2895-2897, 2914-2915, HCL.

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastrale aanduiding	Kadastraal legger-artikel	Naam joodse eigenaar	Straatbelasting 1942	Opmerkingen straatbelasting 1942	Straatbelasting 1943	Opmerkingen straatbelasting 1943	Straatbelasting 1944	Opmerkingen Straatbelasting 1944	Straatbelasting 1945	Opmerkingen straatbelasting 1945	Straatbelasting 1946	Opmerkingen 1946
1	Leeuwarden	Achter de Grote Kerk 25-27	LWD00A01580 LWD00A01581	12369	Wilde, Gerson de	3-4-1943 f 78,19 ANBO	[-]	24-7-1943 f 78,19 giro	ANBO ; huis en erf A de Gr Kerk f 222,-	Aanslag niet voldaan	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan ; ANBO Groningen	10-4-1946 f 30,35 giro	Beheerder nots. Koch ; aanm. 25-3-46	11-11-1946 f 30,35 giro	Beheerder not. Koch
7	Leeuwarden	Alma Tademastraat 5	LWD00G11793	13592	Heijden, Maurits Michiel van der	22-9-1942 f 15,18 giro ; 14-10-1942 f 38,80 giro ; 3-4-1943 f 17,- ANBO	[-]	26-8-1944 f 70,98 giro	ANBO ; huis en erf Alma Tademastr f 495,-	Niet vermeld ; aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
26	Leeuwarden	Dahliastraat 37-39	LWD00F04869	23353	Leydesdorff, Pina [weduwe van Bruin, Abraham de]	3-4-1943 f 38,93 ANBO	[-]	21-10-1943 f 38,93 giro	ANBO ; 2x huis en erf Dahliastraat, 2x f 138,- = f 276,-	Niet vermeld ; aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
35	Leeuwarden	Emmakade 240 [moet zijn Emmakade 40]	LWD00G06689	9440	Pinto, Gompel	8-10-1942 f 58,17 giro	[-]	21-7-1943 f 58,17 giro	Huis en erf Emmakade 40 f 895,- Kooi ; Kooper Kameraadschapsbond N.P. Nijmegen, akte 23-2-1944	12-3-1946 f 58,17 journaal	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan ; ANBO Groningen ; huis en erf Emmakade 40, sectie G, no. 6689	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
41	Leeuwarden	Goudenregenstraat 26	LWD00F04989	24217	Leve, Henriette Sara de	18-9-1942 f 8,- giro ; 3-4-1943 f 11,30 ANBO	[-]	24-7-1943 f 19,30 giro	ANBO ; huis en erf Goudenregenstraat f 297,-	Niet vermeld ; aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
50	Leeuwarden	Harlingerstraatweg 64b [thans Harlingerstraatweg 68]	LWD00D03569	17768	Cats, Aron	14-1-1943 f 64,54 journaal ; 21-1-1943 f 24,25 journaal	ANBO ; Harl.str.weg	21-7-1943 f 88,79 giro	Kooi gedeeltelijk ; huis, garage en tuin Harl. straatweg f 993,-	Niet vermeld ; aanslag op naam oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
51	Leeuwarden	Harlingertrekweg 10	LWD00D00854	16931	Polak, Klaartje [weduwe van Kan, Andries]	25-8-1942 f 15,79 journaal	[-]	21-7-1943 f 15,79 giro	Kooi ; huis, bergplaats en erf Nieuwland? f 243,-	Aanslag niet voldaan	ANBO Groningen ; huis, bergplaats en erf (Nieuwland) Harlingertrekweg 10, sectie D, no. 854 f 243,- ; bewoond door W. Beintema	24-5-1946 f 15,79 giro	woningb. Janssen ; aanm. 28-3-46	22-10-1946 f 15,79 giro	[-]
64	Leeuwarden	Kelders 25	LWD00A01958	22003	Goldschein, Izaak	Aanslag niet voldaan	14-1-1943 opgegeven aan "Omnia", Nieuwestad, postbus 28	24-7-1943 f 77,80 giro	ANBO ; kooper Johann H. Beye, kapper, Voorstreek 2bis, akte 3 mei 1944	Aanslag niet voldaan	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan	24-11-1945 f 77,80 giro	Spanjaardslaan 13 ; toegez. 18-10-45	[-]	[-]
65	Leeuwarden	Kievitstraat 21	LWD00D02735	21707	Leeuwarden, gemeente [erfpachter Jong, Mozes de]	19-8-1942 f 7,67 journaal	[-]	30-7-1943 f 7,67 giro	ANBO ; huis en erf Kievitstraat f 118,-	Aanslag niet voldaan	[-]	13-3-1946 f 7,67 journaal	Gysbert Japicxstr.	19-11-1946 f 7,67 journaal	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastrale aanduiding	Kadastraal legger-artikel	Naam joodse eigenaar	Straatbelasting 1942	Opmerkingen straatbelasting 1942	Straatbelasting 1943	Opmerkingen straatbelasting 1943	Straatbelasting 1944	Opmerkingen Straatbelasting 1944	Straatbelasting 1945	Opmerkingen straatbelasting 1945	Straatbelasting 1946	Opmerkingen 1946
72	Leeuwarden	Lijsterstraat 47	LWD00E03507	9304	Odewald, Herman	28-8-1942 f 9,- journaal ; 22-10-1942 f 2,50 journaal ; 11-11-1942 f 10,- journaal ; 12-1-1943 f 12,05 journaal	[-]	24-8-1944 f 20,74 giro ; 20-2-1946 f 22,81 journaal	Is jood, 8 apr. 43 afgevoerd n buitenland ; 25-5-44 dupl. aan Kooi's woningbur. voor dit gedeelte onder art. 4456b f 20,93 ; 2-6-44 terug van N.G. moet zijn ANBO Gron. ; 7-8-44 terug van ANBO moet zijn Nederl. Grundstückverw. ; 7-8-44 toegezonden aan Nederl. Grundstückver. f 20,74 voor N.G. f 1,88 voor W.R. v. Haga, Bezuidenh.weg 31 Den Haag	21-3-1946 f 20,93 journaal	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan ; ANBO Groningen ; huis en erf Bij de Put f 322,-	28-11-1945 f 20,93 giro	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan ; ANBO Groningen ; huis en erf Bij de Put f 322,-	[-]	[-]
100	Leeuwarden	Paul Krugerstraat 39	LWD00E02489	20690	Bruin, Aron de	1-10-1942 f 3.60 journaal ; 3-4-1943 f 5,37 ANDO	[-]	21-10-1943 f 8,97 giro	ANBO ; Huis en erf P. Krugerstraat f 138,-	Niet vermeld ; aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
106	Leeuwarden	Romeinstraat 16	LWD00F05100	18351	Metz, Bernard Andries de	25-9-1942 f 13,06 journaal	[-]	24-7-1943 f 13,06 giro	ANBO ; huis en erf Romeinstraat f 108,-	Niet vermeld ; aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
119	Leeuwarden	Schalk Burgerstraat 16	LWD00E02964	14491	Kollem, Mozes van	13-8-1942 f 174,39 giro	p/a notaris Rensing, Ruiterskwartier	Aanslag niet voldaan	ANBO ; p/a notaris Rensing, Ruiterskwartier ; Franc. Hofstee, geh. G. ten Kate, huis garage en erf Schalk Burgerstraat f 178,-	9-11-1945 f 97,11 giro	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan	9-11-1945 f 67,99 giro	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan	[-]	[-]
123	Leeuwarden	Sint Jacobsstraat 18	LWD00A01937	24132	Sanders, Louis	3-4-1943 f 58,24 ANBO	[-]	24-7-1943 f 58,24 giro	ANBO ; huis en erf St Jacobsstr f 748,-	Niet vermeld ; aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
133	Leeuwarden	Speelmansstraat 16	LWD00A01999	10024	Woude, Wolf van der	8-9-1942 f 49,20 journaal	[-]	24-7-1943 f 49,20 giro	ANBO ; huis Speelmansstraat f 139,-	9-3-1946 f 49,20 giro	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan ; ANBO Groningen	21-1-1946 f 49,20 giro	p/a Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan	4-12-1946 f 5,78 journaal	[-]
136	Leeuwarden	Steijnstraat 56	LWD00E02843	13364	Simons, David	8-4-1943 f 17,74 ANBO	[-]	24-7-1943 f 17,74 giro	ANBO ; huis en erf Steijnstraat f 273,-	Niet vermeld ; aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	Niet vermeld	[-]	Niet vermeld	[-]
145	Leeuwarden	van Swietenstraat 1	LWD00G04185	13788	Rozenberg, Joël Eliazar	23-10-1942 f 32,30 journaal	[-]	24-7-1943 f 32,30 giro	ANBO ; huis en erf van Swietenstraat f 497,-	Niet vermeld ; aanslag op naam oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]
146	Leeuwarden	Verstolkstraat 22	LWD00G11390	17627	Italie, Louis	3-4-1943 f 16,12 ANBO	[-]	24-7-1943 f 16,12 giro	ANBO ; huis en erf Verstolkstraat f 248,-	Aanslag niet voldaan	ANBO Groningen ; huis en erf Verstolkstraat f 248,-	Niet vermeld	[-]	Niet vermeld	[-]
150	Leeuwarden	Voorstreek 4	LWD00B03997	10256	Turksma, Markus Nathan	4-9-1942 f 123,40 giro ; 28-9-1942 f 100,- giro ; 30-10-1942 f 27,43 giro	[-]	21-10-1943 f 250,83 giro	Kooi ; huis en erf Voorstreek f 1496,-	Aanslag niet voldaan	ANBO Groningen ; huis en erf Voorstreek f 1496,-	26-3-1946 f 16,18 giro	v.d. Made ; Ned Adm van Onr Goederen te 's-Gravenhage, J v Stolberglaan ; dupl. 14-3-46	Niet vermeld	[-]

Nr.	Plaats	Straatnaam en huisnummer	Kadastrale aanduiding	Kadastraal legger-artikel	Naam joodse eigenaar	Straatbelasting 1942	Opmerkingen straatbelasting 1942	Straatbelasting 1943	Opmerkingen straatbelasting 1943	Straatbelasting 1944	Opmerkingen Straatbelasting 1944	Straatbelasting 1945	Opmerkingen straatbelasting 1945	Straatbelasting 1946	Opmerkingen 1946
157	Leeuwarden	Willem Lodewijkstraat 45	LWD00G07291	24684	Kadt, George Stephan de	21-1-1943 f 19,60 journaal	Adreswijziging: A. de Kadt, Jan van Ghestellaan 28 te Hilligersberg, Rotterdam ; biljet teruggezonden aan financiën, Kooi opgegeven	30-7-1943 f 19,37 giro	ANBO ; huis en tuin Willem Lodewijkstr f 298,-	Niet vermeld ; aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	Aanslag voldaan door oorlogskoper	[-]	[-]	[-]

BIJLAGE 5 – Steekproef betaling straatbelasting door oorlogskopers, dienstjaren 1944-1946

Bron: Gemeenterekeningen met bijlagen van inkomsten en uitgaven: innings-en betalingsopdrachten en kohieren van schoolgelden, warenwet, hondenbelasting en straatbelasting, 1942-1946. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nrs. 2830-2831, 2853-2854, 2869-2870, 2895-2897, 2914-2915, HCL.

Nr.	Opheffing beheer per	Dienstjaar overdracht	Naam oorlogskoper	Kadastraal leggerartikel	Straatbelasting 1944	Opmerkingen straatbelasting 1944	Straatbelasting 1945	Opmerkingen straatbelasting 1945	Straatbelasting 1946	Opmerkingen straatbelasting 1946
1	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
7	6-8-1943	1944	Beintema, Douwe Jan	26102	1-6-1945 f 75,79 journaal	[-]	7-11-1945 f 75,79 journaal	[-]	13-11-1946 f 75,79 giro	[-]
26	30-8-1943	1944	Salverda, Philippus	26046	13-6-1945 f 93,73 journaal	[-]	27-3-1946 f 93,73 journaal	[-]	4-2-1947 f 93,73 journaal	[-]
35	1945 ambtshalve	1945	Nederlandsche Politie, kameraadschapsbond van de	26549	[-]	[-]	16-5-1943 f 182,65 giro	J. Turksma van 10135 Voorstreek 79 A1804 f 795,- ; G. Pinto, 9440 Emmakade 22, G6689 f 895,- ; Bern. de Vries 11007, St Jacobsstr. C2022 f 697,- [en] Koningsstr. B4400 f 423,- ; Dupl. 26-3-46 aan Kammerschapsbond A'dam, Stadhouderskade 34, specific. opgegeven 29-3-46	19-2-1947 f 45,30 giro ; 19-2-1947 f 27,49 giro ; 4-2-1947 f 51,68 giro ; 11-3-1947 f 58,18 journaal	Emmakade G6689 f 895,- G. Pinto f 58,18 ; Koningsstr. B4400 f 423,- B. de Vries (nots Koch) f 27,49 ; St. Jacobsstr G2022 f 697,- / f 45,20 ; Voorstreek A1804 f 795,- J. Turksma (mr. T.C. Stoop) f 51,68 ; Bilj. Verz. 8-2-47
41	7-3-1944	1944	Wassenaar, Sjoerd	26513	29-6-1945 f 19,30 giro	[-]	Aanslag niet voldaan	Beheerder Ruiterskwartier 111 ; pand Goudenregenstr. F4989 H.S. de Leve, bilj. verz. 29-6-45 ; d. 23-5-46	1-4-1947 f 19,30 journaal	Doorgehaald Wassenaar en in plaats daarvan H.S. de Leve, F. v. Mierisstr. 41 ; biljet aan mej. De Leve den 8-2-47
50	30-8-1943	1944	Boer, Sipke de	26375	Aanslag niet voldaan	[-]	Aanslag niet voldaan	Dupl. gez. 14-3-46; d. 23-5-46	7-10-1946 f 64,54 giro	Beheersinstituut ; biljet doorgezonden door Beheersinstituut aan den heer A. Cats
51	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
64	1945 ambtshalve	1945	Beijé, Johann Hans	26567	[-]	[-]	Aanslag niet voldaan	Hierin pand van Goldschein art. 3784, deze aanslag o.	[-]	[-]
65	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
72	10-8-1944	1944	Haga, Wiebren Reinouts van	26512	Aanslag niet voldaan	[-]	Aanslag niet voldaan	G. Deynootweg 144 Scheveningen	23-10-1946 f 22,62 journaal	Doorgehaald Van Haga en in plaats daarvan H. Odewald, p/a v.d. Kooi en Wassenaar
100	30-8-1943	1944	Lange, Neeltje Wilhelmina	26377	21-2-1945 f 8,97 journaal	[-]	18-9-1945 f 8,97 journaal	[-]	[-]	[-]
106	21-10-1943	1944	Brouwer, Eelse [en mede-eigenaren]	23831	20-12-1944 f 35,10 journaal	[-]	26-9-1945 f 35,10 giro	[-]	21-11-1946 f 7,02 giro ; 20-12-1946 f 28,08 journaal	Pand B.A. de Metz, Romeinstr 16 F5100 f 108,- / f 7,02 bilj. Toegez. S. de Vries [?] 13-11-46
119	22-1-1944	1944	Hofstee, Francina	26419	Aanslag niet voldaan	Vijandelijk vermogen	Aanslag niet voldaan	Beheerder W. Dijkstra, Prins Hendrikstraat 7a	22-10-1946 f 70,85 giro ; 29-10-1946 f 11,57 giro ; 19-11-1946 f 19,30 journaal ; 19-11-1946 f 16,05 journaal ; 14-12-1946 f 30,68 giro	A2004 Breedstraat no 44 l en wed. Benninga, Engelschestraat 17 f 472,- Benninga f 30,68 ; B3089 Zaailand Fa. B. Meindersma f 1090,- Fa. Meindersma, Westerbaanstraat 's Hage f 70,85 ; E2064 Schalk Burgerstr. M. v. Kollem, Groningerplein 9 f 178,- M.v.Kollem f 11,57 ; G4185 v. Swietenstr. Joel Rozenberg f 497,- bew.v. L. Heeringa Engelsepl. 14a f 497,- mr. T.C. Stoop opgeg. 4-3-47 ; G6704 Gysb Japicxstr M.G. de Jong f 247,- M. de Jong f 16,05 ; G6716 Gysb. Japicxstr M.G. de Jong f 297,- M. de Jong f 19,30

Nr.	Opheffing beheer per	Dienstjaar overdracht	Naam oorlogskoper	Kadastraal leggerartikel	Straatbelasting 1944	Opmerkingen straatbelasting 1944	Straatbelasting 1945	Opmerkingen straatbelasting 1945	Straatbelasting 1946	Opmerkingen straatbelasting 1946
123	27-9-1943	1944	Postmus, Dirk	26385	21-2-1946 f 20,88 journaal	NSB-er, gedetineerd? Vijandelijk vermogen	Aanslag niet voldaan	Beh. not. Koch, Groote Kerkstraat ; biljet verz. 3-9-45	28-10-1946 f 25,74 journaal ; 6-12-1946 f 79,10 giro ; 14-12-1946 f 57,52 giro ; 4-2-1947 f 9,04 giro ; 4-2-1947 f 64,77 giro ; 5-2-1947 f 48,62 ; 6-6-1947 f 58,87 ontv. Beh. N. Bloemendaal	A1796 Gloppe f 99,- ; B686 Heerestraat f 139,- / f 9,04 ; B4314 O. de Kelders f 996,- / f 64,77 panden Kelders A580 en A1543 samen belastb f 2790,- eig. wed. L. Cohen, geb. Betje de Jong p/a Kelders 15 ; G10814 Jac Binckesstr H. Benninga f 885,- / f 57,52 ; A1937 St. Jacobsstraat L. Sanders f 748,- / f 48,- ; A1475 Sacramentstr. F. de Jong wed. Swaab p/a J. v.d. Kar A'dam f 273,- / f 17,70 ; A1754 Voorstreek Janssen's Woningbureau f 944,- / f 61,- ; B4271 Nieuwestad B. Feitsma f 798,- / f 51,87 ; E2809 B. Cohen Spanjaardslaan 89 f 396,- / f 25,- ; A1567 Slotmakersstr. A. Akker f 198,- / f ... ; A1777 Nieuweburen J. Akker f 139,- / f 9,03
133	1945 ambtshalve	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
136	21-10-1943	1944	Knol, Klaas	26411	22-3-1945 f 17,74 giro	[-]	Niet vermeld	[-]	Niet vermeld	[-]
145	22-10-1943	1944	Hofstee, Francina	26419	Aanslag niet voldaan	Vijandelijk vermogen	Aanslag niet voldaan	3e Klanderijdwstr. 7	22-10-1946 f 70,85 giro ; 29-10-1946 f 11,57 giro ; 19-11-1946 f 19,30 journaal ; 19-11-1946 f 16,05 journaal ; 14-12-1946 f 30,68 giro	A2004 Breedstraat no 44 I en wed. Benninga, Engelschestraat 17 f 472,- Benninga f 30,68 ; B3089 Zaailand Fa. B. Meindersma f 1090,- Fa. Meindersma, Westerbaanstraat 's Hage f 70,85 ; E2064 Schalk Burgerstr. M. v. Kollem, Groningerplein 9 f 178,- M.v.Kollem f 11,57 ; G4185 v. Swietenstr. Joel Rozenberg f 497,- bew.v. L. Heeringa Engelsepl. 14a f 497,- mr. T.C. Stoop opgeg. 4-3-47 ; G6704 Gysb Japicxstr M.G. de Jong f 247,- M. de Jong f 16,05 ; G6716 Gysb. Japicxstr M.G. de Jong f 297,- M. de Jong f 19,30
146	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
150	[-]	1945	Posthuma, Jan	28037	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
157	22-10-1943	1944	Eijzenga, Pieter	26422	9-2-1945 f 19,37 giro	[-]	6-8-1946 f 19,37 giro	Beheerder W. Dijkstra, Prins Hendrikstraat 7a ; biljet verz. 27-9-45, d. 23-5-46	31-10-1946 f 19,37 giro	Beh. W. Dijkstra

BIJLAGE 6 – Heffing straatbelasting dienstjaar 1944 op in het dienstjaar 1943 aangeduide percelen van Joodse vastgoedeigenaren

N.B. Gemeenterekeningen met bijlagen van inkomsten en uitgaven: innings-en betalingsopdrachten en kohieren van schoolgelden, warenwet, hondenbelasting en straatbelasting, 1942-1946. Archief gemeentesecretarie van Leeuwarden, 1942-1971, toegang 1003, inv.nrs. 2869-2870, HCL.

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger-artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat-belasting 1944	Aanslag straat-belasting 1944	Betaling straat-belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
36	[-]	Akker	Aäron		15497	LWD00A00322 LWD00A01567					Nee	[-]	[-]	[-]		
37	[-]	Akker	Izaak e.c.		14967	LWD00A01777					Nee	[-]	[-]	[-]		
305	[-]	Beem	Hartog		23661	LWD00G09246					Nee	[-]	[-]	[-]		
351	5094	Benninga	Izaak e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	23826	LWD00A02004		LWD00G10832			Ja	f 5,07	f 5,07	5-3-1946		
353	[-]	Benninga	Henriette e.c.		24145	LWG00G10814 LWD00G10815					Nee	[-]	[-]	[-]		
979	[-]	Leijdesdorff	Pina [wed. Abraham de Bruin] erven		9683	LWD00G07141					Nee	[-]	[-]	[-]		
980	[-]	Leijdesdorff	Pina [wed. Abraham de Bruin] erven		23353	LWD00E03330 LWD00F04869					Nee	[-]	[-]	[-]		
981	[-]	Bruin, de	Aron		20690	LWD00E02489					Nee	[-]	[-]	[-]		
992	2164	Bruin, de	Louis	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	18243	LWD00G06605			LWD00B04205		Ja	f 26,45	f 26,45	8-3-1945	Biljet 13-2-1945 aan Verwalter fa. L. de Bruin, Naauw 10	
1072	3054	Vries, de	Clara [geh. Jacob van Buuren]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	20336	LWD00G11373					Ja	f 11,57	[-]	[-]		Verkoop in dienstjaar 1945
1119	2287	Cardozo	Jacob Lopes	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	18516	LWD00E03499					Ja	f 27,49	f 27,49	5-9-1945		Verkoop in dienstjaar 1945
1127	[-]	Cats	Aron		17768	LWD00D03569 LWD00G12001					Nee	[-]	[-]	[-]		

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
1133	[-]	Cohen	Aron		13103	LWD00E02915					Nee	[-]	[-]	[-]		
1134	3151	Cohen	Aron e.c.	p/a bewindvoerder Treuhänder L.J. Hoeben, Transvaalstr. 33	20592					LWD00B00230 LWD00B00231 LWD00E01519 LWD00E01520 LWD00E01521 LWD00E01743 LWD00G02340	Ja	f 53,56	f 53,56	16-3-1945		Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
1135	[-]	Cohen	Benjamin		17013	LWD00E02809 LWD00E03896					Nee	[-]	[-]	[-]		
1136	949	Cohen	Benjamin e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	13973				LWD00A00671		Ja	f 24,18	[-]	[-]	ANBO Groningen	
1137	1223	Cohen	E. [wed. Hartog Cohen] e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	15117	LWD00A00231					Ja	f 11,63	[-]	[-]	ANBO Groningen	Verkoop in dienstjaar 1945
1138	462	Cohen	Firma J.W.	p/a bewindvoerder Treuhänder L.J. Hoeben, Swammerdamstr.	11405					LWD00E00655 LWD00E00656 LWD00E03484 LWD00E03485 LWD00E03486 LWD00E03487	Ja	f 56,55	f 56,55	16-3-1945		Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
1139	2954	Cohen	Karel	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	20154				LWD00A01159		Ja	f 12,87	f 12,87	7-3-1946		
1140	[-]	Cohen	Levie e.c.		20751	LWD00C02043					Nee	[-]	[-]	[-]		
1141	347	Cohen	Nathan	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	10734				LWD00A01815		Ja	f 51,80	[-]	[-]		
1145	[-]	Lang, de	Regina [wed. David Colthoff]		12645	LWD00G07991					Nee	[-]	[-]	[-]		
1193	[-]	Dam, van	Abraham		22033	LWD00D02293 LWD00G13685					Nee	[-]	[-]	[-]		

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
1324	[-]	Jong, de	Betje [wed. Elias Dormits] e.c.		11576	LWD00A01796					Nee	[-]	[-]	[-]		
1325	[-]	Jong, de	Betje [wed. Elias Dormits]		23130	LWD00B00686 LWD00B04313					Nee	[-]	[-]	[-]		
1326	[-]	Jong, de	Betje [wed. Elias Dormits]		25010 / 25011	LWD00A00580 LWD00A01543					Nee	[-]	[-]	[-]		
1361	3279	Drielsma	Hessel	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	20835	LWD00C00919			LWD00A01812		Ja	f 79,75	f 79,75	19-2-1946		
1362	882	Drielsma	Mozes	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	13588	LWD00B03230 LWD00C01771 LWD00C01772 LWD00C01773 LWD00C01774					Ja	f 2,34			ANBO Groningen	Verkoop in dienstjaren 1944 en 1945
1363	597	Drielsma	Mozes e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	12116				LWD00C02185		Ja	f 5,72	f 5,72	20-2-1946	ANBO Groningen	
1415	825	Dwinger	Aron	p/a bewindvoerder Treuhandër S. v.d. Zee, Lijsterstr. 19	13282			LWD00E02659		LWD00E01689	Ja	f 71,89	f 71,89	27-3-1945 / 21-3-1946	Rest te betalen door H. Poelsma, Transvaalstr. 4, gebouwd 373 f 24,24 aangeschr. Den 28-3-1945, aanm. verz. den 6-7-1945	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
1416	[-]	Dwinger	Aron Abraham		25756	LWD00G12027					Nee	[-]	[-]	[-]		
1417	536	Dwinger	Izäak	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	11817				LWD00A02031 LWD00A02035		Ja	f 26,06	f 26,06	20-2-1946	ANBO Groningen	
1418	433	Dwinger	Jozeph	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	11258			LWD00G08017			Ja	f 27,43	f 27,43	21-3-1946	ANBO Groningen	

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
1419	[-]	Markens	Jeanette [wed. Mozes Dwinger]		12864	LWD00E03062					Nee	[-]	[-]	[-]		
1783	822	Feitsma	A.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	13277				LWD00A01003		Ja	f 11,50	[-]	[-]	ANBO Groningen	
1784	6159	Feitsma	Abraham	Marnixstraat	25266					LWD00B01276 LWD00B03705 LWD00B03706	Ja	f 29,57	f 29,57	8-3-1945	Bewindvoerder J. Lemmen	Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
1785	[-]	Feitsma	Benjamin		18079	LWD00B04271					Nee	[-]	[-]	[-]		
1786	6091	Kropveld	Grietje [wed. E. Feitsma]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	25175				LWD00A01813		Ja	f 54,99	[-]	[-]	ANBO Groningen	
1788	2719	Feitsma	Izaak e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	19604				LWD00E03622		Ja	f 24,18	[-]	[-]		
1793	6092	Feitsma	R. e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	25176			LWD00B01069			Ja	f 9,03	[-]	[-]	ANBO Groningen	
1927	6105	Gelder, van	Jozua Samuel	Transvaalstraat 61, gewijzigd in J. v.d. Meij, Tuinen 6	25198	LWD00B04364					Ja	f 8,38	[-]	[-]	Jodenpand? Volgens teruggezonden aanmaning eigendom v.d. Staat	Verkoop in dienstjaar 1945
1934	5836	Godschalk en Zonen	v.o.f. Gemeenschap- pelijk Huizenbezit L.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	24843				LWD00G13129		Ja	f 71,17	f 71,17	22-3-1946	ANBO Groningen	
1940	12	Genootschap Ohabé Thora	[p/a H. van Gelder]	Speelmansstraat 2	3417	[-]					Ja	f 38,67	f 38,67	24-11-1945		Kadastrale legger bevat geen aantekening omtrent onderbeheerstelling

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
1987	1996	Wolf	Saartje [wed. Mozes Godschalk]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	17825			LWD00A01587			Ja	f 11,57	[-]	[-]	ANBO Groningen	
1994	3919	Goldschein	Isak	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	22003	LWD00A01958					Ja	f 77,80	[-]	[-]	Duplicaat gezonden Spanjaardslaan 13. Uitstel tot mei	Verkoop in dienstjaar 1945
1995	2087	Messcher	Alida [geh. Isak Goldschein]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	18060				LWD00B04156		Ja	f 24,18	[-]	[-]	Dupl. gezonden Spanjaardslaan 13, 18-10-1945. Uitstel tot mei 1946	
2014	[-]	Gosschalk	Abraham e.c.		23819	LWD00A01644					Nee	[-]	[-]	[-]		
2038	1355	Granaada	Louis e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	15687				LWD00A01982		Ja	f 41,86	f 41,86	21-3-1946		
2393	[-]	Heijden, van der	Maurits Michiel		13592	LWD00G07213 LWD00G11793					Nee	[-]	[-]	[-]		
2394	4909	Heijden, van der	Maurits Michiel e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	23550	LWD00A01481		LWD00G11138			Ja	f 22,62	f 22,62	7-3-1946	Opgegeven nots. Molenaar 19-7-45	
2395	[-]	Esso, van	S. [wed. Michiel Salomon van der Heijden]		13581	LWD00G07162					Nee	[-]	[-]	[-]		
2396	[-]	Esso, van	S. [wed. Michiel Salomon van der Heijden]		15164	LWD00G06652					Nee	[-]	[-]	[-]		
2444	5825	Hoek, van der	Jakob H.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	24832				LWD00A00200		Ja	f 11,57	f 11,57	5-3-1946		
2788	6	Israëlitische gemeente	[-]	Perkstraat 28	441	[-]					Ja	f 82,42	f 82,42	24-11-1945		Kadastrale legger bevat geen aantekening omtrent onderbeheerstelling

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
2789	1923	Italie	Louis	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	17627			LWD00G11390			Ja	f 16,12	[-]	[-]	ANBO Groningen	
2891	4969	Joles	Joel Samuel	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	23638				LWD00G04339 LWD00G04493 LWD00G04563 LWD00G04564 LWD00G04565 LWD00G11483 LWD00G11484 LWD00G13608		Ja	f 104,19	f 104,19	21-3-1946		
2892	[-]	Jong, de	Kaatje [geh. S. Joles]		19925	LWD00A00504					Nee	[-]	[-]	[-]		
2949	716	Jong, de	Izak e.a.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	12749			LWD00A01753	LWD00A00917		Ja	f 58,24	f 58,24	30-4-1946	ANBO Groningen	
2950	[-]	Jong, de	Izak		19746	LWD00F03801 LWD00F03802 LWD00F03803					Nee	[-]	[-]	[-]		
2981	[-]	Woude, van der	B. [wed. Levie de Jong]		19387	LWD00A01841					Nee	[-]	[-]	[-]		
2990	[-]	Meijer	Esther Emmij [geh. M.J. de Jong]		16927	LWD00E03341					Nee	[-]	[-]	[-]		
2994	195	Jong, de	Mozes	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	9643	LWD00A02010 LWD00G06716 LWD00G06704			LWD00G02640		Ja	f 10,33	[-]	[-]	ANBO Groningen	
2995	3746	Jong, de	Mozes	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	21707			LWD00D02735			Ja	f 7,67	[-]	[-]		
3145	[-]	Kadt, de	George Stephan		24684	LWD00G07291					Nee	[-]	[-]	[-]		

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
3196	1696	Polak	Klaartje [geh. Andries Kan]	p/a P. v.d. Bruggen, Amsterdam, Regeliersgracht 33	16931			LWD00D00854			Ja	f 15,79	[f 15,79]	[24-5-1946]	ANBO Groningen	Als achterstallige betaling vermeld in grootboek van inkomsten
3212	904	Keizer	Abraham	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	13707				LWD00A00226 LWD00B00379		Ja	f 30,68	f 30,68	20-2-1946	ANBO Groningen	
3390	1071	Kollem, van	Mozes	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	14491	LWD00B04465 LWD00B04466 LWD00E02963 LWD00E02964 LWD00E03834 LWD00F05168		LWD00B04464			Ja	f 97,11	f 97,11	9-11-1945		
3545	[-]	Krammer	Abraham		25346	LWD00G12727					Nee	[-]	[-]	[-]		
3546	[-]	Krammer	Meijer		16196	LWD00A00984					Nee	[-]	[-]	[-]		
3634	[-]	Kuijt	Abraham		22718	LWD00G09424					Nee	[-]	[-]	[-]		
3706	1885	Leefsma	Firma B.D.	Amsterdam, Nes 9, bij de Dam	17524	[-]					Ja	f 74,16	f 74,16	30-1-1945		Kadastrale legger bevat geen aantekening omtrent onderbeheerstelling
3714	[-]	Leer, van	Samuel		19885	LWD00F04141					Nee	[-]	[-]	[-]		
3715	5374	Leer, van	Samuel	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	24211				LWD00B01525		Ja	f 10,33	[-]	[-]		
3753	[-]	Leve, de	Henriette Sara		24217	LWD00F04989					Nee	[-]	[-]	[-]		
3754	2717	Leviet	H.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	19599				LWD00A01395		Ja	f 41,79	f 41,79	8-3-1946		
3762	3830	Leijdesdorff	Leonard	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	21844	LWD00F04555 LWD00F04573			LWD00F04559		Ja	f 10,27	[-]	[-]		

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
3827	4587	Lubinski	Chiel Meier	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	23068				LWD00A02037		Ja	f 51,67	f 51,67	1-5-1946		
3972	410	Lange, de	Saartje [wed. Levi Messcher] e.a.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	11146				LWD00A01591		Ja	f 20,99	[-]	[-]	ANBO Groningen	
3973	3540	Messel, van	Martha	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	21307				LWD00C02030		Ja	f 45,37	f 45,37	30-4-1946		
3977	421	Metz, de	Handelsvennoots chap Firma A.	p/a bewindvoerder Treuhänder T. Körner, Sperwerstr.	11195					LWD00A00287 LWD00A01910 LWD00B04167	Ja	f 117,39	f 117,39	11-3-1946		Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
3978	4738	Metz, de	Abraham	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	23302	LWD00F05094		LWD00F05001			Ja	f 20,54	[-]	[-]		
3979	2219	Metz, de	Bernard	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	18351	LWD00A00370 LWD00F05100			LWD00A02029		Ja	f 2,86	[-]	[-]	ANBO Groningen	
3980	[-]	Vromen	Sientje [geh. Bernard de Metz]		22942	LWD00A01920					Nee	[-]	[-]	[-]		
3981	4510	Metz, de	Mozes	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	22943			LWD00A01919			Ja	f 12,87	f 12,87	2-3-1946		
3982	472	Knoek	Betje [wed. Mozes de Metz]	p/a bewindvoerder Treuhänder T. Körner, Sperwerstr.	11492					LWD00B04176	Ja	f 55,05	f 55,05	11-3-1946		Onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
3983	950	Metz, de	Rijkje	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	13976	LWD00A02021					Ja	f 3,83	f 3,83	27-12-1945	ANBO Groningen	Verkoop in dienstjaar 1945

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
3984	4269	Kaars, van der	Fokeltje [wed. Salomon Nathan Jan de Metz]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	22567				LWD00A01617		Ja	f 25,80	f 25,80	21-3-1946		
4201	3529	Muller	Samuel	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	21287			LWD00G11688			Ja	f 19,24	[-]	[-]	1 maand uitstel. Beheer Osinga, acc.kant. De Vries, Stationsweg	
4456	153	Odewald	Herman	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	9304	LWD00E03507			LWD00A02009		Ja	f 20,93	f 20,93	21-3-1946	ANBO Groningen	
4616	[-]	Philips	Koppel e.c.		21926	LWD00G11678					Nee	[-]	[-]	[-]		
4634	170	Pinto	Gompel	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	9440	LWD00G06689					Ja	f 58,17	f 58,17	12-3-1946	ANBO Groningen	Verkoop in dienstjaar 1945
4635	2372	Pinto	Jacques	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	18763				LWD00G13122		Ja	f 45,24	f 45,24	22-3-1946	ANBO Groningen	
4686	609	Polak	Salomon	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	12179	LWD00E01793					Ja	f 75,85	f 75,85	7-3-1946	ANBO Groningen	Verkoop in dienstjaar 1944
5132	317	Rozenberg	Jacob e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	10536			LWD00C01687			Ja	f 35,55	f 35,55	24-2-1946		
5133	868	Rozenberg	Jacob	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	13534				LWD00B03365		Ja	f 29,05	f 29,05	27-2-1946	ANBO Groningen	
5134	[-]	Rozenberg	Joël		13788	LWD00G04185					Nee	[-]	[-]	[-]		
5135	[-]	Jacké	Geertruida [geh. M. Rozenberg]		23344	LWD00F04882					Nee	[-]	[-]	[-]		
5179	[-]	Sanders	Louis		24132	LWD00A00862 LWD00A01937					Nee	[-]	[-]	[-]		

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
5180	[-]	Sanders en Zn.	Firma Salomon		25503	LWD00B03089					Nee	[-]	[-]	[-]		
5386	[-]	Simons	David		13364	LWD00E02843					Nee	[-]	[-]	[-]		
5527	3030	Heijden, van der	Henriette J. [geh. Isidor Spetter]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	20301	LWD00B02871 LWD00B04279 LWD00E03436					Ja	f 58,30	[-]	[-]		Verkoop in dienstjaren 1944 en 1945
5633	2818	Sterck	Salvador	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10, later Bleeklaan 53	19797				LWD00G11689		Ja	f 20,86	f 20,86	10-12-1945		
5686	[-]	Stoppelman	Arend		17129	LWD00A01738					Nee	[-]	[-]	[-]		
5718	[-]	Jong, de	Froukje [wed. Eliazer Swaab]		24927	LWD00A01754	LWD00A01475				Nee	[-]	[-]	[-]		
5955	448	Turksma	Hessel e.c.	p/a J. Kooi, Pr. Hendrikstr.	11319				LWD00A01750		Ja	f 61,55	[f 61,55]	[13-11-1946]		Als achterstallige betaling vermeld in grootboek van inkomsten
5956	266	Turksma	Joseph e.a.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	10135	LWD00A01804					Ja	f 51,67	f 51,67	14-2-1946	ANBO Groningen	Verkoop in dienstjaar 1945
5957	508	Turksma	Levie M.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	11685				LWD00A01630 LWD00A01757		Ja	f 57,33	[-]	[-]	ANBO Groningen	
5958	279	Turksma	Markus	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	10256	LWD00A01163 LWD00A01761 LWD00B03997 LWD00B04380 LWD00B04381			LWD00A00530		Ja	f 113,42	[-]	[-]	ANBO Groningen	
5959	3018	Turksma	Markus e.a.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	20282				LWD00B04013		Ja	f 35,62	[-]	[-]		

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
6126	2435	Velleman	Izak	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	18922				LWD00A01589		Ja	f 24,18	f 24,18	21-2-1946		
6127	401	Velleman	Leentje	Spanjaardslaan 24a	11097			LWD00G03832			Ja	f 3,12	f 3,12	16-1-1946		
6128	[-]	Velleman	Meijer		17509	LWD00A00127					Nee	[-]	[-]	[-]		
6386	[-]	Vries, de	Alexander L.		24186	LWD00G03079					Nee	[-]	[-]	[-]		
6394	6943	Vries, de	Aron	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	26242	LWD00E03542 LWD00E03855 LWD00F04090 LWD00G04235		LWD00E03540	LWD00E03862		Ja	f 8,32	[-]	[-]	ANBO Groningen	
6400	385	Vries, de	Bernard	p/a J. Kooi, Pr. Hendrikstr.	11007	LWD00B02631 LWD00B04400 LWD00C02022 LWD00E00804		LWD00B01823	LWD00A01341 LWD00A01539		Ja	f 297,18	f 297,18	11-3-1946		
6401	[-]	Franken	H. [geh. B. de Vries]		22654	LWD00G03078 LWD00G05004					Nee	[-]	[-]	[-]		
6452	1850	Vries, de	Hijman D.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10, gewijzigd in Stevinstraat 292, Scheveningen	17396	LWD00B04075			LWD00G12954		Ja	f 10,27	[-]	[-]	ANBO Groningen	
6457	2485	Vries, de	Jacob A.	Molenstraat 70	19028	[-]					Ja	f 8,97	f 8,97	22-11-1944		Kadastrale legger bevat geen aantekening omtrent onderbeheerstelling
6470	1222	Jacobs	Louise [wed. J.A. de Vries]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	15108				LWD00A01716		Ja	f 35,55	[-]	[-]		
6492	293	Vries, de	Maurits	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	10334					LWD00A01847	Ja	f 61,62	[-]	[-]		Onderbeheerstelling ingevolge verordening 26/1940

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
6519	6570	Vries, de	Sara	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	25790			LWD00G06869			Ja	f 41,86	f 41,86	21-3-1946		
6762	2585	Acher	Alida C. [wed. T. van der Weij]	p/a Roelofke Acher, Singelstr. 2a	19309			LWD00G11868			Ja	f 5,07	f 5,07	23-5-1945		Wordt niet als Jood vermeld in het straatbelasting- kohier over 1943
6770	[-]	Kuijt	Fokje [wed. J.D. Weijl]		23837	LWD00F04987					Nee	[-]	[-]	[-]		
6853	641	Wilde, de	Gerson	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	12369	LWD00A00230 LWD00A01334	LWD00A00955	LWD00A01580 LWD00A01581			Ja	f 30,35	[f 30,35]	[10-4-1946]	ANBO Groningen	Als achterstallige betaling vermeld in grootboek van inkomsten
6855	[-]	Wilde, de	Joseph		12732	LWD00G06898					Nee	[-]	[-]	[-]		
6933	141	Praag, van	Esther [wed. Elkan van der Woude]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	9149	LWD00A00257 LWD00A00258 LWD00A01516 t/m LWD00A01527	LWD00A01478	LWD00A01476 LWD00E03925	LWD00A00271 LWD00A01477		Ja	f 122,39	[-]	[-]	ANBO Groningen	
6934	821	Praag, van	Esther [wed. Elkan van der Woude] e.c.	p/a J. Kooi, Pr. Hendrikstr.	13275				LWD00G05442		Ja	f 8,97	[-]	[-]		
6935	1569	Praag, van	Esther [wed. Elkan van der Woude] e.a.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	16523	LWD00A00259			LWD00A00435		Ja	f 12,93	[-]	[-]	ANBO Groningen	
6940	4505	Woude, van der	Izak	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	22933	LWD00F04213 LWD00F04221					Ja	f 10,14	[-]	[-]		Verkopen in dienstjaar 1945
6941	6044	Woude, van der	Jacob	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	25119	LWD00F05498 LWD00G08902			LWD00G10637		Ja	f 6,30	f 6,30	22-8-1945	ANBO Groningen ; Opgegeven nots. Molenaar 19-7-45	
6943	134	Woude, van der	Jacob	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	9095	LWD00E02191			LWD00A01146 LWD00A01758 LWD00F04235 LWD00F04238		Ja	f 68,31	f 68,31	20-2-1946	ANBO Groningen	

Nr. kohier 1943	Nr. kohier 1944	Familienaam	Voorna(a)m(en)	Woonadres	Legger- artikel	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen niet vermeld in Verkaufsbücher ; niet verkocht aan oorlogskoper(s)	Percelen onder beheer gesteld ingevolge verordeningen 26/1940 of 48/1941	Vermeld in kohier straat- belasting 1944	Aanslag straat- belasting 1944	Betaling straat- belasting 1944	Datum betaling(en)	Aantekeningen	Opmerkingen
6948	6045	Gossels	B. [wed. M. van der Woude]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	25120	LWD00E03906 LWD00F05499 LWD00G03818 LWD00G13307			LWD00B02843		Ja	f 41,92	f 41,92	22-8-1945	ANBO Groningen ; Opgegeven nots. Molenaar 19-7-45	
6952	247	Woude, van der	Wolf	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	10024			LWD00A00459 LWD00A01999	LWD00A02016		Ja	f 49,20	f 49,20	9-3-1946	ANBO Groningen	
6953	[-]	Woude, van der	Wolf		21484	LWD00G11893					Nee	[-]	[-]	[-]		
6956	5704	Woudstra	Mannus	Spanjaardslaan 24a, gewijzigd in J. Nietzsche, Voorstreek 106	24683					LWD00B02735 LWD00B02736	Ja	f 50,18	f 50,18	1-2-1945		Vermoedelijk onderbeheerstelling ingevolge verordening 48/1941
6957	40	Woudstra	Marcus	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	7236	LWD00A00402 LWD00E02902			LWD00A00191 LWD00A00389 LWD00A01809 LWD00A01810 LWD00A01811		Ja	f 190,25	f 190,25	16-1-1946	ANBO Groningen	
6958	2688	Woudstra	Marcus e.a.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	19539				LWD00A02048		Ja	f 17,74	f 17,74	16-1-1946		
6959	3634	Woudstra	Nathan	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	21506				LWD00B02806 LWD00B04276		Ja	f 107,51	[-]	[-]		
7049	485	Cohen	Judikje [geh. S. van Zanten]	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	11590	LWD00E02866			LWD00A01883 LWD00A01884		Ja	f 51,67	[-]	[-]	ANBO Groningen	
7082	2371	Zendijk	Grietje e.c.	p/a Ned. Adm. van Onr. Goederen te 's-Gravenhage, J.v.Stolberglaan 10	18761			LWD00G11900			Ja	f 16,05	[-]	[-]		